

Beretning

fra udvalget angående

- I. forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen,
- II. forslag til lov om gymnasieskoler,
- III. forslag til lov om folkeskolen og
- IV. forslag til lov om gymnasieskoler.

(Afgivet den 1. oktober 1956).

Udvalget og et indenfor dette nedsat underudvalg har holdt 16 møder og har herunder haft 3 samråd med undervisningsministeren.

I møderne er endvidere modtaget deputationer fra Danmarks Lærerforening, Danmarks Realskoleforening, Gymnasieskolerne Lærerforening, Københavns Kommune-lærerforening, Københavns Kommunelærerforening, Landsforeningen Landsbyskolens Eksamensafdeling, Landsforeningen af Skolekommissioner og Skolenævn og skolekommissionsforeningerne i Aalborg, Hjørring, Thisted, Ringkøbing, Viborg og Sorø amter. Udvalget har desuden modtaget skriftlige henvendelser fra Danske Kvinders Nationalråd, Foreningen af frie Ungdoms- og Efterskoler, Open Door Internationals

danske afdeling, De private Gymnasieskoler's Rektorforening, Provinshandelskammeret og „Unge Pædagoger“.

Udvalget har indgående drøftet en række væsentlige problemer i forbindelse med de foreliggende lovforslag og har skriftligt stillet de som bilag 1 optrykte 18 spørgsmål til undervisningsministeren. Udvalget har påbegyndt en grundig gennemgang af ministerens som bilag 2—13 optrykte besvarelser og af en række af ministeren under samråd givne yderligere oplysninger, men det har ikke været muligt for udvalget at tilendebringe sit arbejde inden folketingsårets udløb.

Som bilag 14 er optrykt en henvendelse fra lærerorganisationerne.

P. u. v.

Kaj Andresen,
formand.

Bilag I.

Folketingets udvalg

angående

forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen,

forslag til lov om gymnasieskoler,

forslag til lov om folkeskolen og

forslag til lov om gymnasieskoler.

København, den 16. november 1955.

Udvalget udbeder sig ministerens besvarelse af følgende spørgsmål:

1. Der ønskes en redegørelse for, hvor langt man er nået med 1937-lovens udbygning.
[Svar side 17]
2. Der ønskes en redegørelse for de økonomiske virkninger af ministerens forslag.
[Svar side 36 og 38, jfr. side 93]
3. Der ønskes oplysninger om det hidtidige resultat af arbejdet i udvalget af 26. januar 1952 vedrørende eksamensmellemskolen m. v.
[Svar side 12]
4. Hvilke erfaringer har forsøgene på Frederiksberg og i Horsens givet?
[Svar side 95 og 60]
5. Hvilke krav vil indførelse af et obligatorisk 8. skoleår stille til forøgelse af lærerkræfter og lokaler?
[Svar side 51, jfr. side 90]

København, den 23. november 1955.

I forbindelse med udvalgets skrivelse af 16. november d. å. udbeder udvalget sig yderligere ministerens besvarelse af følgende spørgsmål:

10. Kan det oplyses, hvorledes lærernes arbejdsforhold er i den eksamensfri mellem-

6. Kan ministeren give oplysninger om, hvorvidt man i England med 9 års skolegang når videre end her i landet med 7?
[Svar side 5]

7. I hvilken udstrækning praktiseres 9 års skolegang i Sverige og 8 års skolegang i Norge?
[Svar side 6, 7, 8 og 10, jfr. side 21]

8. Hvor mange steder vil der skulle bygges eksamensskoler (centralskoler) efter Askovforslaget?
[Svar side 54]

9. Hvor mange børn påbegynder og fuldfører det 8. skoleår (udenfor eksamensskolen)?
[Svar side 57]

skole set i forhold til eksamensmellemskolen, bl. a. med hensyn til lønforhold og timerreduktion?
[Svar side 25]

11. Kan det oplyses, hvorledes det gennemsnitlige elevantal er i den eksamensfrie mellemskoles klasser set i forhold til elev-

antallet i eksamensmellemskolens klasser?

[Svar side 25]

København, den 8. december 1955.

I forbindelse med tidligere stillede spørgsmål udbeder udvalget sig yderligere ministerens besvarelse af følgende spørgsmål:

12. Ifølge den med ministerens skrivelse af 28. november d. å. fremsendte redegørelse fra statskonsulenten for undervisningsministeriet fortrinsvis vedrørende forbindelsen med skolevæsenet i fremmede lande synes der i Norge at være 7-årig skolepligt, medens den samtidig fremsendte skematiske oversigt over skolepligtens længde i nogle lande synes at vise, at det 8. skoleår er delvis indført i Norge.

Kan der gives nærmere oplysninger om dette forhold?

[Svar side 21, jfr. side 7 og 8]

13 a. Kan det oplyses, hvorledes de i den ovennævnte redegørelse anførte elevtal for den norske framhaldsskole forholder sig procentvis til det samlede skolebørnetal?

[Svar side 22]

13 b. Oplysninger herom udbedes om muligt også særskilt for Oslo.

[Svar side 22]

14. Udvalget udbeder sig endvidere tilstillet den i maj 1952 afgivne betænkning fra fællesudvalget vedrørende den eksamensfrie mellemskole og landsbyskolen.

[Ikke optrykt]

København, den 26. januar 1956.

I forbindelse med tidligere stillede spørgsmål udbeder udvalget sig yderligere følgende materiale tilstillet:

15. En fremstilling af indholdet i den svenske skolöverstyrelses beretning om forløbet

af det i Sverige iværksatte forsøgsarbejde med en enhedsskole.

[Svar side 82]

København, den 9. februar 1956.

I forbindelse med tidligere stillede spørgsmål udbeder udvalget sig yderligere ministerens besvarelse af følgende spørgsmål:

16. I den af ministeren den 14. januar d. å. fremsendte besvarelse af spørgsmålet angående et obligatorisk 8. skoleår er det gennemsnitlige løntimetal for 1 linie i en 8. klasse — på grundlag af 36 ugentlige skematimer — beregnet til 40 timer ugentlig.

Der ønskes en nærmere begrundelse for dette tal under hensyn til, at en undervisning, som omfatter både drenge

og piger, vil medføre et læretimetal på 44 timer ugentlig, hvilket med fagreduktion formentlig vil give et løntimetal på noget over 50 timer ugentlig.

[Svar side 90]

17. I den af ministeren den 14. januar d. å. fremsendte redegørelse for de økonomiske virkninger af ministerens forslag, forsåvidt angår gymnasieskolerne, regnes der overalt med et gennemsnitsbeløb på 20 000 kr. som udgift ved indretning af et klasseværelse.

- a. Hvorledes fremkommer dette beløb?
b. Hvor mange skoler er opført de sidste 3 år, hvor mange klasseværelser findes i disse skoler, og hvad har det kostet at opføre skolerne?
- [Svar side 93]
18. Endvidere udbeder udvalget sig til fordeling blandt dets medlemmer:
a. Kongelig anordning om almindelig forberedelseseksamen.
b. Bekendtgørelse om almindelig forberedelseseksamen fra 3-årige kursus.
c. Anordning angående almindelig forberedelseseksamen af 5. juli 1944, således som den er ændret ved anordningerne af 7. juni 1946 og 19. januar 1956,
alle af 19. januar 1956 (lovtidende A 1956 nr. 14, 15 og 16).
- [Ikke optrykt]

P. u. v.

Kaj Andresen,
formand.

Til undervisningsministeren.

Bilag 2.**Undervisningsministeriet.**

København, den 28. november 1955.

I skrivelse af 16. d. m. har det ærede udvalg udbedt sig en besvarelse bl. a. af følgende spørgsmål:

6. Kan ministeren give oplysning om, hvorvidt man i England med 9 års skolegang når videre end her i landet med 7?
7. I hvilken udstrækning praktiseres 9 års skolegang i Sverige og 8 års skolegang i Norge?

Til besvarelse heraf fremsendes hoslagt en af statskonsulenten for undervisningsministeriet fortrinsvis vedrørende forbindelsen med skolevæsenet i fremmede lande under 21. d. m. afgivet redegørelse.

Til orientering for udvalget fremsendes endvidere fotokopi af en grafisk fremstilling af skolepligtens varighed i en række lande efter en af det svenske skolevæsen foretagen opstilling.

Jul. Bomholt.

/ G. Henriksen.

Folketingets udvalg angående forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen m. fl.

Underbilag 1 til bilag 2.

Statskonsulent for undervisningsministeriet fortrinsvis vedrørende forbindelsen med skolevæsenet i fremmede lande.

København, den 21. november 1955.

Ved skrivelse af 17. ds. har ministeriet anmodet mig om at fremkomme med forslag til besvarelse af følgende forespørgsler, der er fremsat af folketingets udvalg angående forslag til lov om ændringer af folkeskoleloven af 1937 m. fl.:

- a) Hvorvidt man i England med 9 års skolegang når videre end her i landet med 7;
- b) i hvilken udstrækning 9 års skolegang praktiseres i Sverige og 8 års skolegang i Norge.

Således foranlediget skal jeg foreslå, at man besvarer forespørgslerne med følgende oplysninger:

Ad a). I modsætning til, hvad der er tilfældet her i landet, synes der ikke i England at være rettet kritik fra erhvervenes side over børnenes skolekundskaber. Jeg bygger denne opfattelse på en oplevelse, jeg havde på mit sidste ophold i England i maj d. å. Ved et af Bristol universitets pædagogiske institut arrangeret skolemøde i byen Bath, hvor jeg holdt foredrag om vort danske skolesystem, blev der under spørgetimen af en danskfødt dame, der var gift med en engelsk rektor, forelagt mig nogle avisudklip bl. a. fra „Bath & Wilts. Chronicle“ af 12. maj 1955, hvoraf fremgik, at der under overskrifter som „Er den danske ungdom ved at blive analfabeter?“ var givet en omtale af den kritik, der fra erhvervenes side var rejst over børnenes kundskaber i elementære fag ved udgangen af skolen her i landet. Man opfordrede mig til at fremkomme med en kommentar hertil. Efter hukommelsen refererede jeg den imødegæelse, der var blevet givet i „Folkeskolen“ af 7. april

1955, og efter hjemkomsten fremsendte jeg det pågældende nr. af bladet, som rektorfruen lovede at oversætte og lade tilflyde pressen. På min forespørgsel til de tilstedeværende, om man ikke i England havde oplevet kritik fra erhvervenes side, svarede man, at noget sådant ikke erindredes.

Dette kan naturligvis skyldes, at erhvervene stiller mindre fordringer, men det er mere nærliggende at antage, at skolen i højere grad opfylder de krav, der må stilles til vordende lærlinge.

Man har formentlig lov til heri at se et resultat af den skolereform, der blev gennemført ved den engelske „Education Act“ af 1944. Ved denne brød England med det system, der gennem århundreder havde været rådende i Europa, og hvorefter den højere undervisning havde været forbeholdt de akademiske skoleformer til uddannelse af en elite, mens de arbejdende klasser og de brede lag af befolkningen måtte nøjes med elementarskolen. Imod dette fremsatte undervisningsminister R. A. Butler i oktober 1943 sit skolelovsforslag, der var bygget på den i 1926 udsendte betænkning af ministeriets rådgivende skoleudvalg (the Consultative Committee), der efter formanden Sir Henry Hadow har fået navnet *The Hadow Report*, og som gik ind for, at alle børn skulle have en „højere“ undervisning (secondary education for all). Allerede 9 måneder efter blev loven vedtaget, og den 4. august 1944 fik den kongens underskrift, hvorefter den trådte i kraft 1. april 1945. Herefter var undervisningspligten forlænget til det fyldte 15. år, hvortil fjøjedes, at den yderligere skulle forlænges til det 16. år, såsnart ministeren kunne garantere, at de tilstrækkelige

lokaler og lærerkræfter var tilstede. Princippet om en højere undervisning for alle gennemførtes ved, at man gav skolen følgende struktur:

En *grundskole* (the primary school) for alle børn i alderen 5—11 år.

En *højere skole* (the secondary school) for alle børn over 11 år, delt i følgende linier:

den *sproglige linie* (the grammar line), der førte børnene frem til den almindelige skoleeksamen (the general certificate of education) i 16 års alderen, dog uden pligt for eleverne til at indstille sig til denne, men med mulighed for dem til at tage eksamen i de fag (færre eller flere), de ønskede.

Efter 16 års alderen kunne eleverne fortsætte i en gymnasieskole på 2 eller 3 år (the sixth form).

Den *tekniske linie* (the technical line), hvorved forstås handels- eller håndværker- samt andre fagskoler.

Den *praktiske linie* (the secondary modern line), hvor børnene var pligtige at gå til udgangen af det skoleår, hvori de var fyldt 15 år (senere 16 år). I tilslutning hertil oprettes ungdomsskoler for faglærte eller ufaglærte, dels dagskoler, dels aftenskoler samt kostskoler.

Ved det af folketingsudvalget stillede spørgsmål sigter man formentlig til den praktiske linie, *the secondary modern school*.

Ifølge sagens natur er det vanskeligt at finde objektive kriterier at dømme efter, når man skal drage en sammenligning mellem elevernes standpunkt i 14 års alderen i den eksamensfri skole hos os og i 15 års alderen i den tilsvarende engelske skoleafdeling. For den danske skoles vedkommende har man en vis konstatering af skolens mål i de gennem en årrække afholdte skriftlige prøver i dansk og regning for den ældste årgang, de såkaldte „ministerielle prøver“, samt i den ved nogle skoler i købstæderne afholdte „borgerskoleeksamen“. Tager man de her givne opgaver (se ministeriets „Meddelelser“ for 1953, pag. 36) og det ved de ministerielle prøver fremkomne gennemsnit som norm, er der imidlertid ingen tvivl om, at standpunktet i ældste klasse i den engelske „secondary modern school“ ligger højere. Jeg bygger dette skøn på talrige besøg i skoler af denne type såvel i London

som i provinsen, købstæder og landsbyer, hvor jeg har haft lejlighed til at overvære undervisningen, gennemse de skriftlige arbejder og lejlighedsvis selv overtaget undervisningen i en klasse. Mit indtryk er, at eleverne er sikrere i de grundlæggende fag, mere modne og mere øvede i at anvende grundfærdighederne på praktiske opgaver.

Et andet resultat af den engelske skolestruktur bør også nævnes i denne forbindelse. Man har også her haft vanskelighed med at bremse tilgangen til den ovennævnte sproglige linie (the secondary line), ligesom tilfældet har været hos os, hvor tilgangen til eksamensmellemskolen varierer mellem 45 og 80 pct. af en årgang. Efter den statistik, der er givet i en årbog, som udgives af foreningen af skoledirektioner i England (The Education Committees Year Book, 1954—55), ses procenttallet at være et helt andet, idet der nogle steder kun går ca. 20 pct. i den sproglige linie, mens den tekniske og den praktiske har op mod 80 pct. af årgangene, i enkelte amter og købstæder dog kun 70 pct. eller derunder. Dette forhold kan skyldes, at man bruger intelligensprøver som rettesnor for fordelingen, men det hævdes almindeligt, at det er den organiske forbindelse med erhvervslivets lærlingeskoler, der er hovedårsagen, idet de praktiske linier derved får et formål, som virker tiltrækkende på forældre og børn. Det må i denne sammenhæng erindres, at lærlingskolerne i England for en væsentlig dels vedkommende oprettes og drives af de samme myndigheder som den almindelige skole, og hvor de nævnte lærlingeskoler er private, står de under samme tilsyn som de offentlige skoler og sorterer under undervisningsministeriet.

Ad b). Ifølge den af skolekommissionen af 1946 udformede og af riksdagen i 1950 vedtagne niårige folkeskole og undervisningspligt vil den *svenske* skolestruktur komme til at bestå af følgende led:

Småbørnstrinnet: en treårig skole for 7—10 årige.

Mellemtrinnet: en treårig skole for 10—13 årige.

„Högstadiet“: en treårig skole for 13—16 årige: Realskolen.

Den sidste er liniedelt i:

G-linien, der afsluttes i 9. g med en real-eksamen, gymnasiet,

Y-linien, der afsluttes i 9. y med en real-eksamen, der giver adgang til yrkesskolerne,

A-linien, der afsluttes i 9. a med en „almänna“ realeksamen.

Indførelsen af den niårige skolepligt betyder altså indlemmelsen af realskolen i folkeskolen (jfr. Stellan Arvidson: En sammanfatning av skolkommisionens betän- kande).

Hertil vil kræves en forøgelse af lærer- korpset med ca. 12 000 lærere (jfr. over- nævnte skrift pag. 105). Dertil kommer man- ge nye lokaler og en omordning af kommü- nalinddelingen. Man har derfor ikke regnet med at kunne begynde med gennemførelsen af den niårige skole før i 1957 og med en af- slutning før i 1960erne.

Dette betyder imidlertid ikke, at reformen er stillet i bero til dette tidspunkt. De stedlige myndigheder opfordredes til grad- vis at udvide skolegangen og indføre ny- ordningen. Efter de årlige beretninger viser denne gradvise gennemførelse følgende bil- lede:

- 1950: Den 7-årige folkeskole var da almin- delig i landet. Men 55 skoledistrikter med tilsammen 19 pct. af børnetallet har indført 8 års skolegang.
- 1951: Af det samlede børnetal: ca. 650 000, tilhørte de 516 000 distrikter, der endnu kun havde 7 års skolegang, men 134 000 tilhørte distrikter, hvor 8 års skolegang var gennemført, d. v. s. 26 pct.
- 1952: Af det samlede børnetal, der nu var steget til 684 400, tilhørte de 519 300 distrikter, der endnu kun havde 7- årig skolegang, mens 165 000 tilhørte distrikter, hvor 8-årig skolegang var gennemført, d. v. s. ca. 25 pct.
- 1953: Af det samlede børnetal, der nu var steget til ca. 728 000, tilhørte de 546 000 distrikter, hvor man endnu havde 7-årig skolegang, mens de 182 000 tilhørte distrikter, hvor 8-årig skolegang var indført, d. v. s. ca. 25 pct.

Desuden var man nu begyndt på indførelse af 9-årig skolegang, idet

nogle distrikter havde fået godken- delse af 9-årig skolepligt, såsnart de nødvendige lokaler var tilveje- bragt. Det indberettes dette år, at distrikternes interesse for en udvi- delse af skoletiden til 9-årig skole- pligt er stigende, men man har van- skeligheder med at imødekomme kravene om lokaler, lærerkræfter og udstyr.

Nyere indberetninger foreligger ikke. Efter den hidtil foregåede gradvise gennemførelse, der altså er nået til 25 pct., kan man for- vente, at den fulde gennemførelse vil ske som planlagt i 1960erne. Den under 22. januar 1955 udsendte vejledning: „Under- visningsplan för Rikets Folkskolor“, ud- givet af skolöverstyrelsen (svarende til den „gule“ vejledning af 1942 hos os), er da også affattet med sigte på den 9-årige folkeskole.

I Norge er folkeskolen 7-årig. Man har her bibeholdt en udelt folkeskole ligesom i størstedelen af Centraleuropa. Al højere undervisning ligger således udenfor folke- skolen, men den norske ordning adskiller sig dog fra den centraleuropæiske derved, at folkeskolen ikke er en „verden“ for sig, men danner grundlag for den højere skole, der med sine gymnasie- og realskoler er bygget på folkeskolen og dens afgangseksamen.

Efter de betænkninger (ca. 20 hæfter), det kendte „Samordningsnemb“ har udsendt, synes der ikke at være stemning for en ænd- ring af den 7-årige folkeskole. Derimod lægges der stor vægt på udvidelse af fort- sættelsesskolen („framhaldsskolen“), der er inde i en stærk udvikling på frivillig basis. Af den nyeste statistik (1950—51) er det samlede elevtal i framhaldsskolen i det pågældende år steget fra 15 939 til 17 395 alene i byggerne og i købstæderne fra 4 557 til 4 626.

Dette er de oplysninger, jeg udfra det tilgængelige materiale og de besøg i de på- gældende lande, jeg har haft lejlighed til at foretage, kan give til besvarelse af de rejste spørgsmål.

Hvis folketingsudvalget eller ministeriet ønsker mere detaljerede oplysninger, er jeg rede til at fremskaffe sådanne.

Underbilag 2 til bilag 2.

Skolepligtens længde i nogle lande.

Der er ikke taget hensyn til, at skolepligten begynder ved forskellige alderstrin i forskellige lande.

De ikke-udfyldte cirkler angiver, at skolepligten i visse dele af landet eller for visse ungdomsgrupper er længere, end de udfyldte cirkler angiver.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12 år
Australien	●	●	●	●	●	●	●	●	○			
Belgien	●	●	●	●	●	●	●	●	○			
Bulgarien	●	●	●	●	●	●	●					
Danmark	●	●	●	●	●	●	●					
Finland	●	●	●	●	●	●	●	○				
Frankrig	●	●	●	●	●	●	●	●				
Holland	●	●	●	●	●	●	●					
Italien	●	●	●	●	●	●	●	●				
Canada	●	●	●	●	●	●	●	●	●			
Japan	●	●	●	●	●	●	●	●	●			
Luxembourg	●	●	●	●	●	●	●	●	●			
Norge	●	●	●	●	●	●	●	○				
New Zealand	●	●	●	●	●	●	●	●	○			
Schweiz	●	●	●	●	●	●	●	●	○			
Storbritannien	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●		
Sverige	●	●	●	●	●	●	●	○	○			
Czekoslovakiet	●	●	●	●	●	●	●	●	●			
USA	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	○	○

Bilag 3.**Undervisningsministeriet.**

København, den 1. december 1955.

I tilslutning til skrivelse herfra af 28. november d. å. bl. a. vedrørende besvarelse af et af det ærede udvalg stillet spørgsmål om, i hvilken udstrækning 9 års skolegang praktiseres i Sverige og 8 års skolegang i

Norge, fremsender man hoslagt en supplerende erklæring af 28. november d. å. fra statskonsulenten for undervisningsministeriet fortrinsvis vedrørende forbindelse med skolevæsenet i fremmede lande.

Jul. Bomholt.

/ G. Henriksen.

Folketingets udvalg angående forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen m. fl.

Underbilag til bilag 3.

Statskonsulenten for undervisningsministeriet fortrinsvis vedrørende forbindelsen med skolevæsenet i fremmede lande.

København, den 28. november 1955.

Til undervisningsministeriet.

I kontinuitet af min erklæring af 21. ds. som svar på ministeriets skrivelse af 17. ds., hvori man anmodede mig om at fremkomme med forslag til besvarelse bl. a. af spørgsmålet om, i hvilken udstrækning 9 års skolegang praktiseredes i Sverige, skal jeg meddele følgende:

Efter de foreliggende indberetninger kunne jeg kun give oplysning om, i hvilket omfang en 8 års skolegang var indført i Sverige, idet der kun var tilgængeligt statistisk materiale for hånden til og med året 1953.

Imidlertid har jeg i dag fra den svenske Skolöverstyrelsens Försöksavdelning fået føl-

gende meddelelse vedrørende gennemførelsen af 9-årig skolepligt:

„9-årig skolplikt är påbjuden endast i de 59 skoldistrikt, som nu bedriva försöksverksamhet med enhetsskola. Hela antalet skoldistrikt är i Sverige f. n. 1 034. Antalet barn, som nu är direkt berörde av denne försöksverksamhet, uppgår till 80 100, vilket utgör 8 pct. av årskullen uppväxande i åldern 7—15 (vilken nu beräknas till 1 060 000).“

Denne meddelelse er tilsendt mig af undervisningsråd Yngve Norinder, og jeg skal henstille, at den for en fuldstændigheds skyld måtte blive vedlagt min tidligere erklæring.

F. C. Kålund Jørgensen.

Bilag 4.**Undervisningsministeriet.**

København, den 7. december 1955.

I skrivelse af 16. f. m. har det ærede udvalg blandt andet udbedt sig en redegørelse for det hidtidige resultat af arbejdet i udvalget af 26. januar 1952 vedrørende eksamensmellemskolen m. v.

I denne anledning fremsendes hoslagt en af udvalgets formand, undervisningsinspektør Hans I. Hansen, afgiven redegørelse af 22. november d. å. om arbejdet i det pågældende udvalg.

Jul. Bomholt.

/ G. Henriksen.

Folketingets udvalg angående forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen m. fl.

Underbilag til bilag 4.

København, den 22. november 1955.

Til undervisningsministeriets 1. dept. 1. kontor.

I anledning af ministeriets skrivelse af 17. d. m. vedrørende en forespørgsel fra folketingsudvalget angående forslag til lov om ændringer af folkeskoleloven skal jeg oplyse følgende om det hidtidige resultat af arbejdet i udvalget af 26. januar 1952 vedrørende eksamensmellemskolen m. v.:

Udvalget blev nedsat med følgende kommissorium: „Udvalget skal indenfor den bestående lovgivnings rammer fremkomme med indstilling til ministeriet om en ajourføring og ændring af de ad administrativ vej fastsatte bestemmelser vedrørende undervisningen i eksamensmellemskolen, realskolerne, pigeskolerne og præliminærskolerne samt om eksamens afholdelse i disse skoler. Udvalgets kommissorium omfatter såvel egentlige skoler som kursus. Endvidere skal udvalget tage stilling til spørgsmålet angående mulige ændringer af reglerne vedrørende optagelse i 1. eksamensmellemskoleklasse. Endelig skal udvalget behandle spørgsmålet om grammatikalske benævnelser ved skolernes danskundervisning. Udvalget kan ved behandlingen af særlige faglige emner efter eget skøn tilkalde fagkyndige.“

Udvalget består foruden af de to undervisningsinspektører og statskonsulenten for folkeskolen og seminarierne af tre repræsentanter for Danmarks Realskoleforening, 3 repræsentanter for Gymnasieskolernes Lærerforening, 3 repræsentanter for Danmarks Lærerforening og af skoledirektørerne for Københavns, Frederiksberg og Gentofte kommuner.

Udvalget gik straks i gang med behandlingen af det spørgsmål, der trængte sig mest på, nemlig spørgsmålet om en nyordning af optagelsesprøven til 1. mellemskoleklasse for Københavns, Frederiksbergs og

Gentoftes vedkommende, og efter udvalgets indstilling udstedtes gennem undervisningsministeriet kgl. anordning af 11. september 1952 om optagelsesprøve til eksamensmellemskolen ved statens og de kommunale skoler i Københavns, Frederiksberg og Gentofte kommuner. Det væsentlige, der er at bemærke om den nyordning, der herved indføres, er, at der af skolerne skal gives alle børn i 5. klasserne en indstillingskarakter på grundlag af deres arbejde i årets løb, at der endvidere af alle børnene skal aflægges to prøver i dansk og regning indenfor undervisningstiden, og at hovedkvotienten for prøven derefter sammenlægges med indstillingskvotienten i forholdet 1:1. Endvidere er der åbnet adgang for elever, der har gennemgået den eksamensfri mellem-skoles 3. klasse, til efter en optagelsesprøve at blive optaget i en særlig 3. eksamensmellemskoleklasse.

I november 1952 sendte udvalget foranlediget af en henvendelse fra Dansk Kvindesamfund ministeriet en indstilling gående ud på, at undervisning i husgerning blev placeret i 2., 3. eller 4. mellemskoleklasse efter skolens valg i stedet for at skulle placeres i de to sidste år før undervisningspligtens ophør.

Den 25. marts 1954 forelagde udvalget undervisningsministeriet følgende indstillinger:

- 1) Forslag til regler for anvendelse på andre store skolevæsenet af den i anordning af 11. september 1952 for Storkøbenhavn givne bestemmelse om oprykning i 3. eksamensmellemskoleklasse af elever, der har gennemgået 3. eksamensfri mellemskoleklasse. Forudsætningen herfor skulle være, at der ved skolevæsenet i forvejen fandtes så mange 1. mellem-

skoleklasser, at alle kvalificerede elever, der består mellemskoleprøven, kan optages i disse, således at de særlige 3. og 4. mellemskoleklasser altså blot skal kunne betragtes som en nødventil for de elever, der af forskellige grunde senere ønsker eller viser sig kvalificerede for en eksamensuddannelse.

- 2) En orientering om udvalgets stilling til alm. forberedelseseksamen ved skoler og kursus.

Her foreslås den nyordning, at 3-årige kursus til alm. forberedelseseksamen, der underbygges af en 2-årig forberedende undervisning i engelsk, tysk og matematik, skal kunne opnå samme eksamensvilkår som de eksamensberettigede skoler, nemlig årskarakterer, begrænset pensum og eksamination ved egne lærere. Udvalget går ind for, at kursus af kortere varighed end 3 år under ganske særlige omstændigheder skal kunne opnå de samme rettigheder, nemlig når kurserne er oprettet i tyndt befolkede egne, hvor man har langt til nærmeste eksamensskole, og hvor man ikke gennem samarbejde med andre kommuner eller med en bestående skole har kunnet samle elever nok til et treårigt kursus eller en skole.

- 3) Forslag til anordning om nedsættelse af et rådgivende udvalg angående oprettelse af mellem- og realskoler og kursus. Udvalget er tænkt oprettet på linie med og med de samme opgaver som udvalget til overvejelse af gymnasieskoleforholdene og skal bidrage til, at fordelingen over landet af skoler og kursus bliver så formålstjenlig som muligt. Udvalget skal bl. a. tage stilling til, om kursus af kortere varighed end 3 år kan få særlige eksamenslempelser.

- 4) Anmodning om at få tilvejebragt materiale, der kan give et objektivt grundlag for en vurdering af problemerne vedrørende en rimelig og ligelig adgang til eksamensskoleundervisningen udenfor Storkøbenhavn. Undersøgelsen tænkes iværksat som en landsomfattende undersøgelse tilrettelagt i samarbejde med statistisk departement.

Endelig indsendte udvalget i skrivelse af 8. september 1954 efter ministeriets anmodning en foreløbig udtalelse angående spørgs-

målet om karakteren af den krævede optagelsesprøve til 1. mellemskoleklasse og om mellemskoleeksamens omfang.

Med hensyn til optagelsesprøven til 1. mellemskoleklasse udtalte udvalget, at man ville anbefale, at der rundt i landet blev fundet udvej for oprettelse af så mange mellemskoleklasser, at alle egnede elever hvert år ville kunne optages i en offentlig skole eller en af staten understøttet skole. Udvalgets flertal går ind for, at optagelse af eleverne i 1. mellemskoleklasse skal ske på grundlag af en udtalelse fra den afgivende skole om barnets egnethed og en skriftlig prøve i dansk og regning; forsåvidt resultatet herafter er tvivlsomt, skal der tillige finde en prøve sted i mundtlig dansk og/eller regning; med denne ordning opnår man en væsentlig formindskelse af antallet af de fag, i hvilke der efter de nugældende regler skal afholdes prøve (anordning af 19. juni 1903). Prøven må principielt være af samme sværhedsgrad overalt, idet man dog ikke vil finde det rimeligt, at der ved prøven anvendes standardiserede opgaver. Et mindretal i udvalget er principielt af den opfattelse, at adgangen til eksamensskolen ikke bør gøres afhængig af en bestået prøve, men da det ikke ganske kan forudsættes, at de forskellige typer af landsbyskoler m. v. endnu er i besiddelse af tilstrækkelige erfaringer med hensyn til de forudsetninger, eleven må være i besiddelse af, tilråder mindretallet indtil videre i visse tilfælde en prøve i dansk og regning.

Med hensyn til mellemskoleeksamens omfang foreslår et flertal i udvalget, at den skriftlige prøve opretholdes uændret, dog at der under årskaracteren i skriftlig dansk opføres som „oplysningskarakter“ en karakter for stavning og tegnsætning og en karakter for indhold og fremstilling.

Medens efter den nuværende ordning 1—2 mundtlige fag kan bortfalde ved mellemskoleeksamen efter skolens bestemmelse, skal der efter flertallets indstilling kunne bortfalde prøve i 4 mundtlige fag, hvori der ikke er beskikket censor. Beskikkelsen af censorer meddeles skolerne ca. 1. februar for sommerskolernes vedkommende og ca. 1. november for forårsskolernes vedkommende, således at man på dette tidspunkt kan tage bestemmelse om, hvilke fag der kan udgå til eksamen.

Et mindretal i udvalget har indstillet, at der ved mellemskoleeksamen kun skal afholdes skriftlig prøve i dansk og regning med matematik og mundtlig prøve i dansk, regning med matematik, engelsk og tysk. For samtlige fags vedkommende skal der gives en årskaraktér, og hovedkarakter og gennemsnitskvotient skal bortfalde.

Udover de af udvalget til undervisningsministeriet afgivne indstillinger kan anføres følgende om udvalgets arbejde:

Udvalget har holdt ialt 73 plenarmøder (heraf 27 heldagsmøder og 46 halvdagsmøder). Der har været nedsat underudvalg til behandling af forskellige spørgsmål, herunder navnlig til fremsættelse af forslag til plenarudvalget til affattelse af anordninger og bekendtgørelser om de enkelte fag i mellemskolen og realklassen; disse underudvalg, der har været tiltrådt af de to undervisningsinspektioners faglige medhjælpere for de respektive fag og enkelte andre fagkyndige, har alle afgivet indstillinger til plenarudvalget, og dettes behandling af underudvalgenes indstilling er for de fleste fags vedkommende så vidt fremskreden, at kun den endelige redaktionelle affattelse mangler.

Man har ved tilrettelæggelsen af planerne for de enkelte fag og eksamensordningen for disse tilstræbt, at eksamens værdis principielt ikke forringes i forhold til den nugældende ordning, men man går ind for, at

undervisningen lægges noget friere tilrette, således at lærerne i flere fag skal kunne vælge, hvilke emner undervisningen i den pågældende klasse særlig skal samle sig om, medens andre emner gennemgås mere kursorisk. Man går ind for, at eleverne opmuntres til at tage aktiv del i undervisningen, f. eks. også gennem gruppearbejde og individuelt arbejde. Ved eksamen skal der lægges vægt på elevens evne til selvstændig iagttagelse, til at ræsonnere og drage slutninger i forhold til det dem forelagte materiale mere end på deres evne til at gengive lærebogens tekst. I flere af fagene går man endvidere ind for en nedsættelse af pensum.

De af udvalget udarbejdede planer for de enkelte fag forudsætter jo imidlertid en 4-årig eksamensmellemskole efterfulgt af en 1-årig realklasse og vil altså ikke uden videre kunne anvendes på den i undervisningsministerens skolestrukturforslag foreslåede 3-årige hovedskole efterfulgt af en 2-årig realafdeling.

Udvalget har endelig foretaget forskellige skolebesøg; bl. a. har man således besøgt skoler i Horsens, såvel forsøgsundervisningen på Søndermarksskolen som de almindelige eksamensmellemskoler ved andre skoler, og man har besøgt skoler i Frederiksberg, Gentofte og Københavns kommuner, i denne sidste bl. a. forsøgsskolen på Emdrupborg.

Hans I. Hansen.

Bilag 5.**Undervisningsministeriet.**

København, den 15. december 1955.

I skrivelse af 16. november d. å. har det ærede udvalg bl. a. under nr. 1 udbedt sig en redegørelse for, hvor langt man er nået med 1937-lovens udbygning.

I denne anledning skal man hoslagt fremsende en af undervisningsministeriets byggeforskningsudvalg for skolebyggeri udarbejdet redegørelse af december 1955.

Formanden for ministeriets byggeforskningsudvalg har udtalt, at man påregner at være i stand til kort efter nytår at fremkomme med forslag til besvarelse af de i udvalgets skrivelse af 16. november d. å. under numrene 2, 5 og 8 samt de i udvalgets skrivelse af 1. december d. å. fremsatte spørgsmål.

Jul. Bomholt.

/ G. Henriksen.

Folketingets udvalg angående forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen m. fl.

Underbilag til bilag 5.

Undervisningsministeriets bygge-
forskningsudvalg for skolebyggeriet.

København, den 14. december 1955.

Til undervisningsministeriet.

I skrivelse af 17. november 1955 har ministeriet anmodet udvalget om at fremkomme med forslag til besvarelse af forskellige spørgsmål stillet i skrivelse af 16. november 1955 fra folketingets udvalg angående forslag til lov om folkeskolen m. fl.

I anledning heraf skal man herved tilstille ministeriet følgende besvarelse af det

af folketingsudvalget under *nr. 1* stillede spørgsmål: Der ønskes en redegørelse for, hvor langt man er nået med 1937-lovens udbygning.

Man påregner at være i stand til kort efter nytår at fremkomme med forslag til besvarelse af de øvrige spørgsmål og de senere af folketingsudvalget i skrivelse af 1. december 1955 stillede spørgsmål.

P. u. v.

Eiler Mogensen.

Bilag til underbilag.**Undervisningsministeriets byggeforskningsudvalg for skolebyggeriet.**

December 1955.

Redegørelse for, hvor langt man er nået med 1937-lovens udbygning.*Hovedtræk i 1937-loven.*

Tyngdepunktet i folkeskoleloven af 18. maj 1937 ligger i nedenstående betydningsfulde bestemmelser for de landsbyordnede skoler:

1) Mindstetimetallet efter 7 års skolegang i en landsbyskole bliver det samme som mindstetimetallet efter 7 års skolegang i en købstadskole (6 480 timer ialt).

2) Fagrækken udvides obligatorisk for grundskolens klasser med naturhistorie, tegning, pigegymnastik og håndarbejde.

3) Fagrækken udvides obligatorisk for de ældre klasser med naturlære, sløjd og husgerning, og endvidere peges der på mulighederne for, at eet eller to fremmedsprog og anden form for udvidet undervisning (f. eks. matematik) kan optages på undervisningsplanen.

4) Særundervisning skal søges etableret for børn, der ikke kan følge den almindelige undervisning.

5) Til skolen kan der være knyttet kursus, der forbereder til almindelig forberedelseseksamen (præliminærkursus).

6) Hvor børnetallet tillader det, skal det tilstræbes, at der oprettes en klasse for hver årgang.

7) Ved inddeling af en kommune i skole-distrikter skal man søge at overholde visse maksimalafstande til skole for de mindre og de større børn (2½ km og 3½ km).

8) En centralskole kan være fælles for flere forskoler eller grundskoler i en kommune og for flere kommuner. I det sidste tilfælde etableres der skoleforbund.

9) Ved enhver skole, hvor der undervises børn over 12 år, skal der indrettes gymnastiksal med tilhørende birum.

10) Til undervisning i sløjd og kvindelig husgerning kan børn fra flere skoler samles på eet sted indenfor en kommune eller et skoleforbund, og der kan dannes skoleforbund alene til undervisning i disse fag.

I undervisningsvejledningen fra 1942 påpeges det, at undervisningen i sløjd og husgerning kun kan finde sted i dertil indrettede særlokaler.

Lovens gennemførelse.

Af det ovenstående ses, at spørgsmålet om 1937-lovens gennemførelse må ses under de to synsvinkler: den undervisningsmæssige gennemførelse (fagplanen og undervisningens omfang) og den lokalemæssige gennemførelse (bygningerne og faglokalerne).

I. Den undervisningsmæssige gennemførelse.

Selvom det kunne være særdeles interessant at søge indgående belyst, i hvilket omfang 1937-lovens og undervisningsvejledningens bestemmelser vedrørende fagplanen og undervisningens omfang er udnyttet og gennemført på nuværende tidspunkt, må man i denne forbindelse afstå fra en sådan analyse, der også vil blive meget tidkrævende, hvis den skal give et fuldt pålideligt billede af forholdene.

Det kan dog uden nogen form for dybere behandling af dette spørgsmål fastslås, at det vil influere stærkt på det nødvendige antal lærerkræfter til 1937-lovens undervisningsmæssige gennemførelse — og der-

med på udgifterne ved lovens gennemførelse i denne henseende — om man holder sig til lovens minimumskrav eller søger samtlige dens foran nævnte muligheder udnyttet.

II. Den lokalemæssige gennemførelse.

I den videre redegørelse vil man derefter holde sig til at belyse, i hvilket omfang der er skaffet de lokalemæssige rette betingelser for undervisning i de tre fag: gymnastik, sløjd og husgerning.

Det er vel også dette punkt, man først og fremmest har i tankerne, når man taler om 1937-lovens udbygning.

Centraliseringstendenser.

Mange kommuner har i årene siden lovens vedtagelse centraliseret deres skolevæsen.

Etableringen af de krævede faglokaler har indtil nu medført en væsentlig reduktion af hovedskolernes antal, og for de kommuners vedkommende, der ikke endnu har udbygget deres skole(r), kan man i de udformede planer se den samme klare tendens: den fortsatte centralisering vil yderligere reducere hovedskolernes antal væsentligt.

Der er etableret en del skoleforbund mellem to eller flere kommuner, idet de fælles interesser for sådanne kommuner enten har omfattet undervisningen ved hele skolevæsenet eller ved dele af dette (f. eks. præliminærkursus som eksamensoverbygning eller undervisning i sløjd og husgerning for hovedskolens elever).

Lokaleudbygningens omfang.

Redegørelsen for omfanget af faglokaleudbygningen falder naturligt i tre afsnit:

- A. Udbygningen i hovedstadsområdet,
- B. udbygningen i købstæderne,
- C. udbygningen i sognekommunerne.

A. Hovedstadsområdet.

Samtlige skoler i *hovedstadsområdet* (de 3 hovedstadskommuner + 8 omegnskommuner) er forsynet med de foreskrevne lokaler: gymnastiksal, sløjdlokale og skolekøkken.

Det må dog bemærkes, at den langt overvejende del af skoler i dette område, bygget før 1937-lovens vedtagelse, var forsynet med de nævnte lokaler.

B. Købstæderne.

Vedrørende *købstædernes* indtil nu gennemførte udbygning kan oplyses:

1) Samtlige 81 købstadskommuner har udbygget med gymnastiksale ved deres skoler.

2) I 75 pct. af de 81 købstadskommuner er der etableret undervisning i husgerning i faglokale(r), der tilhører kommunens skole(r).

3) I 72 af de 81 købstadskommuner er der etableret undervisning i sløjd i faglokale(r), der tilhører kommunens skole(r).

Også her for købstædernes vedkommende bør det tilføjes, at en betydelig del af købstadskolerne, bygget før 1937, var forsynet med faglokaler.

C. Sognekommunerne.

Situationen pr. 1. januar 1955.

Særlig interesse knytter sig til udbygningen af sognekommunerne.

Nedenstående oplysninger om *sognekommunernes* skolevæsen er et uddrag af en mere omfattende materialesamling, der er tilvejebragt af undervisningsministeriets byggeforskningsudvalg.

Oplysningerne stammer fra skoleindberetningskortene for 1953 og fra spørgeskemaer, udfyldt af amtsskolekonsulenterne, hvori der er givet meddelelse om påbegyndt eller gennemført skolebyggeri i kalenderåret 1954 samt om de organisatoriske forandringer som følge af byggeriet.

Det kan bemærkes, at for Københavns amtsrådsreds' vedkommende er kun medtaget 9 egentlige landkommuner.

Den foretagne opgørelse viser således situationen *pr. 1. januar 1955*, idet man har medregnet samtlige skoler, der på det tidspunkt var under opførelse eller ombygning.

Da udfyldelsen af indberetningskortene ofte har været mangelfuld, har man ikke kunnet undgå fortolkninger af de givne oplysninger.

a. Kommunernes udbygningsgrad.

Udbygningsgraden af kommunerne er blevet opgjort, idet der er skelnet mellem:

- 1) helt udbyggede kommuner,
- 2) delvis udbyggede kommuner,
- 3) kommuner med spredte faglokaler,
- 4) kommuner uden faglokaler.

Forklaring på de anvendte betegnelser:

1) En kommune betragtes som helt udbygget, hvis det er konstateret, at alle dens hovedskolebørn modtager undervisning i samtlige tre fag: gymnastik, sløjde og husgerning i faglokaler, der tilhører skolen eller skolerne.

2) En kommune betragtes som delvis udbygget, hvis der i kommunen findes flere hovedskoler, af hvilke i alle tilfælde een er helt udbygget, mens det for de øvrige hovedskolers vedkommende ikke har kunnet konstateres, at deres børn modtog undervisning i den udbyggede skoles faglokaler.

3) At en kommune har spredte faglokaler vil sige, at der i kommunen ikke findes nogen helt udbygget skole, men kun enkelte faglokaler, f. eks. en gymnastiksal eller et sløjdelokale. Hovedskolebørnene i en sådan kommune modtager altså ikke undervisning i samtlige tre fag: gymnastik, sløjde og husgerning i lokaler, der tilhører en skole.

4) Under denne kategori er opført kommuner, der overhovedet ikke har faglokaler, der tilhører en skole. Hovedskolebørnene i sådanne kommuner modtager altså i intet af fagene gymnastik, sløjde og husgerning undervisning i lokaler, der tilhører en skole.

Kommunernes fordeling efter forekomsten af faglokaler er følgende:

	Antal kommuner	i pct.
Helt udbyggede.....	380	30,0
Delvis udbyggede....	210	16,6
Spredte faglokaler....	264	20,9
Uden faglokaler.....	412	32,5
Ialt... ..	1 266	100,0

For langt de fleste af kommunerne i gruppen „delvis udbyggede“ vil det gælde, at etableret transport for en del af hovedskolebørnene ville bringe dem i gruppen „helt udbyggede kommuner“.

Det er derfor rimeligt at foretage et sammenslag af disse to grupper, således at opgørelsen viser, at 46,6 pct. af kommunerne enten har etableret den i loven krævede undervisning i sløjde og husgerning (og gymnastik) i faglokaler, der tilhører en skole, eller vil kunne etablere den gennem transport af eleverne, da faglokalerne forefindes.

b. *De underviste hovedskolebørn.*

Det behandlede materiale viser endvidere, at af samtlige hovedskolebørn i landkom-

munerne (4.—7. årgang) får 47,9 pct. undervisning i alle de tre fag: gymnastik, sløjde og husgerning i faglokaler, der tilhører det kommunale skolevæsen. På dette punkt kan der påvises meget betydelige variationer fra amt til amt.

Det her oplyste berører de to vigtigste faktorer i udbygningsproblemet, nemlig kommunernes udbygningsgrad og „hovedskolebørnenes udbygningsgrad“.

Det vil dog også være rimeligt at give visse oplysninger om, i hvilket omfang skolerne er udbygget.

c. *Udbygningen af skolerne.*

I nedenstående tabel er skolerne fordelt efter skoletype med klassedelingen som grundlag, og der er angivet, hvor mange af hver type der er fuldt udbygget, d. v. s. at skolebygningerne omfatter gymnastiksal, skolekøkken og sløjdelokale:

Type	Antal skoler	Type i pct.	Deraf udbygget
1-klasset.....	57	2,0	—
2-klasset.....	837	28,7	24
3-klasset.....	598	20,4	99
4-klasset.....	785	26,8	115
5-klasset.....	147	5,0	55
6-klasset.....	141	4,8	72
7-klasset.....	226	7,7	200
Købstadordnet.	134	4,6	117
Ialt.....	2 925	100,0	682
Forskoler...	377		

Tabellen viser tydeligt tendensen: jo højere klassedeling skoletypen repræsenterer, i jo højere grad er den udbygget.

Den fortsatte udbygning.

På grundlag af de foran meddelte oplysninger kan man ikke med nogen sikkerhed udtale sig om, hvorledes den fortsatte udbygning bør eller vil foregå, idet denne vil være afhængig af de lokale forhold, der må belyses gennem konkrete planlægninger.

Kortmateriale.)*

De ledsagende kort viser pr. 1. januar 1955:

Samtlige hovedskoler i landkommunerne.

Udbyggede skoler.

Forekomsten af faglokaler (kommunevis).

*) Ikke optrykt.

Bilag 6.

Undervisningsministeriet.

København, den 19. december 1955.

I skrivelse af 8. d. m. har det ærede udvalg udbedt sig en besvarelse fra undervisningsministeriet af følgende spørgsmål:

„Ifølge den med ministerens skrivelse af 28. november d. å. fremsendte redegørelse fra statskonsulenten for undervisningsministeriet fortrinsvis vedrørende forbindelsen med skolevæsenet i fremmede lande synes der i Norge at være 7-årig skolepligt, medens den samtidig fremsendte skematiske oversigt over skolepligtens længde i nogle lande synes at vise, at det 8. skoleår er delvis indført i Norge. Kan der gives nærmere oplysninger om dette forhold?

Kan det oplyses, hvorledes de i den ovennævnte redegørelse anførte elevtal for den norske Framhaldsskole forholder sig procentvis til det samlede skolebørnetal?

Oplysninger herom udbedes om muligt også særskilt for Oslo.

I denne anledning skal man hoslagt i 20 eksemplarer fremsende en redegørelse af 11. d. m. fra statskonsulenten for undervisningsministeriet fortrinsvis vedrørende forbindelsen med skolevæsenet i fremmede lande, der indeholder en besvarelse af de fremsatte spørgsmål.

Jul. Bomholt.

/ G. Hendriksen.

Folketingets udvalg angående forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen m. fl.

Underbilag til bilag 6.

Statskonsulenten for undervisningsministeriet fortrinsvis vedrørende forbindelsen med skolevæsenet i fremmede lande.

København, den 11. december 1955.

I skrivelse af 9. ds. under ovennævnte j. nr. har ministeriet anmodet mig om at fremkomme med en udtalelse i anledning af en fornyet forespørgsel fra folketingets udvalg angående forslag til lov om ændringer af folkeskoleloven af 1937, gående ud på, at det 8. skoleår ifølge en skematisk oversigt over skolepligtens længde i en række lande synes delvis indført i Norge, medens det af den herfra under 21. november d. å. indsendte redegørelse fremgik, at folkeskolen i det nævnte land var 7-årig.

Således foranlediget skal jeg hermed give en mere detaljeret redegørelse for forholdene i Norge.

Den norske folkeskole er i henhold til folkeskoleloven af 16. juli 1936, der endnu er gældende, 7-årig, og undervisningspligten er i overensstemmelse hermed *principalt* begrænset til aldersklasserne 7—14 år. Men den kan *subsidiært* blive 8-årig for nogle elever. Dette hidrører fra, at folkeskolen er en decideret eksamensskole. Den afsluttes ved udgangen af 7. skoleår med en af myndighederne gennem et i hver kommune nedsat eksamensnævn bestående af lærere samt, i byskoler, af den stedlige skoleinspektør, kontrolleret *afgangseksamen*, som er afgørende for elevernes eventuelle optagelse i henholdsvis realskolen eller gymnasiet. Denne eksamens *skriftlige* del omfatter norsk, regning og engelsk, det sidste fag dog kun for de elever, der har deltaget i den pågældende undervisning, hvilket vil sige i byskoler mere end de to trediedele, men i landsbyskoler en væsentlig lavere brøkdelen eller slet ingen, eftersom man i bygderne endnu ikke har lærerkræfter til at undervise i engelsk. Men eksamen i norsk og regning er obligatorisk for alle. Opgaverne kan man danne sig et indtryk

af ved at sammenligne de i årsberetningen for Oslo 1954 optrykte skriftlige opgaver med de tilsvarende ved f. eks. mellemskoleeksamen, borgerskoleeksamen samt de ministerielle prøver i Danmark. I norsk og regning ligger de ikke langt under mellemskoleopgaverne i dansk og regning hos os. I engelsk synes kravene at ligge over de hos os gældende, idet der som bekendt ikke kræves skriftlig engelsk til mellemskoleeksamen. I Norge skal folkeskolens 7. årgang klare både en engelsk genfortælling og en skriftlig opgave i grammatik. Der gives 4 timer til besvarelsen.

Den *mundtlige* eksamen omfatter 3 fag, der vælges af nævnet. Prøven formes som en klasseoverhøring, der ikke må vare mere end 1 time for hvert fag. Bedømmelsen af såvel den skriftlige som den mundtlige eksamen foretages af censorer, der beskikkes af nævnet. Karaktererne er: Sg (særdeles godt), Mg (meget godt), G (godt), Ng (nokså godt) og Lg (Lite godt). Normalfordelingen af karaktererne angives således: Sg: 4 pct., Mg: 24 pct., G: 44 pct., Ng: 24 pct., Lg: 4 pct. — Ved siden af eksamenskaraktererne giver skolen en standpunktskarakter i hvert fag. Resultatet indføres på et eksamensbevis (Afgangsvitnemål).

Ikke alle elever kan naturligvis bestå denne eksamen efter 7 års skolegang. For sådanne elever anvises (i den instruks, der er udstedt af ministeriet) følgende to muligheder: de kan *enten* „i særskilte høve“ udskrives af skolen, såfremt de er fyldt 14 år og har gået 7 år i skolen, *eller* de kan fastholdes i skolen et ekstra (8.) skoleår, hvorved de som 15-årige får endnu en chance for at bestå prøven. Glipper det også denne gang, udskrives de af skolen uden eksamen. Sådanne elever får da et afgangsvidnesbyrd, hvorpå de opnåede karakterer opføres.

Det er formentlig denne subsidiære skolepligt til det 15. år, der hentydes til i det ovenfor nævnte skema over undervisningspligtens længde.

Efter hvad der er oplyst for mig ved mit studieophold i Norge i 1954, anvendes denne subsidiære undervisningspligt til 15 år meget lidt. I den foran nævnte årsberetning for Oslo oplyses (tabel III c), at samtlige normalskoler kun har 1,1 pct. af elever, der tilhører årgangen 14—15 år, og kun 0,03 pct., der tilhører årgangen 15—16 år. Det bemærkes, at de elever, der således tilbageholdes i skolen udover 14 års alderen, ikke er samlet i en særlig 8. klasse, men forbliver som omgængere i 7. klasse.

Årsagen til at det 8. skoleår anvendes så lidt, er, efter hvad der er oplyst for mig, den, at en ungdomsskole for de 14—17-årige indførtes ved lov af 8. november 1946, den såkaldte *Framhaldsskole*.

Denne er beregnet for de elever, der ikke på anden måde får en fortsat skolegang: (i realskoler, gymnasier eller lærlingskoler, hvilke sidste hører ind under undervisningsdepartementet som et led i det almindelige skolevæsen).

Formålet for framhaldsskolen angives således: „..... at fremme almindelsen og karakterudviklingen hos eleverne, forberede dem til deres livsgerning og søge at gøre dem til dygtige mennesker både åndelig og legemlig“.

I princippet er den frivillig, både for kommunerne og eleverne. Dog har de kommuner, der ønsker det, ret til at gøre deltagelsen obligatorisk i indtil eet år for de elever, der ikke får anden fortsat skolegang (jfr. Stortingsmelding nr. 9, 1954, pag. 42). Det kan ikke ses af statistikken, om nogen kommune overhovedet har benyttet sig af denne ret. Oslo har det i hvert fald ikke.

Framhaldsskolen kan været indtil 2-årig med fuldtidig skolegang, eller 3-årig med deltidig skolegang nogle timer om dagen eller om aftenen. Et kursus skal for at blive anerkendt omfatte mindst 432 timer og kan højst være på 1 254 timer om året, d. v. s. strække sig over fra 12 til 35 uger.

Hvor stor en procentdel af en folkeskoleårgang der fortsætter i framhaldsskolen, hvad folketingsudvalget ønsker oplyst, kan man kun ved en skønsmæssig beregning

gøre rede for, da der ikke foreligger tabeller herover i den officielle statistik.

Efter det samlede elevtal i den 7-årige folkeskole, der i 1954 opgives til følgende: (jfr. skolestatistik udg. af kirke- og undervisningsdepartementet)

i bygderne	231 577 elever
i byerne	75 626 elever
ialt	<u>307 203 elever.</u>

En årgang skulle blive $\frac{1}{7}$ heraf, d. v. s. ca. 44 000.

Framhaldsskolen fik i det følgende år følgende elevtal:

	1-årige skoler	2-årige skoler
i bygderne...	15 884 elever	309 elever
i byerne.....	1 270 —	3 559 —
i hele riget...	<u>17 154 elever</u>	<u>3 858 elever.</u>

Forudsat at de 17 154 elever i de eet-årige skoler alle tilhørte den årgang, der gik ud af skolen dette år, og at de to trediedele af eleverne i de 2-årige skoler gik i disse skolars første klasser (statistikken viser, at der er dobbelt så mange elever i 1. klasse som i 2. klasse), skulle der være en tilgang til framhaldsskolen på ca. 19 226 elever af den årgang, der er udgået af folkeskolen, d. v. s. ca. 45 pct. af de ca. 44 000, som en årgang folkeskoleelever udgør. Dette er dog kun en rent skønsmæssig beregning.

En autoritativ beregning foreligger for Oslos vedkommende (Innst. S. nr. 162 fra kirke- og undervisningsdepartementet 1954, pag. 327):

Herefter fordelte de 14-årige sig i efteråret 1953 således:

i framhaldsskolen.....	36,0 pct.
i real- og gymnasier.....	57,2 -
i andre skoler.....	2,2 -
uden videre uddannelse.....	4,4 -

Som nævnt i min tidligere redegørelse synes der ikke at være stemning for at gå bort fra systemet med en 7-årig udelte folkeskole. Det i 1947 nedsatte udvalg til gennemdrøftelse af skoleordningen (Samordningsnævnet) havde heller ikke til opgave at stille forslag om nogen ændring heri, hvorfor ingen af dets 19 publikationer omhandler noget systemskifte. Dog har nævnet i sin „Sammenfatning og udsyn“

af 28. april 1952 gjort følgende betragtninger, som her skal citeres på dansk (de kan læses på nynorsk i den nævnte publikation pag. 15 f.):

„En ufravigelig forudsætning for denne skitsering har været, at nævnet ønsker at bygge videre på den norske skolelovgivnings og norsk skolelivs ledende traditioner med de demokratiske og humane ideer, samtidig med at nævnet mener, at vi må følge med i og være åbne for impulser fra den udvikling, som i det foregående har været skildret som typisk for skoleplanlægningen i de lande, som står os nærmest i kultur og skoletradition.

Hovedtanken i denne udvikling er, at et moderne samfund kræver en længere obligatorisk skoletid end før. Næringslivet er mere differentieret, kravene til yrkeskundskab og almendannelse er skærpet, og opgaverne, som demokratiet stiller samfundets medlemmer overfor, er mere omfattende og kompliceret end tidligere, ligesom den forøgede levestandard og længere fritid giver større muligheder for, at et større antal mennesker skal kunne blive delagtige i kulturværdier af forskellig slags...

Slagordet „højere undervisning for alle“ betyder ikke, at alle skal føres ind i en uniform videregående skole efter grundskolen, men at alle børn skal have samme vilkår til udvikling af evner og interesser. Samtidig kræver det moderne demokrati en solidere samfundsorientering af ungdommen end den, som vor norske syvårige folkeskole er i stand til at give.

En udvidelse af skolepligten er og vil i højere grad blive et centralt spørgsmål også i Norge... Dersom vi skal sigte mod at udvide undervisningspligten udover at gøre framhaldsskolen obligatorisk og få en organisatorisk samordning mellem framhaldsskolen og realskolen i stand, bør planlægningsarbejdet påbegyndes i god tid... Vor konkurrencedygtighed og selvstændighed som folk afhænger i stor udstrækning af undervisningssystemet. Samordningsnævnet vil da minde om, at det er mere nødvendigt for vort land end for de fleste andre at have et skolevæsen, som i enhver henseende er på højdepunktet.

Der vil blive stillet store krav til os, dersom vi skal magte at holde vor levestandard oppe i den stærke internationale konkurrence. Det er gennem kvaliteten af vort arbejde, og kun derigennem, vi kan formå at hævde os i tiden fremover.

Samordningsnævnet har i sin betænkning (nr. 10), hvor man tilråder at indføre en pligtig framhaldsskole, regnet med, at det vil blive væsentlig lettere at gennemføre en udvidelse af den obligatoriske skoletid i 1960. Bølgetoppen af børn i folkeskolealderen er da afløst af en nedadgående kurve for antallet af børn i undervisningspligtig alder, og der ville være grund til at regne med, at både antallet af lærere og mulighederne for skolebyggeri bedre vil dække behovet end i de nærmeste år.“

Et par medlemmer har hver for sig afgivet særlige betragtninger, hvori fremhæves, at selvom det er vigtigt at tage hensyn til udviklingen i andre lande, så er hovedsagen dog at indrette skolen efter hjemlige forudsætninger og traditioner. Men der er enighed om, at en forlængelse af undervisningspligten bliver nødvendig, og der er overvejende stemning for, at udvidelsen skal ske i form af pligtmæssig deltagelse i ungdomsskolen og ikke ved en omdannelse af den nuværende 7-årige, udelte folkeskole. Norge synes derfor i strukturspørgsmålet at slutte sig til standpunktet i centraleuropæiske lande.

For at forberede den foreslåede reform har stortinget dernæst gennemført en lov om forsøg i skolen, der blev underskrevet af kongen den 8. juli 1954. I henhold hertil er der nedsat et 7 mands udvalg af fremstående skolefolk fra alle skoleformer med den opgave at tilrettelægge forsøg i en række skoler, og som leder af forsøgene er udnævnt cand. philol. Tønnes Sirevåg, der har fået titel af rektor. Et 4 mands underudvalg har tillige den opgave at søge samarbejde med andre nordiske lande om forsknings- og forsøgsarbejdet i skolen. Resultatet af denne forsøgsvirksomhed må imødeses med interesse. Om ønskes, skal jeg til sin tid holde folketingsudvalget orienteret om udvalgets arbejde.

Bilag 7.

Undervisningsministeriet.

København, den 5. januar 1956.

I en den 24. november 1955 her modtaget skrivelse har det ærede udvalg udbedt sig svar på følgende spørgsmål:

10. Kan det oplyses, hvorledes lærernes arbejdsforhold er i den eksamensfri mellem-skole set i forhold til eksamensmellemskolen bl. a. med hensyn til lønforhold og timerreduktion?
11. Kan det oplyses, hvorledes det gennemsnitlige elevantal er i den eksamensfri mellem-skoles klasser set i forhold til elevantallet i eksamensmellemskolens klasser?

I denne anledning skal man hoslagt fremsende en fra statskonsulenten for folke-

skolen og seminarierne modtagen oversigt, som belyser lærernes arbejdsforhold i de to afdelinger samt det gennemsnitlige elevtal i den eksamensfri mellem-skoles klasser sammenholdt med det gennemsnitlige elevtal i eksamensmellemskolens klasser.

Det tilføjes, at lærernes grundløn med de sædvanlige tillæg i henhold til lov om lønninger m. m. for folkeskolens lærere af 12. juli 1946 er den samme, hvadenten læreren underviser i den eksamensfri mellem-skole eller i eksamensmellemskolen.

20 eksemplarer af undervisningsministeriets bekendtgørelse af 28. september 1946 angående det pligtige timetal for folkeskolens lærere med ændringer i bekendtgørelse af 15. februar 1954 følger hoslagt.*)

Jul. Bomholt.

/ Hans Kjems.

Folketingets udvalg angående forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen m. fl.

*) Ikke optrykt.

Underbilag til bilag 7.

**Nogle oplysninger om købstædernes fm-klasser og em-klasser
og timerreduktionen i disse klasser.**

Lb.-nr.	Gr. skolen	Antal fm-kl.	Klassekvotient	Timerreduktion i fm-klasserne	Antal em-kl.	Klassekvotient	Timerreduktion i em-klasserne
1.	5	13	28,3	1.—2. fm: en time ugl. reduktion i dansk.	10	24,8	I.—III. em: en time ugl. reduktion for dansk.
2.	4	4	27,0	1.—3. fm: 1 time = $1\frac{1}{5}$ time i dansk og regning.	7	24,9	I.—II. em: 1 time = $1\frac{1}{5}$ time i dansk, regning, matematik.
3.	5	48	30,0	3.—4. fm: kun reduktion for skr. dansk. Emneundervisning i historie, geografi, naturhistorie, fysik i forbindelse med dansk: 5 timer = 6.	71	27,3	I henhold til bekendtgørelse 1946.
4.	5	79	23,4	Dansk, regning: 1 time = $1\frac{1}{5}$.	109	24,9	I.—III. em: dansk, regning 1 time = $1\frac{1}{5}$ time. IV. em og realkl. i henhold til bekendtgørelse 1946.
5.	5	2	32,0	I henhold til bekendtgørelse 1946.			
6.	5	3	16,0	I 3. fm: dansk, regning, geografi, naturhistorie, fysik og frem. sprog 5 timer = 6. I skr. dansk og regning 1 time reduktion, hvis 22 elever.	7	24,2	III. em: dansk, regning, historie, geografi, naturhistorie, fysik, frem. sprog 5 timer = 6. I skr. dansk og regning 1 time reduktion pr. kl., hvis 22 elever.
7.	5	5	14,4	2. fm: 5 timer = 6 i dansk, regning, matematik, engelsk, tysk, historie, geografi, naturhistorie, religion, fysik, hvis 22 elever.	6	26,7	III. em: 5 timer = 6 i dansk, regning, matematik, engelsk, tysk, historie, geografi, naturhistorie, religion, fysik, hvis mindst 22 elever. I. og II. em: 5 timer = 6 i dansk, regning. Mindst 25 elever.

Lb.-nr.	Gr.skolen	Antal fm-kl.	Klassekvotient	Timereduktion i fm-klasserne	Antal em-kl.	Klassekvotient	Timereduktion i em-klasserne
8.	5	7	28,5	I henhold til bekendtgørelse 1946.	13	29,8	I henhold til bekendtgørelse 1946.
9.	5	2	19,0	do.	4	22,5	do.
10.	5	38	23,9	I henhold til bekg. 1946 + 3 timer = 4, hvis emneundervisning i historie, naturhist., geografi og fysik.	56	25,7	I henhold til bekg. 1946 + 5 timer = 6 for undervisning i IV. em og real.
11.	4	5	26,2	Form i henhold til bekg. 1946.	13	25,8	Form i henhold til bekg. 1946.
12.	5	19	22,0	Form i henhold til bekg. 1946.	12	27,3	Form i henhold til bekg. 1946 + for III. em som for IV. em og realklasse.
13.	5	51	24,7	I samtlige fm-klasser i alle fag 5 timer = 6.	92	25,9	I samtlige em-klasser + real i alle fag 5 timer = 6.
14.	4	29	24,5	I henhold til bekg. 1946. I 4. fm 2 timer = 3.	12	24,2	I henhold til bekg. 1946 + III. og IV. em og real. 2 timer = 3.
15.	4	7	23,1	I henhold til bekg. For fm-klasserne gives redukt. for undervisning i dansk med 1 time pr. klasse.	6	20,9	I henhold til bekg. For I., II. og III. em gives redukt. for undervisning i dansk med 1 time pr. klasse.
16.	4	7	19,1	Form. i henhold til bekg. 1946.	8	21,5	Form. i henhold til bekg. 1946.
17.	5	36	19,4	I henhold til bekg. 1946.	119	24,9	5 timer = 6 i mellem- og realklasser.
18.	5	42	23,1	Dansk, regning, historie, geografi, naturhistorie, fysik, engelsk, tysk, fransk, religion, håndgerning, gymn., skrivn., sang, tegn. 5 timer = 6 i alle fm-klasser.	48	25,2	Dansk, regning, historie, geografi, naturhistorie, fysik, engelsk, tysk, fransk, religion, håndgerning, gymn., sang og tegn. 5 timer = 6 i alle em- og realklasser.

Lb.-nr.	Gr.skolen	Antal fm-kl.	Klassekvotient	Timereduktion i fm-klasserne	Antal em-kl.	Klassekvotient	Timereduktion i em-klasserne
19.	5	12	21,1	Dansk, frem. sprog, regn., matematik, hist., geografi, naturhist., fysik, 5 timer = 6. Iøvrigt efter bekg. 1946.	17	24,9	Dansk, frem. sprog, regn., matematik, hist., geografi, naturhist., fysik, 5 timer = 6. Iøvrigt efter bekg.
20.	4	12	22,4	I henhold til bekg. 1946.	12	24,7	I henhold til bekg. 1946.
21.	5	17	26,0	do.	15	25,5	do.
22.	4	3	22,3	do.			
23.	5	22	24,5	Dansk i III.fm 4 timer = 5. Regn., frem. sprog, matematik i III. fm: 5 timer = 6. Iøvrigt efter bekg.			
24.	5	15	26,5	I alle fag i III. fm 5 timer = 6.	13	27,1	I alle fag i III. em 5 timer = 6.
25.	5	8	24,5	For emneunderv. (dansk, skr., hist., geografi, naturhist.) 5 timer = 6 samt efter bekg. af 1946.	9	23,2	I henhold til bekg. 1946.
26.	5	9	23,4	I henhold til bekg. 1946.	5	26,6	I henhold til bekg. 1946.
27.	5	6	19,0	I III. fm 5 timer = 6 i alle fag undt. gymn. og husgerning.	14	25,2	III. em som for fm. I IV. em + real. ned-sættes i henhold til bekg. Desuden 5 timer = 6 i religion og gymnastik.
28.	5	10	21,9	Dansk, regning, historie, geografi, naturhistorie, fysik, frem. sprog i II. og III. fm og IV. fm 5 timer = 6. Iøvrigt i henhold til bekg.	16	25,5	I eks.skolens to sidste trin 5 timer = 6 i dansk, regning, hist., geografi, naturhistorie, fysik og frem. sprog. Iøvrigt bekendtgørelse af 1946.
29.	5	12	23,7	III. fm 5 timer = 6. I I. og II. fm er 5 timer = 6 i dansk og regning.	20	25,8	I., II. og III. em som for fm. For real. jfr. bekg. 1946.
30.	5	28	27,8	I henhold til bekg. 1946.	35	24,8	I henhold til bekg. 1946.

Lb.-nr.	Gr. skolen	Antal fm-kl.	Klassekvotient	Timerreduktion i fm-klasserne	Antal em-kl.	Klassekvotient	Timerreduktion i em-klasserne
31.	5	29	25,5	I fm-klasserne er 5 timer = 6. I III. fm jfr. bekg. 1946.	20	28,1	I em-klasserne og real. 5 timer = 6. For III. em i henhold til bekg. 1946.
32.	4	9	29,6	I henhold til bekg. 1946.			
33.	5	4	21,5	do.	8	21,4	I henhold til bekg. 1946.
34.	5	18	28,3	I fm-klasserne for dansk i forb. med flere mundtl. fag er 5 timer = 6 samt i henhold til bekg. 1946.	17	23,9	I II. og III. em i dansk; regning, matematik 5 timer = 6 samt i henhold til bekg. 1946.
35.	5	11	22,1	2. og 3. fm i dansk med emnefag, regning, matematik og håndgerning 5 timer = 6.	12	26,3	II. og III. em 5 timer = 6 i dansk med emnefag, regning, matematik og håndgerning samt i henhold til bekg. 1946.
36.	5	8	22,0	I henhold til bekg. 1946.	15	22,6	I henhold til bekg. 1946.
37.	5	5	23,6	do.	9	27,2	do.
38.	5	35	20,9	do.	62	25,5	do.
39.	4	4	25,0	For 4. fm i mundtl. fag 5 timer = 6. Løvrigt i henhold til bekg. 1946.	8	24,9	I IV. em og real 5 timer = 6 samt i henhold til bekg. 1946.
40.	4	3	31,3	I henhold til bekg. 1946.	2	12,5	I henhold til bekg. 1946.
41.	5	5	17,6	do.			
42.	5	9	21,7	3. fm reduktion for hist., geografi, bogføring, naturhist., fysik. Løvrigt i henhold til bekg. 1946.	10	21,8	I henhold til bekg. 1946.
43.	4	20	25,0	Dansk og regning i 7. og 8. klasse 5 timer = 6. Emneundervisning i 8. klasse 1 ugtl. time red.			
44.	4	5	26,0	I henhold til bekg. 1946.	5	27,0	I henhold til bekg. 1946.
45.	5	2	19,0	I 3. fm samme timerreduktion som i realskolen.	4	21,3	do.

Lb.-nr.	Gr.-skolen	Antal fm-kl.	Klassekvotient	Timereduktion i fm-klasserne	Antal em-kl.	Klassekvotient	Timereduktion i em-klasserne
46.	5	12	20,1	Ældste klasse i henhold til bekg. 1946. I de øvrige klasser 1 times ugtl. reduktion for opgaveretning i dansk og regning.	2	25,5	Form i henhold til bekg. 1946.
47.	5	13	17,9	Fra 2. fm redukt. i dansk og regning 5 timer = 6. Emneundervisning 3. og 4. fm 1 time reduktion pr. uge.	16	20,9	I henhold til bekg. for IV. em og real. I II. og III. em 1 time ugtl. redukt. for rettelse af opgaver i skriftl. eksamensfag.
48.	4	15	27,0	Dansk, regn. 5 timer = 6.			
49.	4	6	20,0	Form i henhold til bekg. 1946.	5	24,6	Form i henhold til bekg. 1946.
50.	5	2	19,0	do.	6	18,8	do.
51.	5	14	25,3	I samtlige fag 5 timer = 6.			
52.	5	5	19,6	Alle mundtl. fag i 3.—4. fm 5 timer = 6. Emneundervisning i forbindelse med historie, geografi, naturhistorie, fysik i 1. og 2. fm 5 timer = 6.	11	22,7	Samtlige em-klasser 5 ti. = 6 for allemundtl. eksamensfag + religion. Rettelse af skriftl. arbejder i I. em og real 1 time pr. klasse i dansk. Fra III. em — real 1 time pr. klasse i regning, matematik og eng. III.—IV. em. 1 time pr. klasse i tysk.
53.	5	71	24,1	Dansk, regn., matematik og sprog i 2., 3. og 4. fm 5 timer = 6. Evt. emneundervisning i dansk, historie og geografi 5 timer = 6.	85	26,6	I henhold til bekg. 1946 + 5 timer = 6 i II., III. og IV. em samt i realkl.
54.	4	3	20,3	I henhold til bekg. 1946.	5	26,6	I henhold til bekg. 1946.
55.	5	23	27,5	I henhold til bekg. 1946 + 1 ugtl. time reduktion i dansk i 1., 2. og 3. fm (elevtal mindst 25 og stilretning).	37	28,3	I henhold til bekg. 1946. Endvidere 1 time ugtl. for dansk i em- og real-klasser (elevtallet skal være mindst 25, og der kræves stilretning).

Lb.-nr.	Gr.skolen	Antal fm-kl.	Klassekvotient	Timerreduktion i fm-klasserne	Antal em-kl.	Klassekvotient	Timerreduktion i em-klasserne
56.	5	5	25,8	I henhold til bekg. Endvidere 5 timer = 6 ved emneundervisning i ældste klasse i dansk, skrivning, historie, geografi, naturhistorie.	3	28,7	I henhold til bekg.
57.	5	3	25,3	I henhold til bekg. samt for emneundervisning i kulturfaggruppen 5 ti. = 6.	9	27,0	I henhold til bekg. 1946.
58.	5	6	20,7	I henhold til bekg. 1946. Endvidere 5 timer = 6 i 1., 2. fm i dansk. Hvis emneundervisning i tilknytning til dansk i hist., geografi, naturhistorie og fysik 5 timer = 6.	15	29,1	I henhold til bekg. 1946. Endvidere 5 timer = 6 i I. og II. em i dansk.
59.	5	14	28,8	I henhold til bekg. 1946.	16	25,4	I henhold til bekg. 1946 samt 5 timer = 6 i realklasser i religion, dansk, engelsk, tysk, fransk, hist., geografi, naturhist., fysik samt regning og matematik.
60.	5	4	17,8	I henhold til bekg. 1946.	8	22,6	I henhold til bekg. 1946.
61.	5	5	11,2	do.	5	21,2	do.
62.	5	18	24,6	I samtlige fag ÷ husgerning 5 timer = 6.	25	24,2	I samtlige fag ÷ husgerning 5 timer = 6.
63.	5	8	26,5	Form. i henhold til bekg. 1946.	9	27,7	Form. i henhold til bekg. 1946.
64.	4	3	20,0	I henhold til bekg. 1946.	6	25,0	I henhold til bekg. 1946.
65.	5	17	18,6	Fra 1.—4. fm 5 timer = 6 for dansk og regning samt i henhold til bekg. 1946.	33	25,9	Dansk, regning i I.—III. em-klasser 5 timer = 6 samt i henhold til bekg. 1946.

Lb.-nr.	Gr.-skolen	Antal fm-kl.	Klassekvotient	Timereduktion i fm-klasserne	Antal em-kl.	Klassekvotient	Timereduktion i em-klasserne
66.	5	8	24,5	I henhold til bekg. 1946, samt i 1. fm 1 time ugtl. for rettelse af skriftl. opgaver i dansk.	10	27,3	I henhold til bekg. 1946, samt i I., II. og III. em 1 time ugtl. for rettelse af skriftl. opg. i dansk.
67.	5	5	17,6	Emneundervisning i regning 5 timer = 6.	4	25,7	I henhold til bekg. 1946. I., II. og III. em-kl. 5 timer = 6 i de mundtl. fag, hvori der afholdes eksamen.
68.	4	22	23,2	I henhold til bekg. 1946.	18	26,2	I henhold til bekg. 1946.
69.	4	3	26,7	do.	5	26,6	do.
70.	4	30	27,2	do.	10	26,0	do.
71.	5	4	17,5	do.	9	24,7	do.
72.	5	2	20,0	I henhold til bekg. 1946. I ældste klasse 5 timer = 6. I dansk og regning i fm-klasser 5 timer = 6.	6	22,5	I henhold til bekg. 1946, samt 5 timer = 6 i de øvrige em-klasser.
73.	4	4	21,3	I henhold til bekg. 1946.	9	23,0	I henhold til bekg. 1946.
74.	4	10	28,0	I henhold til bekg. 1946 samt i 3. fm i dansk og regning 5 timer = 6.	9	25,6	I henhold til bekg. 1946 samt i III. em i dansk og regning 5 timer = 6.
75.	4	3	14,3	Form. i henhold til bekg. 1946.	6	24,2	Form. i henhold til bekg. 1946.
76.	4	3	27,0	I henhold til bekg. 1946 samt i 1.—3. fm i dansk og regning 5 timer = 6.	5	17,4	I henhold til bekg. 1946 samt i I.—III. em i dansk og regning 5 timer = 6.
77.	5	18	23,1	I henhold til bekg. 1946. Desuden 5 timer = 6 i håndarbejde i øverste klasse.	13	29,4	I henhold til bekg. 1946 samt i eksamensmellemskolens 3 øverste klasser samt realklasse 5 timer = 6 i håndarbejde.
78.	4	4	26,0	I henhold til bekg. 1946.	7	24,5	I henhold til bekg. 1946.

Bilag til beretn. ang. lovf. om ændr. af l. om folkeskolen m. m.

Lb.-nr.	Gr.skolen	Antal fm-kl.	Klassekvotient	Timereduktion i fm-klasserne	Antal em-kl.	Klassekvotient	Timereduktion i em-klasserne
79.	5	14	20,3	5 timer = 6 i dansk, regning, hist., geografi, naturhist., engelsk, tysk, fransk og håndarbejde.	16	21,8	Dansk, regning, historie, geografi, naturhistorie, fysik, engelsk, tysk, fransk, håndarbejde 5 timer = 6.
80.	5	14	26,1	I henhold til bekg. 1946.	17	26,8	I henhold til bekg. 1946.
81.	5	17	27,0	I henhold til bekg. 1946, samt i dansk, regning, religion, hist., geografi, naturhist., fysik, sprog 5 timer = 6.	28	28,1	I henhold til bekg. 1946.
82.	5	9	20,6	I henhold til bekg. 1946 samt i 1. og 2. klasse i skr. dansk 5 timer = 6.			
83.	5	6	25,8	I 4. fm 5 timer = 6.	9	23,4	I IV. em og real 5 timer = 6 i eksamensfagene. I dansk, regning og sprog i em-kl. 5 timer = 6.
84.	5	6	25,3	I henhold til bekg. 1946.	11	28,2	I henhold til bekg. 1946.
85.	5	19	28,0	do.	28	27,2	I henhold til bekg. 1946, samt i IV. em og realkl. i religion og gymnastik 5 timer = 6.
86.	5	14	23,6	I naturhist., fysik og gymnastik reduktion 1 time ugtl. for tilsyn med samlingerne og gymnastikredskaberne. I 6.—7. kl. dansk, regning og fremmedspr. 5 timer = 6.	20	27,2	I henhold til bekg. 1946.
87.	5	8	21,8	I 1.—3. fm alm. undervisningstimer 5 timer = 6. Iøvrigt i henhold til bekg. 1946.	14	25,9	I henhold til bekg. 1946.
88.	5	2	14,0	I henhold til bekg. 1946.	4	17,8	do.

Resumé.

Timereduktion i henhold til bekendtgørelsen af 28. september 1946:

Nr. 3, 4, 5, 8, 9, 11, 16, 17, 20, 21, 22, 26, 30, 32, 33, 36, 37, 38, 40, 41, 44, 49, 50, 54, 60, 61, 63, 64, 68, 69, 70, 71, 73, 75, 78, 80, 84 og 88,

ialt 38 købstæder.

Samme reduktion udover bekendtgørelsen:

Reduktion for alle fag i alle klasser: nr. 13, 18, 31 og 52.

Reduktion for alle fag i alle klasser (\div husgerning): nr. 62, 79.

Reduktion for alle fag i 3. fm. + III. em: nr. 24.

Reduktion for dansk: nr. 1, 15, 35, 55 og 58.

Reduktion for dansk og regning: nr. 2, 29.

Reduktion for alle mundtl. fag: 4. fm, IV. em: nr. 39.

Reduktion for geografi, naturhistorie, fysik, historie: nr. 6, 19, 28.

Reduktion (2 ti. = 3), 4. fm, III., IV. em., real: nr. 14.

Ialt 19 købstæder.

De resterende 31 købstæder har forskellig reduktion for fm- og em-klasser, hvorfor jeg for disse købstæders vedkommende skal henvise til hovedskemaet.

Bilag 8.**Undervisningsministeriet.**

København, den 14. januar 1956.

I tilslutning til ministeriets skrivelse af 5. d. m. vedrørende besvarelse af de af det ærede udvalg fremsatte spørgsmål skal man hoslagt fremsende en fra undervisningsministeriets byggeforskningsudvalg for skolebyggeriet modtagen skrivelse af 12. januar d. å. med medfølgende redegørelser til besvarelse af de i udvalgets skrivelse af

16. november 1955 stillede spørgsmål 2, 5 og 8 samt de i udvalgets skrivelse af 1. december 1955 stillede spørgsmål.

Man fremsender derhos i 25 eksemplarer en i ministeriet udarbejdet redegørelse for de økonomiske virkninger af ministerens forslag, forsåvidt angår gymnasieskolerne.

Jul. Bomholt.

/ Hans Kjems,
kst. eksp.sekr.

Folketingets udvalg angående forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen m. fl.

Underbilag til bilag 8.

Undervisningsministeriets bygge-
forskningsudvalg for skolebyggeriet.

København, den 12. januar 1956.

Til undervisningsministeriet.

I fortsættelse af udvalgets skrivelse af 14. december 1955, hvormed man fremsendte udkast til besvarelse af spørgsmål 1 (Der ønskes en redegørelse for, hvor langt man er nået med 1937-lovens udbygning) i skrivelse af 16. november 1955 fra folketingets udvalg angående forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen m. fl., skal man hoslagt fremsende udkast til besvarelse af de øvrige af folketingsudvalget stillede spørgsmål, nemlig:

Spørgsmål 2. Der ønskes en redegørelse for de økonomiske virkninger af ministerens forslag.

[Svar side 36 og 38, jfr. side 93]

Spørgsmål 5. Hvilke krav vil indførelse af et obligatorisk 8. skoleår stille til forøgelse af lærerkræfter og lokaler.

[Svar side 51, jfr. side 90]

Spørgsmål 8. Hvor mange steder vil der skulle bygges eksamensskoler efter Askovforslaget.

[Svar side 54]

Besvarelsen af de i folketingsudvalgets skrivelse af 1. december 1955 stillede supplerende spørgsmål (om liniedelingen i hovedskolen vil medføre forøgede udgifter og om de fremtidige økonomiske virkninger vedrørende landsbyskoler) indgår i besvarelsen af ovennævnte spørgsmål 2.

I behandlingen af de til byggeforskningsudvalget oversendte spørgsmål har deltaget følgende af udvalgets medlemmer:

Formanden, kontorchef Eiler Mogensen, Seminarieførstander, tidligere stadsskoleinspektør Holger Paaskesen, Amtsskolekonsulent S. Møller Pedersen, Direktør for Danmarks pædagogiske Institut Erik Thomsen samt arkitekterne S. G. Albinus (udvalgets forskningsleder),

Philip Arctander, Hans Henning Hansen og Tyge Holm.

Undersøgelserne er for udvalget forestået af lederen af udvalgets pædagogiske arbejde, kommunelærer, cand. psych. S. Skyum-Nielsen samt mag. scient. og cand. polit. K. Antonsen og byplanarkitekt O. Dannekiold-Samsøe.

P. u. v.

Eiler Mogensen.

Bilag 1 til underbilag.

**Redegørelse for de økonomiske virkninger af undervisningsministerens forslag
forsåvidt angår gymnasieskolerne (Folketingsudvalgets spørgsmål 2).**

Efter den nugældende ordning er gymnasieskolerne opbygget med 4 mellem-skoleklasser (med en elevkvotient af 30 elever pr. klasse), efterfulgt af 1 realklasse og 3 liniedelte gymnasieklasser (med en elevkvotient af 24 elever pr. klasse). Efter undervisningsministerens forslag til en ændret skolestruktur skal gymnasieskolerne opbygges med 3 hovedskoleklasser (med en elevkvotient af 30 elever pr. klasse), efterfulgt af 2 realklasser og 4 gymnasieklasser, hvoraf kun de tre sidste er liniedelte (med en elevkvotient af 24 elever pr. klasse).

Efter aflagt hovedskoleprøve fordeles gymnasieskolens egne elever på 1. realklasse og 1. gymnasieklasse, og desuden optages i 1. gymnasieklasse de elever fra de omliggende kommunale og private hovedskoler, som ønsker at gå i gymnasiet og skønnes egnede herfor. Disse udefra kommende elever skal således efter nyordningen optages i gymnasieskolerne et år tidligere end efter den nugældende ordning.

Den afgivende skoles lærere får efter forslaget mere indflydelse på spørgsmålet, om en elev skal optages i gymnasiet, end tilfældet er efter den nugældende ordning, men det er på nuværende tidspunkt vanskeligt at overse, om dette vil få den virkning, at elevantallet i de ny 1. gymnasieklasser bliver større end i de nuværende 1. gymnasieklasser.

Man regner herefter i nedenstående opgørelse med, at antallet af elever i den ny 1. G. + 1. r., der træder i stedet for den hidtidige 4. mellem-skoleklasse, svarer til antallet af elever i den hidtidige 1. G. + realklassen, og man regner med, at antallet af elever i 2.—4. G. + 2. realklasse efter nyordningen, der træder i stedet for 1.—3. G. + realklassen efter den hidtidige ordning, svarer til antallet af elever i disse sidstnævnte klasser; antallet af elever i 1.—3.

hovedskoleklasse efter nyordningen regnes på samme måde at svare til antallet af elever i 1.—3. mellem-skoleklasse efter den hidtidige ordning.

A. Statsskolerne.

De 35 statsskoler skulle herefter efter forslaget få brug for 55 1. realklasser og 113 1. gymnasieklasser, ialt 168 klasser, idet der samtidig kan bespares 68 4. mellem-skoleklasser (samtlige statsskoler med undtagelse af 2 har tosporet mellem-skole), således at der må regnes med en forøgelse på 100 klasser, eller 2,86 klasse pr. skole.

Hver klasse skal undervises i 36 timer ugentlig, hvilket vil kræve $\frac{4}{3}$ lærerkraft (lektors og adjunktens pligtige timetal er 27 ugentlige timer). Den årlige udgift til lærerlønninger pr. klasse vil herefter, hvis man regner med lønningen til en gift adjunkt på slutløn med stedtillæg efter sats b (grundlaget for beregning af overtimebetaling), andrage 22 791 kr. 68 øre årlig, eller for 100 klasser 2 279 168 kr.

Udgiften til indretning af yderligere 100 klasser ved statsskolerne er naturligvis vanskelig at skønne over, men regner man med et gennemsnitsbeløb på 20 000 kr. pr. klasse, bliver anlægsudgiften 2 000 000 kr.

B. De kommunale gymnasieskoler.

De 23 kommunale gymnasieskoler skulle efter forslaget få brug for 38 1. realklasser og 55 1. gymnasieklasser, ialt 93 klasser, idet der samtidig kan bespares 54 4. mellem-skoleklasser, således at der må regnes med en forøgelse på 39 klasser eller 1,69 klasse pr. skole. Når der her kan bespares et forholdsvis større antal 4. mellem-skoleklasser, hænger det sammen med, at der ved flere kommunale gymnasieskoler findes mere end

2 klasserækker i mellemskolen, således at altså også antallet af 4. mellemskolerækker er forholdsvis større end ved statsskolerne. Dette kan på den anden side få den virkning, at der fremtidig må oprettes mere end 2 første realklasser (til afløsning af 4. mellemskoleklasse), hvorved den samlede forøgelse af klassetallet bliver noget større end ovenfor angivet (39). Nogen egentlig beregning heraf kan imidlertid ikke foretages.

Den årlige udgift til lærerlønninger efter ovenstående vil herefter blive 22 791 kr. 68 øre \times 39, eller 888 876 kr.

Udgiften til indretning af klasseværelser vil kunne anslås til 20 000 kr. \times 39, eller 780 000 kr.

C. De private gymnasieskoler.

De 12 private gymnasieskoler skulle efter forslaget få brug for 15 1. realklasser og 23 1. gymnasieklasser, eller ialt 38 klasser, idet der samtidig kan bespares 23 4. mellem-

skoleklasser, således at der må regnes med en forøgelse på 15 klasser, eller 1,25 klasse pr. skole.

Den årlige udgift til lærerlønninger efter ovenstående vil herefter blive 22 791 kr. 68 øre \times 15, eller 341 875 kr.

Udgiften til indretning af klasseværelser vil kunne anslås til 20 000 kr. \times 15, eller 300 000 kr.

Ifølge sagens natur må der tages forbehold med hensyn til de ovenfor beregnede udgiftsbeløb, der kun kan betragtes som anslæede.

De kommunale og private mellem- og realskoler, der efter forslaget skal afgive deres elever til gymnasieskolerne et år tidligere end efter den nugældende ordning, vil til gengæld kunne bespare nogle klasser og lærerkræfter, dog at det ikke uden videre kan forudsættes, at besparelsen vil blive af samme størrelse som merudgiften for gymnasieskolerne.

Bilag 2 til underbilag.

Undervisningsministeriets byggeforskningsudvalg for skolebyggeriet.

Januar 1956.

Besvarelse af folketingsudvalgets spørgsmål 2.

Der ønskes en redegørelse for de økonomiske virkninger af ministerens forslag.

Indledning.

I undervisningsministeriets byggeforskningsudvalg har man som et led i visse af udvalgets egne arbejdsopgaver indgående beskæftiget sig med mulighederne for at belyse virkningerne i flere henseender af ministerens lovforslag, og man er derved kommet til den opfattelse, at det ikke er muligt at udtale sig med tilstrækkelig sikkerhed om de totale økonomiske virkninger af dette forslag eller af de andre forelagte strukturforslag.

Som begrundelse for denne opfattelse skal følgende anføres:

Centraliseringen.

Ved den praktiske gennemførelse af hvert af de tre foreliggende strukturforslag måtte der — som også forudsat i forslagene — finde en mere eller mindre stærk centralisering sted af landkommunernes skolevæsen.

Imidlertid er det ganske øjensynligt, at omfanget af en centralisering og formen for denne vil variere meget betydeligt fra amt til amt, idet en lang række forskellige geografiske, befolkningsmæssige, sociologiske, skolemæssige og økonomiske forhold vil gøre sig gældende. I denne forbindelse må man også erindre sig kommunernes selvbestemmelsesret til at ordne deres skolevæsens organisation.

Teoretisk landsopgørelse.

Hvis man uden at tage de mange variationer indenfor nævnte forhold i betragtning foretog en slags *teoretisk landsopgørelse* over det ene eller det andet strukturforslags

økonomiske virkninger — såvel de investeringsøkonomiske som de driftsøkonomiske virkninger — ville man stå med en opgørelse, hvis værdi var meget tvivlsom.

Planlægninger.

En sådan rent teoretisk fremgangsmåde må frarådes, og interessen samler sig derfor om eventuelle konkrete planlægninger som grundlag for en opgørelse. En konkret planlægning *for hele landet*, med hensyntagen til de varierende lokale forhold fra amt til amt, ville antagelig kunne give et overblik over, hvorledes de økonomiske virkninger af hvert af de fremsatte strukturforslag ville blive.

Det vil imidlertid være meget tidkrævende at foretage en så omfattende planlægning, og dennes værdi som vurderingsmateriale med hensyn til de økonomiske virkninger vil desuden være snævert forbundet med, i hvilken udstrækning de kommunale myndigheder i en given situation vælger at ordne kommunernes skolevæsen efter de ved planlægningen fulgte retningslinier.

Der rejser sig derfor det spørgsmål, om en mindre omfattende planlægning, foretaget for *et bestemt geografisk område* (f. eks. 10—15 kommuner), kunne være af nogen værdi som vurderingsmateriale.

En sådan planlægning for et område ville være en lille del af en landsplanlægning og ville give et nuanceret billede af forholdene og mulighederne for de kommuner, der blev omfattet af den.

Men det ville være særdeles betænkeligt, hvis man derefter — på grundlag af denne

på lokale forudsætninger hvilende begrænsede planlægning — gennem simpel multiplikation fastslog et totalresultat for hele landet.

Konklusion.

Man anser det således ikke for muligt gennem en teoretisk landsopgørelse eller gennem konkrete planlægninger — på landsbasis eller på lokal basis — at nå frem til med rimelig sikkerhed at kunne udtale sig om de totale økonomiske virkninger af ministerens lovforslag eller af de andre strukturforslag.

Man har derfor fra byggeforskningsudvalgets side begrænset sig til at søge virkningerne af de bærende tanker i lovforslaget belyst på anden måde, først og fremmest gennem en sammenligning mellem visse skoletyper efter 1937-loven og tilsvarende skoletyper, som man kunne tænke sig dem etableret efter undervisningsministerens lovforslag.

Hovedtræk i lovforslaget.

De i denne forbindelse afgørende hovedtræk i lovforslaget vedrørende folkeskolen er følgende:

a) Folkeskolen består af en 5-årig grundskole og en 3-årig hovedskole. Folkeskolen på landet og i købstædernes landdistrikter kan, hvis der ikke er oprettet en klasse for hver årgang, være en 8-årig skole med et efter børnetallet afpasset antal klasser.

b) Det 8. skoleår gøres obligatorisk fra 1965.

c) For hovedskolens elever (6.—8. årgang) skal der gives en undervisning differentieret efter evner, anlæg og interesser i praktisk og boglig henseende. Denne differentierede undervisning skal fortrinsvis gives i klasser med en liniedeling som basis, men hvor elevtallet ikke er tilstrækkeligt til en egentlig liniedeling, søges grundlaget herfor tilvejebragt ved centralisering, eller liniedelingens mål søges nået gennem differentieret undervisning inden for klasserne.

d) Til den 8-årige folkeskole kan der knyttes klasser, hvor der gives en 2-årig forberedelse til realeksamen.

e) Deling af en klasse kan forlanges, når elevtallet overskrider 30 i en hovedskoleklasse, henholdsvis 24 i en realklasse.

Endvidere nævnes det i lovforslaget, i hvilke fag der skal undervises i grundskolen, i hovedskolen og i realafdelingen, og fra Danmarks Lærerforenings side har man udarbejdet forslag til timeplaner for forskellige skoletyper (bilag 3 til lovforslaget).

Det ville føre for vidt her at gennemgå i enkeltheder, på hvilke punkter disse timeplaner afviger fra normalt timeplanerne i undervisningsvejledningen af 1941, men ved opgørelsen af løntimernes antal ved forskellige skoletyper vil virkningerne af afvigelserne vise sig og blive kommenteret.

Det 8. skoleår.

Indførelsen af det 8. skoleår som obligatorisk er et centralt punkt i lovforslaget, og i besvarelsen af folketingsudvalgets spørgsmål 5 har man gjort rede for, hvilke krav et obligatorisk 8. skoleår formentlig vil stille til forøgelse af lærerkræfter og undervisningslokaler.

Man fandt der frem til, at en i 1965 nyetableret undervisning for 60 pct. af de 14-åriges elevårgang ville betyde et forøget behov for ca. 1 900 lærere, medens det var noget mere usikkert at angive størrelsesordenen af det forøgede lokale behov (antallet af klasseværelser sandsynligvis en del under 1 700).

Med hensyn til enkeltheder i de gennemførte beregninger henvises til besvarelsen af spørgsmål 5, hvori man har understreget, at selv om det er en teoretisk præget landsopgørelse, der er foretaget, må dens pålidelighed dog anses for acceptabel.

Begrundelsen for denne vurdering ligger i, at man ved opstillingen af forudsætninger for beregningerne i nogen grad har kunnet tage hensyn til de lokale variationer, som kan tænkes at forekomme i forbindelse med en etablering af 8. klasser (jfr. bemærkningerne til forudsætningerne 3 og 4 om klassekvotient og løntimer). Dette har været muligt, da den for etableringen af 8. klasser nødvendige centralisering synes at vise et mere overskueligt billede end centraliseringen vedrørende 1.—7. årgang.

Sammenligning af skoletyper.

På grundlag af en række såvel generelle som specielle forudsætninger har man der-

Bilag til beretn. ang. lovf. om ændr. af l. om folkeskolen m. m.

efter foretaget den nævnte sammenligning mellem skoletyper efter 1937-loven og tilsvarende skoletyper udfra lovforslaget, idet man for at forenkle fremgangsmåden har valgt at holde 8. årgang uden for sammenligningen ved den 4-klassede og den 7-klassede skole.

Angående enkelthederne i disse sammenligninger henvises til vedlagte bilag, og i det følgende fremdrages kun hovedpunkterne i de foretagne sammenligninger:

A. Den 4-klassede skole (med 7 årgange).

Ugentlige skematimer:

1937-typen: 122 timer (inkl. 12 timer udvidet undervisning for 6. og 7. årgang).

Lovforslaget: 130 timer (med fagdifferentiering for 6. og 7. årgang).

Løntimer:

1937-typen: 131—134 timer.

Lovforslaget: 140—143 timer.

Lokalebehovet er det samme for 1937-typen og for lovforslagets type, nemlig:

3 klasseværelser,
1 særfagslokale,
gymnastiksal,
sløjdelokale,
skolekøkken.

B. Den 7-klassede skole (med 7 årgange).

Nedenstående opgørelse gælder for årgangstal mellem 25 og 30.

Ugentlige skematimer:

1937-typen: 214 timer (inkl. 12 timer udvidet undervisning).

Lovforslaget: 223 timer (med fagdifferentiering).

Løntimer:

1937-typen: 245—251 timer (inkl. lederreduktion).

Lovforslaget: 252—258 timer (inkl. lederreduktion).

Lokalebehovet er det samme for 1937-typen og for lovforslaget, nemlig:

6 klasseværelser,
1 særfagslokale,
gymnastiksal,
sløjdelokale,
skolekøkken.

83 Udvalgenes betænkninger m. m.

C. „Den 10-klassede skole“.

Den 7-klassede skole efter 1937-loven tænkes overbygget med et 3-årigt præliminærkursus, og „7 + 3“ sammenlignes med en 8-klasset skole (efter lovforslaget), der som overbygning har en 2-årig realafdeling („8 + 2“).

I bilaget er der i enkeltheder gjort rede for en række problemer i forbindelse med en sådan 10-klasset skole, og nedenstående oversigt over skematimer og løntimer viser kun een af de i bilaget nævnte muligheder.

Nedenstående opgørelse gælder for årgangstal 25—30 (for 1.—7. årgang), og klassekvotienten for en præliminærklasse og en realklasse er ansat til 20—24.

Ugentlige skematimer:

„7 + 3“: 322 timer.

„8 + 2“: 342 timer (8. årgangs praktiske linie holdt uden for opgørelsen).

Løntimer:

„7 + 3“: 384—387 timer.

„8 + 2“: 405—408 timer.

Lokalebehovet for „7 + 3“ og for „8 + 2“ (begge med 10 klasser) er det samme, nemlig:

9 klasseværelser,
1 særfagslokale,
1 naturfagsrum,
gymnastiksal,
sløjdelokale,
skolekøkken.

D. 2-sporet købstadsskole.

Angående klasseopbygningen henvises til bilaget; både i 1937-typen og i lovforslagets type er der 18 klasser.

Nedenstående opgørelse gælder for årgangstal 50—60, d. v. s. for en klassekvotient på 25—30 (for en realklasse af lovforslagets type dog højst 24).

Ugentlige skematimer:

1937-typen: 612 timer.

Lovforslaget: 580 timer.

Løntimer:

1937-typen: 727—732 timer.

Lovforslaget: 691—696 timer.

Lokalebehovet: Antagelig 1 klasseværelse mindre for lovforslagets type end for 1937-typen (se iøvrigt bilaget).

E. 4-sporet købstadskole.

Angående klasseopbygningen henvises til bilaget; både i 1937-typen og i lovforslagets type er der 34 klasser.

Nedenstående opgørelse gælder for årgangstal 100—120, d. v. s. for en klassekvotient på 25—30 (for en realklasse af lovforslagets type dog højst 24).

Ugentlige skematimer:

1937-typen: 1 126 timer.

Lovforslaget: 1 082 timer.

Løntimer:

1937-typen: 1 322—1 332 timer.

Lovforslaget: 1 275—1 285 timer.

Lokalebehovet: 1 klasseværelse mindre for lovforslagets type end for 1937-typen, da to praktiske linier af 8. årgang efter lovforslagets timeplaner kan dele et klasseværelse (se iøvrigt bilaget).

Konklusion af de foretagne sammenligninger.

De gennemførte sammenligninger viser først og fremmest virkningerne af de forskellige skemaplaner, men det ses, at virkningerne ikke er ensidige.

Ved de mindre skoler bliver løntimetallet større for typer efter lovforslaget end for 1937-typer. Grunden dertil er, at fagdifferentieringen for hovedskolens elever på de mindre skoler er mere vidtgående efter lovforslaget end efter 1937-loven. Efter de af Danmarks Lærerforening stillede forslag til timeplaner sker differentieringen inden for en hovedskoleklasse nemlig ikke alene ved, at eleverne — udover den naturlige deling i „pige-fag“ og „dreng-fag“ — kan få undervisning i forskellige fag, men også ved, at eleverne kan få forskellige timetal for de fag, der ellers er fælles for alle piger og/eller drenge i en klasse (skrivning og tegning, håndgerning og sløjd).

Ved de flersporedede købstadskoler og ved tilsvarende købstadordnede landsbyskoler, hvor liniedelingens princip kommer til fuld anvendelse, vil løntimetallet blive mindre for typer efter lovforslaget end for skoler efter 1937-loven. En medvirkende årsag til dette er det totale skematimetal for grundskolens klasser, der ved disse større skoler ligger noget lavere for lovforslagets typer end for 1937-lovens typer.

Disse sammenligninger mellem typer viser således, at de økonomiske virkninger af ministerens lovforslag er afhængige af formen for og graden af centralisering, og dette forhold kom også tydeligt frem ved de sammenligninger, der angik „den 10-klassede skole“ (hvor eksamensoverbygningen gik med ind i billedet).

De gennemførte sammenligninger understreger således yderligere, at det ikke er muligt at udtale sig om de *totale* økonomiske virkninger af lovforslaget eller af de andre foreliggende strukturforslag.

Fagdifferentering i klassen og i klasser.

I anledning af folketingsudvalgets spørgsmål i skrivelse af 1. december 1955, om liniedelingen i hovedskolen — forudsat at klassekvotienten er ens — vil medføre øgede udgifter i forhold til den nugældende ordning, kan der være grund til ud over, hvad der fremgår af beregningerne ovenfor, at gøre nogle yderligere bemærkninger om forholdet mellem *fagdifferentering inden for klassen* og *fagdifferentering i klasser (liniedeling)*. Dette gøres bedst gennem et eksempel.

Ved en 7-klasset skole (1937-type) tænkes der givet udvidet undervisning i tysk og matematik for nogle af eleverne i 6. og 7. årgang. Med årgangstal 18—24 bliver skematimetallet for disse to årgange ialt 80 timer (inkl. den udvidede undervisning), og med årgangstal 25—30 bliver det 90 timer (da sammenlægningsmulighederne for halve klasser i fagene gymnastik, sløjd, husgerning og håndgerning af pædagogiske grunde er meget små i det sidste tilfælde).

For en 7-klasset skole efter lovforslaget med fagdifferentering inden for 6. og 7. årgang bliver de tilsvarende skematimetallet henholdsvis 85 timer og 93 timer.

Det vil sige, at for to 7-klassede skoler efter lovforslaget vil fagdifferenteringen inden for klasserne betyde, at skematimetallet for to 6. klasser og to 7. klasser tilsammen bliver henholdsvis 170 og 186 timer.

Men tænkte man sig den differentierede undervisning for disse fire klasser givet på een skole med liniedeling, således at der blev oprettet een teoretisk og een praktisk linie for hver af de to årgange, ville de totale skematimetallet kun blive henholdsvis 145 timer og 162 timer (med det mindre og med det større årgangstal).

Det ses altså, at differentieringen i klasser (liniedeling) er den — lærerøkonomisk set — mest rationelle måde at løse differentieringens problemer på. Men etableringen af linierne vil i en del tilfælde forudsætte en ret omfattende centralisering, således at elevtallet på hver af linierne kan blive af en rimelig størrelse. For en fuldstændigheds skyld må det også nævnes, at der desuden gennem en centralisering opnås en lettelse i investeringsøkonomien, da etableringen af faglokaler reduceres.

For to 7-klassede skoler efter 1937-loven vil de totale skematimetaler for to 6. klasser og to 7. klasser blive henholdsvis 160 timer og 180 timer (2×80 og 2×90 timer). Hvis man tænker sig, at der kun er udvidet undervisning ved den ene af skolerne, bliver tallene henholdsvis 148 timer og 168 timer, og det samme resultat fremkommer, hvis man foretager en opgørelse af timetallene

for parallelklasser for 6. og 7. årgang ved een skole og regner med udvidet undervisning i tysk og matematik fælles for parallelklasserne.

Sammenligner man disse sidste tal med de nævnte 145 og 162 timer for skolen med liniedeling, ser man, at en fuldt differentieret undervisning for 6. og 7. årgang, etableret efter lovforslaget på linier gennem en centralisering, ikke kræver flere løntimer end fagdifferenteringen inden for klasserne efter 1937-loven, selv om den sidste fagdifferentering ikke er så vidtgående som lovforslagets.

Det er en underforstået forudsætning for en sammenligning som den her foretagne, at elevtallet i en 6. eller i en 7. klasse er det samme, hvadenten denne klasse indgår i en 1937-type eller i lovforslagets type med fagdifferentering i klassen eller i klasser (liniedeling).

Underbilag til bilag 2.

Undervisningsministeriets bygge-
forskningsudvalg for skolebyggeriet.

Januar 1956.

Bilag til besvarelse af spørgsmål 2.

Sammenligning mellem skoletyper efter 1937-loven og tilsvarende skoletyper efter lovforslaget.

Generelle forudsætninger ved en sådan sammenligning.

1. *Skematimerne* for typerne opgøres efter henholdsvis normaltimeplanerne i undervisningsvejledningen af 1941 (faget engelsk medregnet) og efter de skemaplaner fra Danmarks Lærerforening, der indgår som bilag til lovforslaget.

For den nuværende eksamensmellemskoles og for realklassens vedkommende hviler opgørelsen på den af undervisningsinspektionen i skrivelse af september 1951 til skolernes ledere opstillede rettesnor for timefordeling.

Ved opgørelsen ud fra de omtalte forskellige timeplaner følges bestemte regler for sammenlægning af dele af klasser i fagene gymnastik, sløjd, husgerning og håndgerning, således at elevtallet ikke overstiger 24 ved sammenlægning af timer for to eller flere klasser i sløjd, husgerning og håndgerning, medens elevtallet ved sammenlægning af timer i gymnastik kan gå op til den ansatte øvre grænse for en klasse (30 eller 35). Opstillingen af disse regler for sammenlægning er sket ud fra et ønske om, at der ved opgørelsen af skematimerne tages hensyn til en pædagogisk forsvarlig undervisning i de nævnte fag.

2. Ved opgørelsen af typernes skematimer følges den regel, at ved den differentierede undervisning inden for klassens ramme underviser en lærer kun i eet fag i samme undervisningstime.

I de ikke-årgangsdelte skoler er det en nødvendighed, at en lærer underviser flere elevgrupper (fra forskellige årgange) i samme fag i samme undervisningstime, men for at forenkle opgørelsen ses der bort fra den fremgangsmåde, at en gruppe elever undervises i eet fag, medens en anden gruppe elever i den samme undervisningstime beskæftiges af den samme lærer med et andet fag (jfr. nærmere herom nedenfor under den 4-klassede skole).

I de årgangsdelte skoler følger fagdifferenteringen årgangsdelingen (f. eks. har elever i 6. årgang engelsk for sig og elever i 7. årgang ligeledes). Dog kan der også i disse skoler, hvis elevtallet pr. årgang berettiger til det, finde sammenlægning sted udover årgangsdelingen, nemlig i de under 1 nævnte fag efter de regler, der i den forbindelse er opstillet.

3. Fra det ugentlige skematimetotal kommer man frem til *løntimetallet* ved at beregne tillægstimer således:

- a) Til særundervisning er der på grundlag af indhentede oplysninger og almindelige erfaringer afsat et antal ugentlige timer, der svarer til 10 pct. af det samlede elevantal for 2.—7. årgang. I det således afsatte antal timer er indbefattet den reduktion, der i almindelighed gives til særundervisning.
- b) For sløjd er givet et reduktionstillæg på $\frac{1}{5}$, således at 5 skematimer tæller som 6 løntimer. For kv. husgerning er reduktionen

tionstillægget $\frac{1}{2}$, således at 2 skematimer tæller som 3 løntimer.

c) For de skoletyper, der kan være købstadsordnede (med en skoleinspektør som leder), er der medregnet lederreduktions-tillæg.

4. Ved opgørelsen af typernes lokalebehov er hjemmeklasseprincippet fastholdt i hvert fald for grundskolens klasser. Det antages, at 1. og 2. klasse ved en type deler et klasseværelse.

Specielle forudsætninger ved sammenligningen.

1. Efter 1937-lovens bestemmelser kan eet fremmedsprog optages på undervisningsplanen for hovedskoleklasser med mindst 1 200 årlige undervisningstimer, og desuden kan der i ekstratimer gives de elever, der vil søge optagelse på et kursus eller i en realskole med almindelig forberedelseseksamen som mål, undervisning i det andet fremmedsprog og i matematik. Det almindelige er, at undervisningen i fremmedsprog kun omfatter engelsk, men ved en del nuværende skoler („1937-skoler“) er der desuden etableret undervisning i tysk og matematik for nogle af eleverne i 6. og 7. årgang, og ved opgørelsen af skematimer for visse af 1937-typerne er denne udvidede undervisning medregnet og ansat til 12 ugentlige timer ialt. Der er ikke taget hensyn til en eventuel reduktion for disse fag.

2. Da lovforslaget medfører differentieret undervisning indenfor klassens ramme for eleverne i hovedskolens klasser i de tilfælde, hvor der ikke etableres liniedeling, er der ved opgørelsen af lokalebehovet for typerne ud fra lovforslaget regnet med et særfagslokale på størrelse med et halvt klasseværelse. Foruden en del af den differentierede undervisning tænkes også den ved skolen etablerede særundervisning at finde sted i dette lokale.

For 1937-typerne indgår i opgørelsen af lokalebehovet også et sådant særfagslokale, som tænkes anvendt til særundervisning og til den foran omtalte udvidede undervisning.

3. Ved sammenligningen, hvori præliminærkursus og realafdeling indgår, er der opstillet specielle forudsætninger (bl. a. for

fagreduktionen), der vil blive omtalt i den sammenhæng.

Ligeledes er der specielle forudsætninger ved sammenligningerne mellem købstadskoletyperne.

Sammenligningernes omfang.

Ud fra de generelle og de specielle forudsætninger er der foretaget sammenligninger, der omfatter følgende fem typer:

- A. Den 4-klassede skole.
- B. Den 7-klassede skole.
- C. „Den 10-klassede skole“.
- D. 2-sporet købstadskole.
- E. 4-sporet købstadskole.

Når der af de ikke-årgangsdelte skoletyper kun er taget een frem til undersøgelse, nemlig den 4-klassede, ligger begrundelsen dels i, at denne type efter 1937-loven er den karakteristiske ikke-årgangsdelte skole, hvis ugentlige skematimetotal på 108 timer (inkl. eet fremmedsprog) svarer til 3 lærerembeder, og dels i at man med rimelighed tør antage, at den 4-klassede skole fremover vil være den mindste skoletype, der vil blive nybygget. Valget af typerne: den 7-klassede skole og „den 10-klassede skole“ skulle ikke behøve nogen nærmere begrundelse, og når der er medtaget købstadskoletyper ved sammenligningerne, er det sket ud fra et ønske om at vise liniedelingens virkninger for såvel en mindre som for en større købstadskole (eller købstadordnet landsbyskole).

A. Den 4-klassede skole.

Karakteristiske træk: 1.—7. årgang går i 4 klasser (1—2—2—2). Årgangstal ansat til 11—17 for 1.—5. årgang, 11—15 for 6.—7. årgang.

Samlet børnetal: 77—115 (ud fra de ansatte årgangstal).

I 1937-typen tænkes der etableret udvidet undervisning i tysk og matematik for 6.—7. årgang (jfr. herom foran side 2 under forudsætning 1).

I lovforslagets type er der fagdifferentiering for de samme to årgange, og 8. årgangs elever tænkes undervist ved en anden skole (centraliseret undervisning af 8. årgang).

Skematimer:

1937-typen: 110 timer ugentlig, med udvidet undervisning 122 timer.

Lovforslaget: 130 timer.

Løntimer:

1937-typen: 131—134 timer (inkl. udvidet undervisning).

Lovforslaget: 140—143 timer.

Intervaller 131—134 og tilsvarende 140—143 opstår på grund af, at særundervisningens omfang varierer med børnetallet.

Lokalebehov: Det samme for 1937-typen og for lovforslagets type, nemlig:

- 3 klasseværelser,
- 1 særfagslokale,
- 1 gymnastiksal,
- 1 skolekøkken,
- 1 sløjdlokale.

Kommentar til denne sammenligning:

Forskellen i løntimer, der her er opgjort til 9 ugentlige timer, som lovforslagets type kræver mere end 1937-typen, skyldes udelukkende, at det er to forskellige timeplaner, der sammenlignes. Det er i denne forbindelse afgørende, at den efter lovforslaget vidtgående fagdifferentiering for alle elever i 6. og 7. årgang — såvel de praktisk begavede som de bogligt begavede — i 1937-typen kun modsvares af den udvidede undervisning for de bogligt begavede. Efter de af Danmarks Lærereforening stillede forslag til timeplaner sker differentieringen indenfor en hovedskoleklasse imidlertid ikke alene ved, at eleverne — udover den naturlige deling i „pige-fag“ og „dreng-fag“ — kan få undervisning i forskellige fag, men også ved, at eleverne kan få forskellige timetal for de fag, der ellers er fælles for alle piger og/eller drenge i en klasse (skrivning og tegning, håndgerning og sløjd).

I oversigten over de generelle forudsætninger blev det nævnt, hvad man ville forstå ved „*fagdifferentiering indenfor klassen*“. Hvis man tænkte sig at bryde denne forudsætning og søgte en undervisning etableret, hvor to elevgrupper havde to forskellige fag på samme tid med samme lærer, ville det være muligt at nedbringe det ugentlige løntimetal for lovforslagets type til ca. 130 timer og for 1937-typen til ca. 124 timer. En sådan udformning af fagdifferentieringen

i hovedskoleklasser må imidlertid vurderes som en væsentlig forringelse af de pædagogiske vilkår, medmindre der fremskaffes flere og særligt egnede undervisningsmaterialer og lærernes indsigt i forskellige undervisningsformer udvides.

B. Den 7-klassede skole.

Karakteristiske træk: 1.—7. årgang går i 7 klasser. Årgangstal ansat til 18—35 for 1.—5. årgang og 18—30 for 6.—7. årgang. Samlet børnetal: 126—235 (udfra de ansatte årgangstal).

I 1937-typen tænkes der etableret udvidet undervisning for 6. + 7. årgang (jfr. ved den 4-klassede skole).

I lovforslagets type er der fagdifferentiering indenfor klassen for de samme to årgange, og 8. årgangs elever tænkes undervist ved en anden skole (centraliseret undervisning for 8. årgang i klasser med liniedeling som basis).

I nedenstående opgørelse over skematimer og løntimer er der foretaget en opdeling ud fra årgangstal 18—24 og årgangstal 25—30 (35). Begrundelsen herfor ligger i det under forudsætningerne (side 1) nævnte forhold angående sammenlægninger af dele af klasser i fagene sløjd, husgerning og håndgerning.

Skematimer:

1937-typen med årgangstal 18—24: 196 timer (inkl. 12 timer udvidet undervisning).

1937-typen med årgangstal 25—30 (35): 214 timer (inkl. udvidet undervisning).

Lovforslaget med årgangstal 18—24: 212 timer.

Lovforslaget med årgangstal 25—30 (35): 223 timer.

Løntimer:

1937-typen (årg. 18—24): 220—225 timer (inkl. særundervisning, fagreduktion og lederreduktion).

1937-typen (årg. 25—30): 245—251 timer (inkl. særundervisning, fagreduktion og lederreduktion).

Lovforslaget (årg. 18—24): 238—243 timer (tillæg som ved 1937-typen).

Lovforslaget (årg. 25—30): 252—258 timer (tillæg som ved 1937-typen).

Intervallerne for løntimer, f. eks. 220—225 timer, skyldes også her, at særundervisningens omfang varierer med børnetallet.

Lokalebehovet: Det samme for 1937-typen og for lovforslagets type, nemlig:

- 6 klasseværelser,
- 1 særfagslokale,
- 1 gymnastiksal,
- 1 sløjdlokale,
- 1 skolekøkken.

Kommentar til denne sammenligning:

Forskellen i løntimer, der her er opgjort til 18 ugentlige timer ved det mindre årgangstal og til 7 ugentlige timer ved det større årgangstal, er også for denne type et udtryk for lovforslagets mere vidtgående fagdifferentiering, der nærmere er omtalt under den 4-klassede skole, hvortil der iøvrigt henvises.

Når forskellen i løntimer er større ved det lavere årgangstal end ved det højere årgangstal, ligger forklaringen bl. a. deri, at sammenlægninger af halve klasser i sløjd, husgerning og håndgerning ikke medfører forholdsvis samme reduktion af skematimetallet for lovforslagets type som for 1937-typen, hvilket igen hænger sammen med, at det først og fremmest er i disse tre fag, at den foreslåede fagdifferentiering for de praktisk begavede elever skal finde sted.

C. „Den 10-klassede skole“.

Den 7-klassede skole efter 1937-loven tænkes overbygget med et 3-årigt præliminærkursus, og „7 + 3“ sammenlignes med en 8-klasset skole (efter lovforslaget), der som overbygning har en 2-årig realafdeling („8 + 2“).

I første omgang vil man lade sammenligningen omfatte 10 klasser i hver type, og det er derfor nødvendigt i „8 + 2“ at holde den praktiske linie for 8. årgang udenfor opgørelsen. Senere udvides sammenligningen, idet den gøres mere realistisk, og denne linie kommer da med ind i billedet.

Specielle forudsætninger.

Denne sammenligning bygger på specielle forudsætninger.

a. Angående „7 + 3“:

- 1) Årgangstal for 1.—7. årgang: 25—30.
- 2) Elevtallet for hver af de tre præliminærklasser: 20—24.

- 3) Der etableres udvidet undervisning (i tysk og matematik) for 6. og 7. årgang.
- 4) Der tillægges lederreduktion efter retningslinierne for skoler med eksamensafdeling.
- 5) Det totale skematimetallet for det 3-årige præliminærkursus sættes til 108 ugentlige timer.
- 6) Der tillægges en fagreduktion på $\frac{1}{5}$ for disse 108 timer.

b. Angående „8 + 2“:

- 1) Årgangstal for 1.—7. årgang: 25—30.
- 2) Elevtallet for hver af realafdelingens to klasser: 20—24.
- 3) Der etableres fagdifferentiering i 6. og 7. klasse, men ikke linedeling.
- 4) Der tillægges lederreduktion efter retningslinierne for skoler med eksamensafdeling.
- 5) For 8. årgangs vedkommende medregnes kun løntimetallet for den teoretiske linie, hvor elevtallet sættes til 25—30.
- 6) Skematimetallet pr. uge sættes for realafdelingen til 78 (72 timer + 6 timer på grund af de valgfrie fag).
- 7) Der tillægges en fagreduktion på $\frac{1}{5}$ for 8. årgangs og realafdelingens skematimer.

Under disse forudsætninger ser sammenligningen således ud:

„7 + 3“.

Samlet elevtal ud fra de ansatte årgangstal: 235—282 (1.—7. årgang 175—210, præliminærklasserne 60—72).

Skematimer:

- 1.—7. årgang: 214 timer (med udvidet undervisning).
- 3-årigt præliminærkursus: 108 timer.
- Ialt: 322 timer.

Tillæg:

- 15—18 timer særundervisning,
- 18 timers lederreduktion,
- 22 timers fagreduktion for præliminærklasserne,
- 3 timers reduktion for sløjd,
- 4 timers reduktion for husgerning.
- Ialt: 62—65 timer.

Løntimer:

384—387 timer.

„8 + 2“.

Samlet elevtal udfra de ansatte årgangstal: 240—288 (1.—7. årgang: 175—210, 8. årgangs teoretiske linie + realklasserne: 65—78).

Skematimer:

1.—7. årgang: 223 timer.
8. årgang teoretisk: 41 timer.
Realklasserne: 78 timer.
Ialt: 342 timer.

Tillæg:

15—18 timer særundervisning,
18 timers lederreduktion,
24 timers fagreduktion for 8. årgang teoretisk + realklasserne,
4 timers reduktion for sløjd,
2 timers reduktion for husgerning,
Ialt: 63—66 timer.

Løntimer:

405—408 timer.

Forskellen i løntimetotal er ved denne sammenligning, at „8 + 2“ kræver 21 løntimer mere pr. uge end „7 + 3“.

Lokalebehovet bliver det samme for „7 + 3“ og „8 + 2“, nemlig:

9 klasseværelser,
1 særfagslokale,
1 naturfagsrum,
1 gymnastiksal,
1 skolekøkken,
1 sløjdlokale.

„8 + 2“ *inkl. 8. årgang praktisk.*

Hvis man tænker sig den praktiske linie af 8. årgang medinddraget i beregningerne, bliver resultatet, at „8 + 2“ (inkl. 8. årgangs praktiske linie) kræver 70 løntimer mere pr. uge end „7 + 3“, men det må da også bemærkes, at sammenligningen så sker mellem 11 klasser i „8 + 2“ og 10 klasser i „7 + 3“.

Den ovenfor gennemførte beregning er væsentligst af teoretisk interesse og viser dels virkningerne af de forskellige timeplaner, hvorudfra sammenligningen sker, og dels virkningerne af de opstillede forudsætninger angående præliminærkursus, realafdeling og fagreduktion for skematimer udover 7. årgang.

Den væsentligste del af den anførte forskel på 70 løntimer kan forklares ved, at

medens de tre præliminærklasser i „7 + 3“ er sat til 108 skematimer, bliver skematimetallet for de to 8. klasser og de to realklasser tilsammen i „8 + 2“ opgjort til 160 timer, og denne forskel på 52 skematimer svarer på grund af den tillagte fagreduktion til en forskel på 62 løntimer.

Da imidlertid een 7-klasset skole ikke vil kunne bære et præliminærkursus, og da tilsvarende een 8-klasset skole efter det nye forslag ikke alene vil kunne levere det tilstrækkelige kontingent til en realafdeling, er det mere realistisk at sammenligne 2 skoler efter 1937-loven med 2 skoler etableret efter lovforslaget. Man arbejder da med årgangstal på 50—60 for to skoler tilsammen (gælder for årgangene 1—7).

$2 \times (,7 + 3)$ og $2 \times (,8 + 2)$.

Ved den ene af „7 + 3“-skolerne tænkes det 3-årige præliminærkursus etableret, og den udvidede undervisning i tysk og i matematik for 6. og 7. årgang etableres kun på denne skole.

På den ene af „8 + 2“-skolerne tænkes realafdelingen etableret, og der placeres også 8. årgangs teoretiske linie, medens 8. årgangs praktiske linie er placeret på den anden skole. Ved begge disse skoler er der fagdifferenciering for 6. og 7. årgang.

Iøvrigt hviler denne sammenligning på de samme forudsætninger som den først foretagne.

Da det vil føre for vidt at redegøre for sammenligningen i alle dens enkeltheder, anføres her kun slutresultatet:

De to „7 + 3“-skoler kræver tilsammen 614 løntimer, medens de to „8 + 2“-skoler tilsammen kræver 717 løntimer, men det må bemærkes, at der på „8 + 2“-skolerne er 18 klasser ialt, medens der på „7 + 3“-skolerne er 17 klasser ialt.

Forklaringen på den opgjorte forskel i løntimer — 103 timer — ligger først og fremmest i de forhold, der er nævnt foran ved det første trin i sammenligningen, men desuden kommer det til at spille en rolle, når sammenligningen udvides til at omfatte to eller flere skoler af hver type („7 + 3“-type og „8 + 2“-type), at en 7-klasset skole af lovforslagets type kræver 21 flere skematimer end den tilsvarende 1937-type (hvis der ikke er udvidet undervisning ved denne),

idet tallene er henholdsvis 223 og 202 skema-timer.

Da man ikke kan gå ud fra, at et årgangstal som det sidst anvendte, nemlig 50—60 elever for hver af årgangene 1—7, de fleste steder vil give det tilstrækkelige grundlag for etablering af et præliminærkursus, henholdsvis en realafdeling, er det mest realistiske at udvide sammenligningen til at omfatte tre „7 + 3“-skoler over for tre „8 + 2“-skoler, og til slut fire „7 + 3“-skoler over for fire „8 + 2“-skoler.

Det samlede årgangstal for hver af årgangene 1—7 er da 75—90, hvor tre skoler af hver type sammenlignes, og 100—120, hvor fire skoler af hver type sammenlignes.

$$3 \times („7 + 3“) \text{ og } 3 \times („8 + 2“).$$

Ved den ene af de tre „7 + 3“-skoler tænkes præliminærkursus etableret, og den udvidede undervisning i tysk og i matematik for 6. og 7. årgang etableres kun på denne skole. Ved den ene af de tre „8 + 2“-skoler etableres realafdeling, og eleverne af 8. årgang tænkes fordelt på 2 praktiske linier og 1 teoretisk linie, således at hver af de tre skoler kun har en linie.

Slutresultatet af denne sammenligning bliver:

De tre „7 + 3“-skoler kræver tilsammen 844 løntimer, medens de tre „8 + 2“-skoler tilsammen kræver 1 029 timer, men det må understreges, at der på „8 + 2“-skolerne er 26 klasser ialt, medens der på „7 + 3“-skolerne kun er ialt 24 klasser, og forskellen på 2 i klasseantallet angår 8. klasser med tungtvejende løntimetal.

Forklaringen på, at den totale forskel i løntimer nu er øget til 185 timer, må først og fremmest søges i de forhold, der er fremdraget ved de to første trin i sammenligningerne, men det må også påpeges, at den tænkte etablering af 8. klasser ved de tre „8 + 2“-skoler kræver flere skematimer, end hvis to af de tre linier eller alle tre linier bliver placeret ved en skole.

$$4 \times („7 + 3“) \text{ og } 4 \times („8 + 2“).$$

Den afsluttende sammenligning i denne gruppe er da mellem fire „7 + 3“-skoler og fire „8 + 2“-skoler. Ved den ene af de fire „7 + 3“-skoler tænkes præliminærkursus etableret, og den udvidede undervisning i tysk og i matematik for 6. og 7. årgang

etableres kun på denne skole. Ved den ene af de fire „8 + 2“-skoler etableres realafdeling, og eleverne af 8. årgang tænkes fordelt på 2 praktiske og 2 teoretiske linier, med en linie på hver af skolerne.

Slutresultatet af denne sammenligning bliver:

De fire „7 + 3“-skoler kræver tilsammen 1 074 løntimer, medens de fire „8 + 2“-skoler tilsammen kræver 1 334 løntimer.

Langt den største del af den her opgjorte forskel i løntimer — 260 timer — har sin forklaring i følgende tre forhold:

- På „8 + 2“-skolerne er der 34 klasser ialt, medens der på „7 + 3“-skolerne kun er 31 klasser ialt. De 3 overskydende klasser på „8 + 2“-skolerne er ydermere 8. klasser med tungtvejende løntimetal.
- For 1.—7. årgang kræver lovforslagets type flere løntimer end 1937-typen, og denne grundforskel gør sig gældende for hver af de fire skoler, der ved denne sidste sammenligning indgår i henholdsvis „8 + 2“- og „7 + 3“-systemet.
- Etableringen af 8. klasserne med en linie ved hver af de fire skoler i „8 + 2“-systemet er en urationel løsning, der kræver flere løntimer, end hvis man koncentrerer linierne ved en eller to skoler. Hvis 8. årgangs fire linier koncentrerer ved en af skolerne, vil forskellen i det totale løntimetal for fire „8 + 2“-skoler og fire „7 + 3“-skoler således blive reduceret med ca. 30 timer.

Gennem en videregående centralisering, omfattende større dele af skoler end 8. årgang (jfr. bemærkninger til lovforslagets § 2), vil der kunne opnås yderligere reduktioner, men omfanget af disse kan kun vises gennem en konkret planlægning.

Resumé angående den „10-klassede skole“.

De foretagne sammenligninger vedrørende „den 10-klassede skole“ har dels belyst virkningerne af forskellene i de tilgrundliggende timeplaner og dels virkningerne af de opstillede forudsætninger angående præliminærkursus, realafdeling og fagreduktion for skematimer udover 7. årgang.

Det har imidlertid været påfaldende, hvorledes inddragningen af et større og større antal elever til et obligatorisk 8. skoleår

(i „8 + 2“-skolerne) er gået med ind i billedet og har kompliceret dette. Den voksende forskel mellem totalantallet af klasser på skoler af lovforslagets type(r) og skoler af 1937-lovens type(r) har givet sig tydelige udslag i de opgjorte løntimetal og også vist sig deri, at forskellen udtrykt i løntimer pr. skole bliver større og større: fra 52 timer pr. skole ved sammenligningen med to skoler af hver type til 62 timer pr. skole ved sammenligningen med tre skoler af hver type og til 65 timer pr. skole ved det sidste trin i sammenligningen.

Men som det blev påvist ved den sidste sammenligning, spiller placeringen af de etablerede 8. klasser en vis rolle, idet en del af det opgjorte løntimetal for et system af „8 + 2“-skoler kan skyldes en *urational* placering af 8. klasserne.

Det vil derfor være rigtigt at afslutte sammenligningerne med at behandle de skoletyper, der i sig selv — ifølge deres opbygning og størrelse — rummer muligheder for, at man kan se, hvorledes en *rationel* gennemførelse af liniedelingens princip i hovedskolen og af 8. klassernes etablering vil virke.

D. 2-sporet købstadsskole.

En 2-sporet købstadsskole efter 1937-loven har i almindelighed følgende klasseopbygning:

10 grundskoleklasser
3 f. m.-klasser
4 e. m.-klasser
1 realklasse
<hr/> 18 klasser ialt.

Opbygningen af den tilsvarende type efter lovforslaget kan tænkes således:

10 grundskoleklasser
3 praktiske klasser (6.—8. årg.)
3 teoretiske klasser (6.—8. årg.)
2 realklasser
<hr/> 18 klasser ialt.

Elevantallet forudsættes at være det samme for 1937-typen og for lovforslagets type: mellem ca. 325 og ca. 550.

Forudsætninger for denne sammenligning:

1) Samtlige generelle forudsætninger og desuden den specielle, at

2) der tillægges en fagreduktion på $\frac{1}{5}$ for samtlige skematimer udover grundskolen (1.—5. årgang).

I opgørelserne over skematimer og løntimer er der også her ved købstadskolerne foretaget en opdeling ud fra årgangstal 18—24 og årgangstal 25—30, og begrundelsen herfor ligger i de under forudsætningerne (side 1) opstillede regler for sammenlægninger af dele af klasser i visse fag.

De angivne intervaller ved løntimerne opstår ud fra særundervisningens varierende omfang i forhold til børnetallet.

Resultatet af sammenligningen bliver:

1937-typen:

Skematimer:

Med klassekvot. 18—24: 574 timer.
Med klassekvot. 25—30: 612 timer.

Løntimer:

Med kl.-kvot. 18—24: 677—683 timer.
Med kl.-kvot. 25—30: 727—732 timer.

Lovforslagets type:

Skematimer:

Med klassekvot. 18—24: 534 timer.
Med klassekvot. 25—30: 580 timer.

Løntimer:

Med kl.-kvot. 18—24: 633—639 timer.
Med kl.-kvot. 25—30: 691—696 timer.

Lokalebehovet: Antagelig 1 klasseværelse mindre for lovforslagets type end for 1937-typen.

Da det kan tænkes, at antallet af faglokaler ved så store skoler, som der her er tale om, vil variere noget efter stedlige ønsker, undlader man at opgøre lokalebehovet i enkeltheder.

Kommentar til denne sammenligning:

Det ses af opgørelsen, at 1937-typen kræver flere løntimer end lovforslagets type (forskellen opgjort til henholdsvis 44 og 36 løntimer), og grunden dertil er, at de samlede skematimetal såvel for grundskoleklasserne som for hovedskoleklasserne i lovforslagets type ligger lidt under de tilsvarende samlede skematimetal for 1937-typen. Disse sidste tal er som nævnt i forudsætningerne dels opgjort efter normalttimeplanerne i undervisningsvejledningen af 1941 og dels efter den af undervisningsinspektio-

nen i 1951 opstillede rettesnor for timefordeling i eksamensmellemskolen og realklassen.

E. 4-sporet købstadskole.

En 4-sporet købstadskole efter 1937-loven har i almindelighed følgende klasseopbygning:

20	grundskoleklasser
5	f. m.-klasser (2—2—1)
8	e. m.-klasser
1	realklasse
<hr/>	
34	klasser ialt.

Opbygningen af den tilsvarende type efter lovforslaget kan tænkes således:

20	grundskoleklasser
6	praktiske klasser (6.—8. årg.)
6	teoretiske kl. (6.—8. årg.)
2	realklasser
<hr/>	
34	klasser ialt.

Elevantallet forudsættes at være det samme for 1937-typen og for lovforslagets type: mellem ca. 600 og ca. 1 025.

Forudsætningerne ved denne sammenligning er de samme som ved den 2-sporede købstadskole.

Resultatet af sammenligningen bliver:

1937-typen:

Skematimer:

Med klassekvot. 18—24: 1 051 timer.
Med klassekvot. 25—30: 1 126 timer.

Løntimer:

Med kl.-kvot. 18—24: 1 224—1 236 tim.
Med kl.-kvot. 25—30: 1 322—1 332 tim.

Lovforslagets type:

Skematimer:

Med klassekvot. 18—24: 987 timer.
Med klassekvot. 25—30: 1 082 timer.

Løntimer:

Med kl.-kvot. 18—24: 1 154—1 166 tim.
Med kl.-kvot. 25—30: 1 275—1 285 tim.

Lokalebehovet: 1 klasseværelse mindre for lovforslagets type end for 1937-typen, da to praktiske linier af 8. årgang efter timeplanerne at dømme kan dele et klasseværelse (det samlede antal „hjemmeklassetimer“ for to sådanne linier omfatter nemlig ca. 36 timer ugentlig).

Af samme grund som angivet ved den 2-sporede købstadskole undlader man også her at opgøre lokalebehovet i enkeltheder.

Kommentar til denne sammenligning:

Det ses, at også i dette tilfælde kræver 1937-typen flere løntimer end lovforslagets type (forskellen opgjort til henholdsvis 70 og 47 løntimer). Begrundelsen herfor ligger i de ved den 2-sporede købstadskole nævnte forhold, idet det kan bemærkes, at det for den 4-sporede købstadskole er det lavere totale skematimetal for grundskoleklasserne i lovforslagets type, der gør sig stærkest gældende.

Resumé og afsluttende bemærkninger til sammenligningerne.

Som det fremgår af foranstående beregninger, bliver løntimetallet ved de mindre skoler (4-klassede skoler og 7-klassede skoler) større for typer efter lovforslaget end for 1937-typer.

Ved de noget større skoler („7 + 3“-skoler og „8 + 2“-skoler) og ved systemer af sådanne skoler bliver løntimetallet for typer efter lovforslaget også større, men forskellen vil som foran omtalt i nogen grad kunne reduceres ved en hensigtsmæssig koncentration enten af 8. klasser alene eller af større dele af skoler (videregående centralisering).

Endelig viser det sig, at ved de flersporede købstadskoler og købstadordnede skoler vil løntimetallet blive mindre for typer efter lovforslaget, og en tilsvarende virkning vil kunne opnås i landkommuner, hvor der findes eller skaffes grundlag for oprettelse af f. eks. 2-sporede skoler med købstadskoleordning.

Bilag 3 til underbilag.**Undervisningsministeriets byggeforskningsudvalg for skolebyggeriet.**

Januar 1956.

Besvarelse af folketingsudvalgets spørgsmål 5.

Hvilke krav vil indførelse af et obligatorisk 8. skoleår stille til forøgelse af lærerkræfter og lokaler?

Allerede under de nuværende skoleforhold er det 8. skoleår en kendsgerning for en ikke uvæsentlig del af en elevårgang. Undervisning udover den nuværende undervisningspligtige alder (udover 7 års skolegang) er først og fremmest etableret ved:

- a) de kommunale skoler i købstæderne og i hovedstadsområdet,
- b) de købstadordnede skoler i landkommunerne,
- c) de private mellem- og realskoler,
- d) gymnasieskolerne (stats-, kommunale og private gymnasier) og
- e) præliminærkursus.

På grundlag af oplysninger fra statskonsulenten for folkeskolen og seminarierne, statistisk departement og Københavns skoledirektion har man søgt at skaffe sig et overblik over, hvor stor en del af en elevårgang der ved indførelsen af et obligatorisk 8. skoleår yderligere skulle skaffes lærerkræfter og lokaler til.

Behandlingen af det fremskaffede materiale er resulteret i, at man må regne med, at ca. 60 pct. af eleverne forlader skolen efter 7 års skolegang, således at indførelsen af det obligatoriske 8. skoleår vil betyde, at der yderligere skal etableres undervisning for ca. 60 pct. af de 14-åriges elevårgang.

Dette udgangspunkt gælder for landet som helhed i øjeblikket, men at der selvfølgelig vil være betydelige variationer i denne henseende fra kommune til kommune, ses umiddelbart deraf, at der findes købstad-

kommuner, hvor over 70 pct. af de hjemhørende elever har mere end 7 års skolegang, medens der på den anden side findes landkommuner, hvor det tilsvarende tal ligger på under 10 pct. (væsentlig i form af afgang til en nærliggende købstadskole eller til en privat eksamensskole).

Forudsætninger for en opgørelse.

En opgørelse for landet som helhed kan herefter foretages for et givet tidspunkt ud fra følgende forudsætninger:

- 1) En fødselsårgang reduceres frem til sit 14. år med 6 pct.

Denne forudsætning bygger på erfaringsmateriale fra statistisk departement.

- 2) Der skal yderligere etableres undervisning i 8. skoleår for 60 pct. af de 14-åriges elevårgang, idet det forudsættes, at der — i tilfælde af en uændret lovgivning — ikke sker nogen forandring af det forhold, at ca. 40 pct. af en elevårgang, taget for landet som helhed, har mere end 7 års skolegang.

Selv om det kunne være nærliggende at prøve at tage hensyn til, at der synes at ske en stadig styrkelse af tendensen til at holde eleverne mere end 7 år i skolen, finder man det dog rigtigst at afholde sig fra at tage en fremtidig udvikling og dens usikre talmæssige udtryk med ind i opgørelsen.

Man må indskrænke sig til at påpege, at virkningerne af et obligatorisk 8. skoleårs indførelse, f. eks. fra 1965, må for-

modes at blive mindre omfattende, end en opgørelse med forudsætning i den nuværende situation vil vise.

- 3) Klassekvotienten i en 8. klasse sættes alternativt til 20, 25 og 30.

Gennem centralisering måtte man i mange tilfælde fremskaffe det for en rimelig etablering af 8. klasser nødvendige elevtal, og det må derfor antages, at kvotienterne for sådanne klasser ikke ville variere i særlig fremtrædende grad fra område til område. I nedenstående beregninger har man taget tre forskellige klassekvotienter i betragtning, og af disse må en gennemsnitlig klassekvotient på 25 anses for det rimeligste udgangspunkt for beregningerne.

En gennemsnitlig klassekvotient på 20 ville næppe være sandsynlig (jfr. centraliseringens nødvendighed), medens det på den anden side er nærmest utænkeligt, at kvotienten overalt ville blive presset helt op til det tal, der i ministerens lovforslag er nævnt som det maksimale i en hovedskoleklasse („deling af en hovedskoleklasse kan forlanges, når elevtallet overstiger 30“).

- 4) Antallet af løntimer for en 8. klasse sættes til 40 timer ugentlig.

I Danmarks Lærerforenings timeplaner (bilag til lovforslaget) er det foreslået, at enhver elev i 8. årgang — såvel på den praktiske som på den teoretiske linie — får 36 ugentlige skematimer, og på dette grundlag har man i byggeforskningsudvalget foretaget en række opgørelser over løntimetallene for 2, 3, 4 og flere linier for 8. årgang. Det gennemsnitlige løntimetal for 1 linie i en 8. klasse er beregnet til 40 timer ugentlig, idet man med hensyn til fagreduktion kun har medregnet reduktion for kv. husgerning og sløjd. Man har altså ved disse beregninger set bort fra det af Danmarks Lærerforening udtalte ønske om, at landsbyskolen sidestilles med købstadskolen med hensyn til timerreduktion.

Opgørelse 1965 for hele landet.

Ud fra disse forudsætninger bliver beregningerne følgende, idet de viser situationen for hele landet i 1965 (jfr. § 48 i lovforslaget:

„..... det 8. skoleår bliver obligatorisk fra begyndelsen af skoleåret 1965—66“):

1951-årgangen	76 559
Reduceret i 1965 til ca.	72 000
60 pct. deraf	43 200

For disse 43 200 elever tænkes da undervisningen nyetableret i 8. klasser.

Klassekvotient	Antal klasser	Antal lærerembeder
20	2 160	2 400
25	1 728	1 920
30	1 440	1 600

Opgørelsens pålidelighed.

Det må understreges, at de her gennemførte beregninger hviler på et bestemt sæt forudsætninger, der jo altid vil kunne diskuteres. Selv om det er en teoretisk præget landsopgørelse, der her er foretaget, må dens pålidelighed dog anses for acceptabel.

Begrundelsen for denne vurdering ligger i, at man ved opstillingen af forudsætninger for beregningerne i nogen grad har kunnet tage hensyn til de lokale variationer, som kan tænkes at forekomme i forbindelse med en etablering af 8. klasser (jfr. bemærkningerne til forudsætningerne 3 og 4 om klassekvotient og løntimer). Dette har været muligt, da den for etableringen af 8. klasser nødvendige centralisering synes at vise et mere overskueligt billede end centraliseringen vedrørende 1.—7. årgang.

Opsugningsmulighederne.

Der rejser sig da det spørgsmål, i hvilket omfang der kunne tænkes at finde en „opsugning“ sted i 8. klasser, der alligevel ville være etableret. Denne opsugning skulle ske derved, at klassekvotienten forhøjedes til 25 i samtlige 8. klasser (såvel i eksamensmellemskoleklasser som i eksamensfrie mellem-skoleklasser), der på det omtalte tidspunkt kunne tænkes at være etableret.

Der er foretaget en undersøgelse af opsugningsmulighederne i hovedstadsområdet skoler, købstædernes skoler og de købstadordnede landsbyskoler, og udgangspunktet har været situationen pr. 1. januar 1955.

Undersøgelsen viste, at 40—45 klasser på dette tidspunkt kunne opsuges i de eksisterende 8. klasser (uden oprettelse af parallelklasser). Langt den største opsugning kunne

finde sted i eksamensfrie mellemkoleklasser, medens opsyningsmulighederne viste sig at være minimale i de nuværende eksamensklasser (3. mellem).

Der er ikke foretaget en tilsvarende undersøgelse af opsyningsmulighederne i de private mellem- og realskoler, i gymnasieskolerne, i friskolerne og på præliminærkursus, men efter de rådende pladsforhold kan der næppe regnes med nævneværdige muligheder for opsyning i nogen af de sidst nævnte skoleformer.

Det ses således, at de påpegede og tildels undersøgte opsyningsmuligheder er af beskeden omfang i den nuværende situation. Der savnes imidlertid holddepunkter for at skønne over, hvorledes forholdene i denne henseende vil stille sig i 1965.

Lokalebehovet.

Angående det opgjorte behov for klasselokaler kan det bemærkes, at de ca. 1 700 klasser, der ud fra klassekvotienten 25 skulle nyetableres, ikke ville kræve et lige så stort antal klasselokaler.

For det første åbner skematimeplanerne fra Danmarks Lærerforening mulighed for, at to praktiske linier af 8. årgang kan dele eet klasselokale, idet de to liniers samlede „hjemmeklassetimer“ omfatter ca. 36 timer ugentlig. Det vil sige, at man til f. eks. 2 praktiske linier + 1 teoretisk linie (af 8. årgang) kan klare sig med 2 klasselokaler. Det er imidlertid ikke muligt ud fra det totale tal at udtale sig om, hvilket omfang en sådan reduktion af behovet for klasselokaler kunne tænkes at få. Det kan kun opgøres gennem en konkret planlægning, hvor alle de fra område til område varierende forhold og ønsker tages med ind i betragtningerne.

Dernæst kan man pege på, at det opgjorte behov for klasselokaler vil kunne reduceres en del, hvis der gives tilladelse til, at de ungdomslokaler, der er indrettet ved mange nyere skoler og fremover vil blive indrettet — og som efter de gældende regler for statstilskud ikke må benyttes af elever i den undervisningspligtige alder — bliver benyttet af 8. årgangs elever i tilfælde af, at det 8. skoleår gøres obligatorisk.

Betydningen af mindre fødselsårgange.

Endelig kan det spørgsmål rejses, om de mindre fødselsårgange, der på tidspunktet for indførelse af et obligatorisk 8. skoleår vil befolke de lavere klasser i skolerne, kan tænkes at frigøre lærere og undervisningslokaler i et sådant omfang, at der derigenem kan opnås nogen dækning for det ovenfor opgjorte behov for lærere og lokaler til 8. klasse.

Sådanne muligheder må vel antages at være til stede, men de er så lokalt betingede, at byggeforskningsudvalget ikke anser det for muligt at foretage nogen holdbar totalopgørelse. Det er således tænkeligt, at der København og andre større købstæder kan opnås en eller anden grad af udligning i behovet, men i forstadskommuner med fortsat stærk udflytning vil der ikke på tidspunktet for 8. klasses indførelse være tale om nogen, eller nogen mærkbar, nedgang i børnetallet i skolernes lavere klasser, og for de egentlige sognekommuners vedkommende vil en nedgang i børnetallet kun sjældnere kunne få den virkning, at der derved frigøres lærere og undervisningslokaler.

Hertil kommer, at andre forhold vil virke i modsat retning og yderligere vil vanskeliggøre en vurdering af, hvorvidt et synkende børnetal i skolernes lavere klasser vil kunne frigøre lærere og lokaler til brug for 8. klasse. Det gælder således hensynet til en ønskelig nedsættelse af klassekvotienten og ophævelsen af forskellige midlertidige foranstaltninger til imødegåelse af lærermanglen (beskæring af undervisningsplaner, undervisningsens besørgelse gennem overtimer).

De samme og andre væsentlige vanskeligheder møder også et forsøg på at opgøre, hvilken indflydelse det vil have på det samlede lærerbehov og lokalebehov, at den afsluttende skolegang og undervisningspligten efter forslaget får samme varighed (8 år), og følgelig et forholdsvis mindre antal børn end nu måske vil gennemgå et 9. skoleår (i 4. e.m. eller 4. f.m.). Visse muligheder for en reduktion af det samlede behov kan tænkes at ligge heri, men nogen egentlig beregning af deres virkninger anser man det ikke for muligt at foretage.

Bilag 4 til underbilag.

Undervisningsministeriets bygge-
forskningsudvalg for skolebyggeriet.

Januar 1956.

Besvarelse af folketingsudvalgets spørgsmål 8.

Hvor mange steder vil der skulle bygges eksamensskoler
efter Askovforslaget?

En besvarelse af det rejste spørgsmål må nødvendigvis hvile på visse forudsætninger, som der nærmere redegøres for i det følgende (I—III). Som det vil fremgå af denne redegørelse, anser man det ikke for muligt at nå til en sådan afklaring af disse forudsætninger, at de kan danne et brugbart grundlag for et talmæssigt svar på det stillede spørgsmål.

*Eksamen og eksamensskoler efter
Askovforslaget.*

Efter Askovudvalgets forslag skal der i tilslutning til folkeskolens 7-årige undervisning gives en 3-årig undervisning, der fører frem til realeksamen, og en 5-årig undervisning, der fører frem til studentereksamen.

Undervisningen, der fører frem til realeksamen, tænkes dels givet i statsskoler og kommunale realskoler og kommunale gymnasieskoler, dels i private skoler med tilstået eksamensret.

Desuden kan de, der ønsker det, indstille sig til realeksamen ved en af ministeren nedsat eksamenskommission, når de ikke kan indstilles som skoleelever ved en eksamensberettiget skole.

Hovedstadsområdet og købstæderne.

Da eksamensafdelingerne ved de forhåndenværende skoler i hovedstadsområdet og i købstæderne må antages at dække det efter Askovforslaget aktuelle eksamensbehov, ses der i denne forbindelse bort fra disse områder, hvor der igennem en længere eller

kortere årrække har været en formentlig rimelig balance mellem efterspørgsel (ønsker om eksamen) og udbud (eksamensafdelinger ved skolerne).

Landkommunerne.

Anderledes stiller sagen sig for landkommunerne. For de elever i landkommunerne, der vil søge en eksamensafdeling, består der i øjeblikket stort set følgende muligheder:

- a) Hjemstedskommunens skole er købstadordnet med eksamensafdeling.
- b) Eleverne kan søge en nærliggende købstadskole med eksamensafdeling.
- c) Eleverne kan søge en privat mellem- og realskole.
- d) I hjemstedskommunen eller en nærliggende kommune findes et præliminærkursus.

Af landkommunernes skoler er ca. 135 købstadordnede, og i en række kommuner er der med baggrund i 1937-lovens bestemmelser blevet oprettet præliminærkursus. I alt findes der i øjeblikket ca. 20 landkommunale præliminærkursus.

Indførelsen af købstadskoleordning i en del landkommuner og oprettelsen af de nævnte præliminærkursus må ses som forsøg på inden for det landkommunale skolevæsens egne rammer at skaffe nogen dækning af det aktuelle eksamensbehov.

Imidlertid er det øjensynligt, at for det landkommunale skolevæsen som helhed er behovet for en skolegang, der fører frem til en eksamen, ikke hermed dækket, idet et

betydeligt antal elever fra landkommunerne hvert år søger til købstædernes skoler og til private mellem- og realskoler.

Forudsætninger for besvarelsen.

Følgende forudsætninger måtte man have rede på som grundlag for en besvarelse af det stillede spørgsmål for landkommunernes vedkommende:

- I. Eksamensbehovsprocenten (den nuværende og den fremtidige).
- II. Centraliseringens omfang og form.
- III. Fordelingen af eksamensklasser på landkommunernes skoler, købstadskoler og private eksamensskoler.

I. Eksamensbehovsprocenten.

I forbindelse med skoleplanlægninger for amter og for dele af amter har man forsøgt at skaffe sig et overblik over, om der kan påvises, hvad man kunne kalde „en generel eksamensbehovsprocent for landkommuner“. Ved de foretagne undersøgelser i denne retning har det ikke været muligt at nå frem til fastlæggelse af en sådan behovsprocent, idet meget store variationer har vist sig fra kommune til kommune.

Det kan således nævnes, at ved et foretaget rundspørge til en række præliminærkursus søgte man at få klarlagt, hvor stor en procentdel af 7. årgangs elever fra et præliminærkursus' hjemstedskommune der gik videre på dette kursus. De dels oplyste og dels udregnede procenttal varierede fra 5 pct. til over 50 pct.

Yderligere forsøg på at anslå en almindelig eksamensbehovsprocent måtte bestå i en eftersporing af et betydeligt antal landkommuners elever til købstadskoler, præliminærkursus og private mellem- og realskoler.

En sådan undersøgelse ville nødvendigvis henvendelse til en lang række eksamensskoler og hjemstedskommuner og tage lang tid. Og alligevel ville den næppe kunne lede til resultater, der tillader at fastslå en generel eksamensbehovsprocent, selv hvis man nøjedes med den *nuværende* procent.

Hertil kommer så, at man ikke har nogen mulighed for at udtale sig om, hvorledes en *fremtidig* eksamensbehovsprocent vil være i forhold til en eventuelt fastslået nuværende. For det første viser erfaringerne fra købstædernes skoler, at eksamensbehovet inden

for samme område kan variere betydeligt igennem en årrække. Endvidere vil den fremtidige tilgang til eksamensskoler påvirkes af forhold, hvis rækkevidde ikke endnu eller ikke på forhånd lader sig overse, såsom loven 11. juni 1954 om vederlagsfri undervisning og oprettelsen af et forøget antal eksamensskoler og den heraf følgende lettere adgang til eksamensskole. Endelig er det umuligt at forudse, hvilke virkninger selve Askovforslagets skolestruktur ville få på tilgangen til eksamensskoler.

II. Centraliseringen.

Men selv om man forudsatte, at en eksamensbehovsprocent kunne fastslås, og man endvidere gik ud fra, at denne enten fremover forblev uændret, eller at man med en rimelig sikkerhed kunne forudse, hvorledes behovet ville variere, havde man dog ikke muligheder for at fastslå, *hvor mange steder* der skulle bygges eksamensskoler.

Dette ville for det første være afhængigt af centraliseringstendens og centraliseringsmuligheder i de enkelte kommuner og amter, og herom er det umuligt at udtale sig generelt.

III. Eksamensklassernes fordeling.

Dernæst ville spørgsmålet om, hvor mange steder der skulle bygges eksamensskoler, være afhængigt af, i hvilket omfang børn fra landkommunerne kunne antages at blive optaget i allerede eksisterende eksamensskoler (evt. ved oprettelse af nye klasser i disse), idet man ikke tør gå ud fra, at en strukturændring i overensstemmelse med Askovforslaget vil være ensbetydende med en standsning af tilgangen af landkommunernes elever til købstædernes skoler og de private eksamensskoler. Et skøn over dette forhold måtte imidlertid blive så usikkert, at det efter byggeforskningsudvalgets opfattelse næppe ville lønne sig at anstille de nødvendige særdeles omfattende undersøgelser og beregninger.

Konklusion.

Det gælder således for samtlige de forudsætninger, hvorpå en besvarelse af det stillede spørgsmål skulle bygge, at de vil være præget af så stor usikkerhed, at det efter byggeforskningsudvalgets opfattelse ikke er muligt at give nogen tilfredsstillende besvarelse af spørgsmålet.

Bilag 9.**Undervisningsministeriet.**

København, den 25. januar 1956.

Under henvisning til det af det ærede udvalg i skrivelse af 16. november f. å. som nr. 9 fremsatte spørgsmål: Hvor mange børn påbegynder og fuldfører det 8. skoleår (udenfor eksamensskolen)? skal man hos-

lagt fremsende en redegørelse fra statskonsulenten for undervisningsministeriet i sager vedrørende folkeskolen og seminarierne.

Jul. Bomholt.

/ G. Hendriksen.

Folketingets udvalg angående forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen m. fl.

Underbilag I til bilag 9.

December 1955.

Det ses af skoleindberetningen pr. 31. december 1954,

at der i amterne fandtes: 246 drenge og 241 piger, *ialt 487 børn*, der har fortsat i 8.—9. klasser eller i en fortsættelsesklasse, og

at der i købstadkommunerne fandtes: 1 320 drenge og 1 151 piger, *ialt 2 471 børn*, der har fortsat i 8.—9. klasserne. København er ikke medregnet. I denne kommunes 9. klasser (8. klasse er obligatorisk) fandtes i 1954—55 322 børn.

Der er iøvrigt ikke tale om klasser, som er obligatoriske i henhold til bestemmelserne i folkeskolelovens § 29, men om klasser, der enten er frivillige eller oprettet som 4. fm.-klasser i henhold til bestemmelserne i folkeskolelovens § 3, stk. 1, andet stk.

Der må dog med hensyn til de anførte tals nøjagtighed udvises en vis forsigtighed, da der ofte er konstateret visse talmæssige unøjagtigheder med hensyn til indberetningskortenes udfyldning.

Alfred Andreassen.

Underbilag 2 til bilag 9.

**Antallet af elever, som må antages at skulle fortsætte i en eventuel
obligatorisk 8. klasse.**

Amterne 1954:

Afgang med ophør af skolegang:
12 153 drenge 11 514 piger

Købstæderne 1954:

Afgang med ophør af skolegang:
5 215 drenge 4 620 piger

Samlet elevtal i en obligatorisk 8. klasse:

amterne.....	23 667
købstæderne.....	9 835
København.....	3 120
Ialt...	36 622

Bilag 10.**Undervisningsministeriet.**

København, den 25. januar 1956.

Under henvisning til det af det ærede udvalg i skrivelse af 16. november 1955 fremsatte spørgsmål 4: Hvilke erfaringer har forsøgene på Frederiksberg og i Horsens givet? fremsendes hoslagt en gennem stats-

konsulenten for folkeskolen og seminarierne modtaget redegørelse for forsøgsundervisningen ved Horsens kommunale skolevæsen.

Jul. Bomholt.

/G. Hendriksen.

Folketingets udvalg angående forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen m. fl.

Underbilag til bilag 10.**Redegørelse for forsøgsundervisningen ved Horsens kommunale skolevæsen.**

<i>Oversigt:</i>	Sp.
Meddelelser til forældrene	1355
Afgangsbetvis	1361
Uddrag af undervisningsplan	1365
Forsøgets etablering	1375

Horsens i september 1953.

Meddelelser til forældrene.

Som det måske er Dem bekendt, er der her ved skolen med ministeriets billigelse oprettet en forsøgsordning, der går ud på, at eleverne fortsætter samlet i klasserne til og med 7. klasse.

Efter 7. klasse kan eleverne enten forlade skolen, såfremt undervisningspligten er ophørt, eller søge en videregående undervisning i en af de 3 følgende afdelinger:

Linie A, der søger at dygtiggøre eleverne til at gå ud i håndværk eller industri — eller husligt arbejde.

Linie B, der søger at dygtiggøre eleverne til at gå ud i handels- og kontorvirksomhed.

Linie C, der afslutter med normal mellem- og realskoleeksamen.

Linie A og B er to-årige og afslutter med eksamen i visse fag.

Linie C kan afsluttes efter to års forløb med mellemskoleeksamen, efter tre års forløb med realeksamen.

For at orientere Dem om denne forsøgsordning indbyder vi Dem til et forældremøde her på skolen

dag den kl.

ved hvilket møde de pågældende klassers lærere og skoledirektøren vil være til stede.

SØNDERMARKSKOLEN

Oktober 1954.

Til forældre med børn i skolens 5. klasser.

Idet vi henviser til den skrivelse angående forsøgsordning her ved skolen, som tilsendtes Dem i september måned d. å., og det møde, som afholdtes her ved skolen i begyndelsen af oktober måned, anmoder vi Dem herved venligst om at udfylde og underskrive nedenstående kupon og tilbagesende den til klasselæreren senest den

Til oplysning for Dem gentager vi kort hovedtrækkene i forsøgsordningen.

Eleverne fortsætter samlet i klasserne til og med 7. klasse. Efter 7. klasse kan eleverne enten forlade skolen, såfremt undervisningspligten er ophørt, eller søge en videregående undervisning i en af de følgende afdelinger:

Linie A 1. teknisk linie.

Linie A 2. husholdningslinie.

Linie B. handels- og kontorlinie.

Linie C. Mellemskole- og realeksamenslinie.

Linie A 1 og A 2 samt *B-linien* er to-årige og afslutter med eksamen i dansk, regning, sprog samt et praktisk fag.

Linie C kan efter to års forløb afsluttes med normal mellemskoleeksamen, efter tre års forløb med realeksamen som ved andre mellem- og realskoler.

SØNDERMARKSKOLEN

Ønsker De, at Deres søn/datter skal fortsætte sin skolegang ved Søndermarkskolen til 7. klasse for derefter eventuelt at overgå til eksamensmellemskole eller en af de øvrige fortsættelsesafdelinger?

Ja/Nej

(Det ikke ønskede overstreges)

(Underskrift)

Til forældre med børn i Søndermarkskolens 7. klasser.

Såfremt Deres barn ønsker eller skal fortsætte sin skolegang i den nye fortsættelsesafdeling, der påbegyndes her ved skolen den 1. april 1954, anmoder vi Dem venligst om grundigt at sætte Dem ind i vedlagte fagplan for fortsættelsesafdelingens 4 linier for at finde den linie, der bedst passer til Deres barns evner, ønsker og fremtidige livsstilling.

Angående de enkelte linier kan følgende bemærkes:

Linie A er delt i to afdelinger: en, væsentlig beregnet på drenge, der ønsker at gå over til håndværk eller industri, og en anden, der er beregnet på piger, der ønsker uddannelse i husligt arbejde. Elever, der forlader fortsættelsesafdelingen efter 1 års forløb, vil ikke kunne opnå noget eksamensbevis, men kun et afgangsbetis. Efter to års forløb kan børnene aflægge eksamen i engelsk, dansk, regning og et praktisk fag efter eget valg og derefter forlade skolen med et eksamensbevis.

Linie B er særligt beregnet for elever, der ønsker at gå over i handels- og kontor-

virksomhed. Der gælder de samme afgangsregler som ovenfor. Den afsluttende eksamen omfatter engelsk, tysk, dansk, regning og et praktisk fag efter elevens eget valg.

Linie C svarer nøjagtigt til den normale eksamensmellemskoles 3.—4. mellem- og realklasse. Denne eksamen giver adgang til etaterne og gymnasiet (eleven kan også gå i gymnasiet fra 4. mll.) og danner et udmærket grundlag for videre uddannelse på seminarier og lignende højere skoler.

Linien, hvor undervisningen er stærkt teoretisk præget med et betydeligt hjemmearbejde, bør kun søges af elever med udpræget boglig evne og interesse.

Inden vi beder Dem tage stilling til Deres barns fremtidige skolegang, indbyder vi Dem til et møde her på skolen

dag den kl.

hvor planen vil blive gennemgået.

Med venlig hilsen

SØNDERMARKSKOLEN

Til forældre med børn i Søndermarksskolens 7. klasser.

Under henvisning til den tidligere udsendte skrivelse med oplysninger om fortsættelsesafdelingens forskellige linier og det for forældre her på skolen afholdte møde anmoder vi Dem venligst om, senest inden udgangen af denne måned, at besvare og underskrive nedenstående spørgsmål.

Til yderligere oplysning kan vi meddele Dem, at Deres søn/datter *kan* udskrives af skolen den 1. april 195 , såfremt han/hun fylder 14 år inden den 1. juli 195 .

Ønsker De (navn) skal fortsætte sin skolegang?
i

linie A (håndværks- og industrilinie)

linie A (husholdningslinie)

linie B (handels- og kontorlinie)

linie C (realeksamenslinien)

En elevs optagelse i fortsættelsesafdelingen skal godkendes af skolens lærerråd. I tvivlstilfælde henvises eleven til optagelsesprøve.

Ønsker De (navn) udmeldt af skolen 1/4 195 ?

Horsens, den 195 .

(fader)

(moder)

A F G A N G S B E V I S

**fra Søndermarkskolens fortsættelsesafdeling under Horsens kommunale skolevæsen,
udstedt af Horsens Købstads Skolekommission.**

Horsens, den

Skolekommissionens formand.

Skoledirektør.

Fortsættelsesafdelingens undervisning omfatter en to-årig uddannelse efter den syv-årige folkeskoleundervisning. Undervisningen gives inden for følgende tre linier:

Linie A (håndværker- og industrilinie), hvor der undervises i kristendomskundskab, skriftlig og mundtlig dansk, dansk litteratur, samfundskundskab, regning, skrivning, geometri, fysik, tegning, træsløjd, metalsløj, opmålinger, engelsk, tysk (valgfrít), gymnastik og sundhedslære.

Linie A (hjemmets linie), hvor der undervises i kristendomskundskab, skriftlig og mundtlig dansk, dansk litteratur, samfundskundskab, regning, skrivning, husgerning, håndgerning, boliglære, barnepleje (i praksis på forskellige af byens børneinstitutioner), engelsk, tysk (valgfrít), gymnastik og sundhedslære.

Linie B (handels- og kontorlinie), hvor der undervises i kristendomskundskab, skriftlig og mundtlig dansk, dansk litteratur, samfundslære, regning, skrivning, erhvervsgeografi, skilteskrivning, maskinskrivning, engelsk (mundtlig og skriftlig),

tysk (valgfrít), gymnastik og sundhedslære.

Ved afslutningen af fortsættelsesafdelingens anden klasse gives der årskarakterer, men der kan også — om eleven ønsker det — aflægges eksamen. De opnåede karakterer opføres ved siden af årskaraktererne i afgangsbeviset.

Eksamen skal omfatte:

skriftlig prøve i *dansk* og *regning*,
mundtlig prøve i *engelsk* samt
en prøve i et *liniefag* efter elevens eget valg.

Der kan også aflægges mundtlig prøve i *tysk*.

Det bekræftes herved, at

har gennemført sin undervisning ved Søndermarkskolens to-årige fortsættelsesafdeling linie og opnået følgende karakterer:

Årskarakterer:

Dansk	{	mundtlig
		skriftlig
Regning		
Engelsk	{	mundtlig
		skriftlig
Tysk (valgfrit)		
Gymnastik og fri idræt		
Tegning		
Træsløjd		
Metalsløjd		
Opmålinger		
Husgerning		
Håndgerning		
Boliglære		

Erhvervsgeografi
Maskinskrivning
Skilteskrivning

Eksamenskarakterer:

Dansk, skriftlig
Regning, skriftlig
Engelsk
Liniefag
Tysk (valgfrit)

SØNDERMARKSSKOLEN I HORSENS,

den

 Skoleinspektør.

Timefordelingen.

Udsættelsen af overgangen til eksamensmellemskolen til udgangen af 7. klasse medfører visse ændringer i den for Horsens kommunale skolevæsen gældende undervisningsplan. Det samlede timetal i klasserne 1.—7. er dog omtrent uforandret.

1. kl. timetal neds. fra 20 til 18 ugentl. timer				
2. - - - - - 27 - 24 - - -				
3. - - - - - 29 - 28 - - -				
4. - - - bibeh. m. 30 - - -				
5. - - - forøges fra 30 - 32 - - -				
6. - - - - - 32 - 36 - - -				
7. - - - - - 34 - 36 - - -				

I småbørnsklasserne følges i alt væsentlig den nugældende timetabel. For 4.—7. kl. gælder følgende.

	4.	5.	6.	7.
	Dr.-Pi.	Dr.-Pi.	Dr.-Pi.	Dr.-Pi.
Religion ...	2	2	2	2
Dansk	8	7	6	5
Skrivning . .	2	2	1	1
Regning . . .	5	5	5	4
Geometri . . .				1
Historie . . .	3	2	2	2
Geografi . . .		2	2	2
Naturfag . . .	1	2	3	4 2
Tysk			3	3
Engelsk . . .	3	2	2	3
Sang	1	1	1	1
Tegning . . .		1	1	2 1
Sløjd	2	2	4	3
Håndgerning	4	4	3	2
Husgerning			2	4
Gymnastik . .	2	2	4 3	3
	28—30 30—32		36—36 36—36	

Bemærkninger til timetabellen.

Såvidt muligt lægges i det mindste to af fagene historie, geografi og naturfag på samme lærers hånd, således at han evt. kan dele året i to eller tre semestre, i hvilke perioder han udelukkende beskæftiger sig med et fag. De to timer, drengene har flere end pigerne i naturfag i 7. kl., er tænkt benyttet til sløjdfysik i det første år.

Stoffordelingen er for de fleste fags vedkommende som i den her gældende læseplan.

Af væsentlige ændringer kan nævnes:

Historie: I 6. kl. beskæftiges eleverne udelukkende med verdenshistorie, idet arbejdet samles om enkelte vigtigere afsnit.

Eleverne får ikke lektiebøger, men benytter sig af klassesæt med læsestof eller læsestuenes bøger.

I 7. kl. beskæftiges eleverne udelukkende med Danmarks historie fra 1848 til dato, samtidig med at man i geografitimerne arbejder med Danmarks erhvervsgeografiske og økonomiske udvikling i samme tidsrum.

Naturhistorie: Der begyndes i 4. kl. med: Dyr fra huse og haver og plantetyper fra de samme områder, for i 7. kl. at slutte med menneskets snyltere, mennesket og en oversigt over Danmarks planter.

Fysik og kemi: Stoffet udvides noget.

Geometri: Undervisningen skal kun omfatte det stof, der naturligt danner grundlag for forståelsen af den fladeberegning, der normalt hører hjemme på dette klassetrin.

Sprogundervisningen: Formålet er at give børnene et rimeligt gloseforråd, at indøve elementære udtaleregler, at fastlægge enkle grammatiske regler, at lære børnene mundtligt at bruge simple sætninger, dagligdags vendinger og udtryk fra det daglige liv, også således at deres sprogkundskaber også kan danne grundlag for en evt. videregående undervisning. Dette mål søges nået ved en langsom udvidelse af gloseforrådet og grammatikstoffet.

Deltagelse i engelskundervisningen er tvungen på alle klassetrin. Deltagelse i tyskundervisningen i 6. og 7. kl. er frivillig. Lærerrådet kan udskyde elever, der synes helt uegnede.

Gymnastik: Det lidt højere timetal giver mulighed for at lægge større vægt på fri idræt, så børnene kan erhverve i det mindste et skoleidrætsmærke, inden udgangen af 7. kl.

Erhvervsvejledning: Undervisningen gives i forbindelse med fagene historie og geografi. Den skulle hjælpe eleverne til sammen med forældrene at træffe en fornuftig afgørelse af, om eleven skal blive i skolen, og i bekræftende fald hvilken linie eleven bør følge i 8. og 9. kl.

Ang. hjemmearbejde: I betragtning af at den tid, barnet helt har til sin egen rådighed i hjem og skole, er af overordentlig stor betydning for dets legemlige og åndelige udvikling og under hensyn til, at de fleste børn i de ældste klasser har betydeligt arbejde i hjem og på byplads,

bør hjemmearbejdet indskrænkes til kun at omfatte fagene dansk, regning og fremmedsprog.

Bøger: Egentlige lærebøger (bøger, hvor-efter eleverne får lektier) findes kun indenfor fagene dansk, regning og fremmedsprog.

Stoffet til de øvrige fag findes i naturen, i klassesæt og i læsestuen håndbøger. Det rent elementære i dette stof, som man må kræve at eleverne kan, må læres ved utallige gentagelser på klassen.

Undervisningens form: Der benyttes enkeltmands-, gruppe- og klasseundervisning, alt efter elevernes evner, stoffets beskaffenhed og lærerens interesse for den ene eller anden arbejdsform. Alle tre former vil normalt forekomme indenfor samme undervisningstime.

Bemærkninger angående optagelse i forsøgsklasserne:

Der kræves efter ministeriets bestemmelse optagelsesprøve i overensstemmelse med alment skolelovens § 15, sidste stykke, ved evt. optagelse af elever fra andre skoler i 7. kl. og 8. kl. linie C.

Optagelse i fortsættelsesklasserne af skolens egne elever sker efter samråd mellem lærerrådet og forældrene på grundlag af børnenes evner og forældrenes ønsker. I tilfælde af uoverensstemmelse kan der foranstaltes prøve.

Ved evt. overgang fra linie A eller B's første klasse til linie C's 2. kl. (4. mellem) skal der forholdes i overensstemmelse med punkt 4 i ministeriets bekendtgørelse af 2. marts 1908.

De til skolen hørende børns forældre er frit stillet i valget mellem den ved købstadens øvrige skoler bestående mellemskole og statskolens mellemskole på den ene side og forsøgsklasserne i Søndermarkskolen på den anden side.

Af hensyn til sprogundervisningen kan tilflyttere eller elever fra andre kommunale skoler i byen ikke optages i klasserne 4.—6.

Evt. kan der på 7. trin oprettes en optagelsesklasse for elever fra andre skoler.

Formålet for undervisningen i afdelingerne A, B og C.

Fælles for alle tre linier er folkeskolens formål,

„At fremme og udvikle elevernes anlæg og evner, at styrke deres karakter og give dem nyttige kundskaber“ — hvortil kan føjes, at give dem respekt for al slags arbejde og dettes udøvere, at give dem kendskab til dansk åndsliv på det kunstneriske, politiske og religiøse område.

For linie A gælder endvidere:

At dygtiggøre eleverne til at indtage en plads indenfor håndværk og industri eller ved husligt arbejde.

For linie B:

At dygtiggøre eleverne til at indtage en plads indenfor handels- eller kontorvirksomhed.

For linie C:

At føre eleverne frem til mellemskole- eller realeksamen.

Linie A.

	Husholdningslinien			
	1. år	2. år	1. år	2. år
Kristendomskundskab...	1		1	
Dansk og samfundslære..	5	5	5	5
Regnskabsføring.....	1			
Regning.....	4	4	4	4
Engelsk.....	4	5	4	5
Gymnastik og sundheds- lære.....	4	4	4	4
Tegning.....	2	2		
Træsøjld.....	2	2		
Geometri og målinger...		2		
Metalsøjld (værkstedsar- bejde).....	2	2		
Fysik og kemi.....	2	2		
Skrivning og blanketud- fyldning.....	2	1	1	1
Fællestime (film, foredrag, diskussion m. m.).....	1	1	1	1
Håndgerning.....			2	4
Husgerning.....			8	4
Boliglære.....				2
Valgfri emner (træsøjld, fysiksøjld, husflid, teg- ning, maling, vævning, husgerning, musik, ke- ramikarbejde, barne- pleje, fri idræt. — Linie A's elever 4 timer i tysk	6	6	6	6
	36	36	36	36

Linie B.

	1. år	2. år
Kristendomskundskab	1	
Dansk og samfundslære	5	5
Regnskabsføring	1	
Regning	4	4
Engelsk	4	5
Tysk	4	5
Produktionslære	2	
Skrivning (blanketudfyldning)	2	
Håndgerning eller sløjd	2	
Gymnastik og sundhedslære	4	4
Maskinskrivning		4
Skilteskrivering		2
Fællestime	1	1
Valgfri emner	6	6
	<hr/>	<hr/>
	36	36

Linie C.

	1. år	2. år	3. år
Religion	2		
Dansk	4	5	4
Engelsk	3	4	6
Tysk	4	4	4
Historie	2	2	2
Geografi	2	2	2
Naturhistorie	2	2	2
Fysik	2	2	2
Regning og matematik	6	8	4
Skrivning	1		
Tegning	1		
Håndarbejde og sløjd	2	2	2
Gymnastik	4	4	4
Sang	1	1	
Fransk			6
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	36	36	38

Bemærkninger til timetabellen:

Fagene og timetallet indenfor linie A og B er fordelt således, at de to linier, såfremt der ikke er elever nok til at give en rimelig klassekvotient, kan sammenlægges, således at kristendomskundskab, dansk med samfundslære, engelsk, gymnastik og fællestimen — i alt 16 timer — bliver fælles for begge linier. På lignende måde kan der forsøges at få så mange særinteresser som muligt lagt på een lærers hånd i samme lokale (f. eks. sløjdlokalet), hvorved en urimelig lav klassekvotient vil kunne undgås for de valgfri emners vedkommende.

Linie C.

Timeplanen er helt i overensstemmelse med den for eksamensmellemskolen alm. gældende, dog således at sløjd, „andet legemligt arbejde“ og husgerning går ind under „valgfri emner“.

Læseplanen ændres noget, således at stofet i 3. og 4. mellem danner en naturlig fortsættelse og udvidelse af det, der er lært i forsøgsklasserne 4.—7.

Realklassens læseplan er som den almindeligt gældende.

Bemærkninger til linierne A, B og C.

Linie C afslutter med normal mellemskole- og realeksamen.

Linie A kan afsluttes ved udgangen af 8. kl., og eleven kan da få udstedt et bevis for sin deltagelse i undervisningen. Beviset skal indeholde oplysninger om, hvad der er arbejdet med, og hvordan eleven har udført dette arbejde.

Ved udgangen af 9. kl. kan eleven indstille sig til en eksamen, der omfatter:

Skriftlig prøve i dansk (ikke fristil) og regning.

Mundtlig prøve i engelsk.

En praktisk prøve i et af liniens specialfag efter elevens valg.

Der gives enten karakter eller en klar udtalelse for hvert fag om, hvordan eleven har klaret prøven.

Der udstedes eksamensbevis, der indeholder års- og eksamenskarakterer.

Linie B kan efter et års forløb afsluttes som ovenfor.

Ved udgangen af 9. kl. kan eleven indstille sig til eksamen i:

Skriftlig dansk og regning.

Mundtlig tysk og engelsk.

Praktisk prøve i et af liniens specialfag efter elevens valg.

Bedømmelse som ovenfor.

.....

Eleverne:

Søndermarksskolen er en almindelig købstadsskole med et normalt skoledistrikt. Forældrene stilles ikke overfor spørgsmålet om barnets forbliven på forsøgsskolen før ved udgangen af 5. kl.

Lærerpersonalet er ikke specielt udvalgt, idet skolen ved fordelingen af de til skolevæsenets rådighed stående lærere ikke har noget fortrin frem for de øvrige kommunale skoler i byen.

Forsøgets etablering.

Forslaget om en forsøgsundervisning fremkom fra Søndermarksskolens lærerkollegium. Formålet skulle være gennem en omlægning af skolens struktur dels at mindske presset på eksamensafdelingen, dels at vække hjemmenes og elevernes forståelse af betydningen af ændret og udvidet skolegang i den eksamensfri afdeling. Planerne blev forelagt skolekommissionen og byrådet, som gav tilslutning til forsøgets iværksættelse.

Efter forhandlinger med undervisningsministeriet og undervisningsinspektøren for mellem- og realskolerne udarbejdedes fag- og pensaplan, hvorefter byrådet i skrivelse af 6. december 1951 androg om ministeriets godkendelse af den påtænkte ordning. Undervisningsministeriets svar fremkom derefter i skrivelse af 24. marts 1952 med følgende ordlyd:

„Ved skrivelse af 6. december 1951 har byrådet andraget om ministeriets godkendelse af et af skolekommissionen efter forhandling med skolens lærerråd udarbejdet forslag til en forsøgsordning ved Søndermarksskolen i Horsens, der i hovedtræk går ud på, at børnene undervises efter en samlet plan i 7 etårige klasser indtil 14 års alderen — 1.—3. klassetrin benævnes småbørnsklasser, 4.—7. klassetrin mellemklasser — at undervisningen af de børn, der forbliver i skolen udover den undervisningspligtige alders ophør, fortsættes i tre selvstændige afdelinger (tilsammen benævnt hovedskolen), A. Håndværker- og industrilinién, B. Handels- og kontorlinien, herunder eventuelt hjemmets arbejde, og C. Sprog- og naturfagslinien, og at der til afdeling A. og B. knyttes to etårige klasser, svarende til 8. og 9. klassetrin eller den eksamensfri mellemskoles 3. og 4. klasse, og til afdeling C to etårige klasser, svarende til 8. og 9. klassetrin eller eksamensmellemskolens III. og IV. klasse, samt en etårig realklasse, svarende til 10. klassetrin eller eksamensskolens realklasse.

Det er oplyst, at undervisningsplanen for 6. og 7. klassetrin i det væsentlige er bragt i overensstemmelse med undervisningsplanen for en normal 1. og 2. eksamensmellemskoleklasse, at der agtes indført engelsk allerede på 4. klassetrin, og at der agtes afholdt normal mellemskoleeksamen ved udgangen af C. liniens 2. klasse, svarende til IV. eksamensmellemskoleklasse, og normal realeksamen ved C-liniens 3. klasse, svarende til eksamensskolens realklasse.

Det må antages, at optagelse i hovedskolens afdelinger sker efter børnenes anlæg og forældrenes ønske.

Det er iøvrigt oplyst, at de til skolen hørende børns forældre er stillet frit i valget mellem den ved købstadens øvrige skoler bestående mellemskole og statsskolens mellemskole på den ene side og forsøgsklasserne i Søndermarksskolen på den anden side.

I anledning heraf skal ministeriet herved meddele byrådet, at man som en forsøgsordning kan godkende den foreslåede ordning af undervisningsforholdene ved Søndermarksskolen som gældende fra 1. april 1952 at regne på vilkår, at der snarest til undervisningsinspektøren for mellem- og realskolerne indsendes forslag til undervisningsplan og time- og fagplan for 4.—7. forsøgsklasse og 8. og 9. forsøgsklasse C samt realklassen, at der gives undervisningsinspektøren adgang til enten selv eller ved sine faglige medhjælpere at foretage inspektion i 4.—7. klasse og i 8. og 9. klasse C samt i realklassen, at der til eventuel optagelse af elever fra andre skoler i 7. og 8. klasse C kræves en optagelsesprøve i overensstemmelse med almenskolelovens § 15, sidste stykke, og ved eventuel optagelse i 7. klasse C forholdes i overensstemmelse med punkt 4 i ministeriets bekendtgørelse af 2. marts 1908.

Det henstilles, at skolen fra og med 4. klasse benævnes Horsens forsøgsskole, og at klasserne benævnes således: 4.—7. forsøgs-

Bilag til beretn. ang. lovf. om ændr. af l. om folkeskolen m. m.

klasse, henholdsvis 8.—9. forsøgsklasse A, 8.—9. forsøgsklasse B og 8.—9. forsøgsklasse C, de sidstnævnte svarende til henholdsvis 3. og 4. eksamensmellemskoleklasse.

Man udbeder sig iøvrigt indsendt et endeligt formuleret forslag til ordningen til godkendelse som et tillæg til skoleplanen og et forslag til undervisningsplan for Søndermarksskolen.

Man udbeder sig om 5 år indberetning om, hvorledes ordningen har virket, og indstilling om, hvorvidt den eventuelt ønskes fortsat.

Det bemærkes, at det særlige statstilskud til kommunale mellem- og realskoler til den heromhandlede skole — overensstemmende med almindelig praksis — først vil kunne ydes, når der er dimitteret mindst een gang til mellemskoleeksamen, men man vil til sin tid tage under velvillig overvejelse at

yde et vist tilskud også til 6. og 7. forsøgsklasse, måske med $\frac{1}{3}$ pr. klasse af det ordinære tilskud pr. klasseafdeling i eksamensskolen.“

Efter ansøgning fra skolemyndighederne i Horsens meddelte undervisningsministeriet i skrivelse af 1. februar 1955, at undervisningen i Søndermarksskolens 4.—7. klasse henlægges under forsøgsudvalg A (vedrørende folkeskolen) og forsøgsudvalg B (vedrørende mellem- og realskolerne) i forening, at undervisningen i 8.—9. klasse A og B henlægges under forsøgsudvalget for folkeskolen, og at undervisningen i 8. og 9. klasse C samt realklassen henlægges under forsøgsudvalget for mellem- og realskolerne.

Angående skolens opbygning henvises til den vedlagte plan.

Årgangsbenævnelsen er taget fra det år, klassen rykkede ind i 6. klassetrin.

Oprykningen af eleverne fra 5. kl. til 6. kl.

1952.....	104 elever	— 4	til x-mellemskole,	resterende 100	til 6. kl.
1953.....	108	— 6	—	102	- 6. -
1954.....	96	— 9	—	87	- 6. -
1955.....	121	— 11	—	110	- 6. -
1956.....	169	— 11	—	158	- 6. -

Oprykningen af de 3 første årgange.

Årgang 1952	1953	1954	1955	1956
Kl.trin: 6.	7.	8.	9.	10.
		A 28	A 15	
		B 22	B 20	
		C 33	C 33	C 32
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Antal: 100	100	83	68	32
Årgang 1953	1954	1955	1956	
Kl.trin: 6.	7.	8.	9.	
		A 24	A 15	
		B 17	B 16	
		C 32	C 31	
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Antal: 102	96	73	62	
Årgang 1954	1955	1956		
Kl.trin: 6.	7.	8.		
		A 24		
		B 16		
		C 25		
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Antal: 87	81	65		
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
87	81	65		

1. Optagelse i eksamensmellemskolen.

Som det vil fremgå af materialet, er forældrene frit stillede med hensyn til, om de ønsker deres børn til optagelsesprøve på Horsens statsskole eller i den kommunale eksamensafdeling ved det kommunale skolevæsen fra 5. grundskoleklasse, eller om de foretrækker at lade børnene blive på Søndermarksskolen og derved fortsætte skolegangen i de udelte årgange 6. og 7. klasse. De på denne side anførte tal viser, at man kun undtagelsesvis har ønsket anden skole.

Erfaringerne viser tydeligt, at udsættelsen af spørgsmålet om overgang til eksamensafdelingen bevirker større arbejdsro i de to øverste grundskoleklasser. Undervisningen forløber helt på grundlag af de i undervisningsplanen fastsatte penså, og der foregår ikke nogen træning i de afgørende optagelsesfag dansk og regning, som let kan sætte skel mellem børnene og gribe forstyrrende ind i den rolige arbejdsdag.

Erfaringerne viser endvidere, at delingen mellem eksamenslinien og de praktiske linier ikke volder stort besvær. Der har hidtil ikke været anledning til at afholde nogen prøve. Grunden hertil er sikkert, at børnene er to år længere fremme i udvikling og derfor er lettere at bedømme. Den frygt, man kunne nære med hensyn til elevernes evne til i „den skoletrætte alder” at vælge linie eller i det hele taget forbliven i skolen, har hidtil vist sig ubegrundet. Hertil kommer, at bedømmelsesgrundlaget er mere solidt, fordi undervisningen har omfattet fag som engelsk, tysk og begyndergrundene i matematik, fag, som er meget afgørende for elevernes mulighed for gennemførelse af skolegangen i eksamensmellemskolen.

2. Elevernes gennemførelse af skolegangen.

For eksamensafdelingens vedkommende kan det bemærkes, at det faktum, at alle elever den 1. april 1955 rykkede op fra III. til IV. eksamensmellemskoleklasse, tyder på, at eleverne med rette er kommet i denne afdeling og er i stand til på forsvarlig måde at gennemføre skolegangen, selvom de ikke har gennemgået I. og II. eksamensmellemskoleklasse, men har frekventeret de udelte 6. og 7. klasser. — Oprykningslisterne pr. 1. april 1956 viser, at samtlige elever også på dette trin rykker op fra I C til II C.

For den praktiske afdelings vedkommende stiller tallene sig — som det vil ses — ligeledes meget tilfredsstillende. En rimelig grund kan sikkert findes i det forhold, at eleverne efter 7 års skolegang uden andre forskydninger end dem, der forårsages af differentieringen, har betragtet deres skoletid som værende uden særlige personlige problemer, og at en målsætning og afgang med eksamensbevis kun ligger 2 år ude i fremtiden. Ved en deling efter 5. grundskoleklasse ligger det samme mål 4 år forude, og dette i forbindelse med, at de velbegavede er rykket over i eksamensafdelingen, og at 6. klasse i den eksamensfri afdeling antagelig er etableret ved sammenføring af elever fra flere 5. klasser, virker afsvækkende på elevernes vilje til at forblive i skolen udover den undervisningspligtige alder.

Endvidere gør det forhold sig gældende:

- a. at intet barn er underkendt, hverken officielt gennem en ikke-bestået prøve eller ved, at skolen har måttet fraråde prøve, fordi et negativt resultat på forhånd måtte kunne betragtes som sikkert.
- b. at de svagere begavede elever har lejlighed til rigere oplevelser i selskab med de bedre begavede end ved at isoleres i klasser, hvor få eller ingen hæver sig over middel. Det kan også betragtes som en kendsgerning, at de dygtige kammerater ansporer de mindre dygtige til at gøre en indsats, som ville udeblive, såfremt disse samledes i 1. eksamensfri klasser.

Endelig bør det også tages i betragtning, at en elev, som er svag i regning eller dansk og derfor ikke kan klare en optagelsesprøve fra 5. klasse, meget vel kan være på højde med mellemskoleelever i andre fag og få betydelig større udbytte i de udelte 6. og 7. klasser end i tilsvarende eksamensfri klasser.

Disse forhold omtales på følgende måde i de udførlige lærer rapporter, som på nuværende tidspunkt foreligger, f. eks.:

„Børnenes personlige forhold til hinanden har efter mit skøn været godt. Der har altid været en pæn tone i klassen og et forholdsvis godt sammenhold, ikke mindst i det sidste år. Ingen af børnene dominerer eller hoverer overfor sine kammerater, og ingen føler sig „underkuet”. Ingen føler sig „vejet og fundet for let”. Mit personlige indtryk er, at børnene er glade for at gå i skole under denne form, og at de har en positiv indstilling til skolearbejdet. Man mærker ikke fra de tunge i klassen en svigtende arbejdsindsats. De flittige, dygtige og begavede børn passer deres arbejde, og dette taler til de uinteresseredes samvittighed, så de automatisk følger de bedste børns eksempel. Derved er mange vanskeligheder overvundet.” Og: „Angående elevernes forhold indbyrdes og deres forhold til lærerne, specielt klasselæreren, kan det glædeligvis anføres, at dette gennem årene har været fint. Man kunne altid være sikker på at komme ind til en flok glade, veloplagte og

arbejdsvillige børn, når man skulle under- vise den her omtalte klasse. En enkelt dreng, der pr. 1. april 1952 fra en anden skole kom til at gå i klassen, viste sig lig en Loke, der ville forstyrre det gode forhold i klassen. Dette mislykkedes dog totalt, og det endte med, at urostifteren efterhånden blev en bedre dreng. Men hvilken magt kunne denne dreng ikke have fået over kammeraterne, om han var havnet i en sammensat 6. klasse — i en 1. fm.? Og: „Eleverne havde i 6. og 7. klasse et godt forhold til hinanden og til læreren. De svageste elever følte sig ikke tilsidesat af kammeraterne, og de dygtigste så ikke ned på dem. Der var et udmærket og godt kammeratskab og sammenhold i klassen. En meget svagtbegavet elev blev hjulpet meget af et par dygtige kammerater. Dette må vel tages som bevis for, at der ikke var nogen, der blev set ned på.” — Der foreligger for øjeblikket 12 klasse- rapporter, og ovenstående eksempler går igen i dem i forskellige varianter. Et par rapporter slutter med følgende uforbeholdne udtalelse: „Jeg bevarer det bedste minde om denne klasse, som jeg altid vil huske for den glæde og interesse, hvormed den gik i gang med arbejdet.” — Og: „Der fore- gik ingen ændring i børnenes personlige for- hold til hinanden eller til læreren i løbet af 6. og 7. klasse. Det var en ualmindelig dejlig klasse at være klasselærer i.” — Kun i een klasse falder bedømmelsen anderledes ud. Klassen betegnes som en problemklasse, „for det meste uinteresseret og uvillig til at bestille mere end det allermest nødvendige; blev der prøvet noget nyt i klassen (nye bøger, friere former), forsvandt interessen der- for i løbet af kort tid (ca. 1 måned)”. Videre bemærkes: „I denne klasse tror jeg ikke de begavede elever er gået i stå på grund af for lidt arbejde; snarere er det de dårligst begavede, der ikke har kunnet følge med i tempoet og derfor er længere tilbage i standpunkt end normalt. — De børn, der fra 5. klasse ville have kunnet overgå til 1. eksam.mell., er stort set de samme, som nu skal i C-linien. — Vi mærker ikke til så store vanskeligheder i 7. kl. børnene ind- byrdes som tidligere. Jeg tror, børnene nu har fundet deres plads og endelige kamme- rater i klassen. Noget har det også hjulpet, at to af de største problembørn er blevet flyttet fra klassen.”

Vanskeligheder ved undervisningen i de udelte klasser:

- a. Der vil være større spredning med hen- syn til intelligens,
- b. egnede læremidler, navnlig lærebøger, forefindes ikke,
- c. de dygtige er udsat for at blive hæmmet af de mindre dygtige,
- d. de svagere begavede vil føle sig trykket af de dygtigere kammeraters præstatio- ner,
- e. vanskeligheden ved gennemførelsen af en mere differentieret undervisning.

Som tidligere berørt tyder antallet af elever i eksamensafdelingen ikke på, at de dygtige har forpasset nogen chance. End- videre må vanskelighederne i undervis- ningsmæssig henseende være størst i begyn- delsen. Efterhånden som erfaringerne bliver flere og mere dybtgående, vil egnet materi- ale blive fremstillet og befordre overgangen fra klasseundervisning til kombinerede un- dervisningsformer.

Til belysning af disse forhold kan følgende uddrag af klasserapporterne tjene:

„Undervisningen har — såvidt det var muligt — været tilrettelagt således, at alle elever med jævn arbejdsindsats kunne følge med. For de bedst begavede i klassen har opgaverne til tider været for lette. Til så- danne elever har man bl. a. i dansk stillet ekstraopgaver. Efter elevernes egne oplys- ninger om anvendt tid til hjemmearbejde ser det ud til, at den tunge del af klassen ikke er overbebyrdet med arbejde. De bedst begavede bruger ca. $\frac{1}{2}$ time mindre daglig til hjemmearbejde end den tunge del. Som undervisningsform er anvendt klasseun- dervisning, men såvidt tid og materiel har været til rådighed, er der blevet taget hen- syn til den enkelte. Den største mangel ved undervisningen er savnet af velegnede lære- bøger.” — Og: „For at afhjælpe dette (savnet af egnede bøger) har jeg anskaffet forskellige skriftlig-danskbøger fra eksamen- skolen og herfra stillet opgaver til de vel- begavede. — Disse opgaver får børnene med hjem og arbejder selvstændigt med dem. En gang om ugen får de rettet opgaven og en ny med hjem, men nogle kommer endog 2—3 gange om ugen og får rettet, idet de sætter en ære i at få løst så mange af op-

gaverne som muligt.” — Og: „Denne mangel (på bøger) søgtes afhjulpet på flere måder: 1) ved benyttelse af et andet regnebogs-system, 2) ved supplerende stof i brøkrekning, udarbejdet af en kollega her ved skolen.” — Og: „Eleverne var — som før i tiden — i 6. og 7. klasse lærelystne og arbejdsivrige. Hjemmearbejdet var så godt som altid i orden — hvad stikprøver beviste. Gennem klasseundervisning i dansk, regning og engelsk lykkedes det at give alle elever et solidt grundlag, som de individuelt kunne bygge videre på. De skriftlige prøver viste da også, at selv de mindre velbegavede opnåede et pænt resultat.”

8. og 9. skoleår.

Efter 7 års skolegang i udelte klasser deltes børnene, som vist i forsøgsplanen, i 3 linier, hvoraf A-linien er delt mellem håndværks- og husholdningslinie.

Nogle uddrag af klasserapporter viser følgende:

1. Håndværkslinien.

„Når man ser på klassen efter delingen, må det fremhæves, at en forbavsende modenhed og selvstændighed kommer til udvikling hos faktisk alle elever i løbet af de 2 år, som linien optager. Man har en følelse af, at den enkelte aktiviseres i udmærket grad, velsagtens fordi liniens fag er så forskellige, og fornemmelsen af virkelig at kunne magte et enkelt fag til bunds sætter ofte et glædeligt præg på hans indstilling overfor den øvrige faggruppe. Alt i alt må det siges, at udbyttet — både menneskeligt og håndværksmæssigt set — synes at være relativt stort for denne linies vedkommende, så målsætningen, som den er blevet opstillet for denne linies vedkommende, må siges fuldtud at kunne effektueres af eleverne med et tilfredsstillende udbytte som resultat.”

2. Husholdningslinien.

„Klassen havde 17 elever. Holdet var meget uensartet. — I 2. skoleår slettedes samfundslære og 3 af de valgfri timer til fordel for 5 timers ugentlig praktisk arbejde på den kommunale vuggestue og i byens 4 børnehaver, således at alle eleverne får 40

timers praktik på vuggestuen og 30 i børnehaverne. — Det første arbejdsår var broget nok. Jeg kendte ikke eleverne og havde lagt arbejdet an, så det stillede større krav til deres selvstændighed, end de kunne honorere. De var vant til ren klasseundervisning*) og fik for lidt ud af selvstændigt arbejde, individuelt eller i grupper. — I det sidste arbejdsår er der ingen mislyde. De velbegavede, husligt dygtige unge piger præger klassen, deres arbejdsindstilling er god, vi har hjemmene med os, og eleverne er udelte interesserede i de fag, der sigter på deres fremtidige arbejdsmuligheder. Både på vuggestuen og i børnehaverne er man glade for dem, og indenfor barneplejeuddannelsen, på husholdnings- og børnehaveseminariet har man udtrykt interesse for arbejdsformen som en god egnethedsprøve for piger i den alder. Selv har jeg gjort den erfaring, at „den huslige linie” som her skitseret absolut har en opgave og dækker et behov hos en betydelig del af folkeskolens store piger i alderen 14—16 år. De trænger i de år til de udpræget kvindelige sysler, som denne linie giver mulighed for, og samfundet trænger til, at de unge piger, der i de fleste tilfælde selv stifter hjem om en 4—6 år, har fået en sådan skoling. — Med „den huslige linie”, som der er arbejdet med den her, er en vej prøvet, der synes farbar og yderligere kunne udbygges.”

3. Handels- og kontorlinien.

„Klassen er noget præget af, at de bedste elever i 7. klasserne er gået i mellemkolelinien. Dog er der enkelte, som ved flid ville kunne have klaret en beskeden mellemkoleeksamen. Da der ikke stilles krav ved optagelsen i klassen, er den nederste ende meget tung uden dog at være talrigt repræsenteret. — En særlig tilfredsstillende har det for lærerne været at mærke, hvordan den underlegenhedsfølelse, eleverne mødte op med, er forsvundet eller betydelig formindsket ved megen ros og opmuntring og ved, at eleverne har følt, at de gennem afslutningen på handelsskolen vil få en god og brugbar uddannelse. — Jeg vil understrege, at det i højere grad var manglende

*) Skal ses på baggrund af, at der er tale om første årgang i forsøgsafdelingen.

undervisningsmateriel end målets årt, der var afgørende for, at jeg ikke valgte den individuelle arbejdsform. På taltræningen og engelsk mønts område har det været nødvendigt for læreren at udarbejde det nødvendige materiale, og her viste der sig ingen vanskeligheder ved at lade eleverne arbejde individuelt. Såvidt jeg kan skønne, har eleverne, med en enkelt undtagelse, nået det mål, der er sat for undervisningen.“

4. C-linien (eksamenslinien).

Nogle tilpasningsvanskeligheder i C I er i C II ved at være overvundet. Samtlige elever ønsker at deltage i realklassen. „Der findes ikke så tung en bund at arbejde med som efterhånden normalt i eksam.-mellem. Der skulle ikke være nogen i C II, som man i tysk og dansk absolut ville fraråde at fortsætte.“

Specialrapporter.

1. Fysik, kemi, sløjd fysik.

Formålet har været at give eleverne et efter deres alder og modenhed afpasset kendskab til naturkræfterne samt de vigtigste fysiske og kemiske love — specielt med henblik på deres anvendelse i dagliglivet.

Det hedder i rapporten bl. a.:

„Det er en uomtvistelig fordel for undervisningen i de lavere klasser og på A-linien, at den kan finde sted i et laboratorium, der er udstyret, som ellers kun eksamensmellemskolelaboratorier var. — Elevforsøgets betydning for indlæring af fagets særlige undervisningsmetode (iagttagelse, referat, konklusion) kan næppe vurderes for højt — også som interessevækkende indslag i undervisningen har det sin store mission. Undervisningen i sløjdfysik er i tre henseender værdifuld: den giver skaberglæden, øger indsigten i apparatopbygningen og muliggør variation i forsøgene. — Det har vist sig at være vanskeligt at nå den for 5.—7. klasse afstukne del af pensum på det tildelte timetal. Dette har igen influeret på de følgende klasser, der har måttet starte længere nede i pensum end forudset, hvorved der i den sidste ende er blevet mindre tid til opdyrkning af fagets indgreb i erhvervslevet, et område, som ellers må anses for betydningsfuldt. Et ganske særlig handicap

har det været, at de nuværende C I- og C II-klasser ikke har lært kemi i 7. klasse, da disse klasser i sin tid overhovedet ikke havde fysik i 5. klasse. En ugentlig time på 5. trin er indført senere.“

2. Tyskundervisningen.

„Undervisningen gives med 3 ugentlige timer i 6. og 7. klasse. Efter 6. klasse kan eleverne fritages, og helt uegnede elever kan udskydes. De elever, der ikke deltager i tysk (det drejer sig om ca. 25 pct.), modtager i et andet lokale nogen undervisning i regning, evt. dansk.

Formålet for undervisningen i løbet af de to år er at lære eleverne det pensum, som man i en eksamensmellemskole normalt har lært ved udgangen af 2. exam-mellem.

Hvis undervisningen søges gennemført ved ren oversættelsesmetode fra tysk til dansk og omvendt, vil en stor del af eleverne støde på uovervindelige grammatikalske vanskeligheder. Det synes ret let for børnene at tilegne sig et tilstrækkeligt passivt ordforråd, det aktive bliver ikke særlig stort. Det går forholdsvist let for børnene at lære de nødvendigste bøjninger og remser. Hvis skolen havde lærere, der kunne gennemføre en mere direkte metode i undervisningen, ville det sikkert være muligt at bringe flere børn frem til et bedre resultat.

Det har endnu ikke været muligt at finde en lærebog, der dækker de krav, der her må stilles til den.

Når det er nævnt, at nogle elever får ringe udbytte af tyskundervisningen, bør også nævnes, at der i dag i linie A's 2. klasse (9. klassetrin) sidder 3 elever, hvis udbytte i 7. klasse af tyskundervisningen syntes så ringe, at tiden, der var ofret derpå, af tysklæreren blev betragtet som spildt, men som nu, efter i fortsættelsesafdelingen at have modtaget tyskundervisning i 3 ugentlige timer i 2 år, er kommet så vidt, at de kan forstå en simpel tysk tekst, oplæse tysk så nogenlunde og svare på enkle spørgsmål. Årsagen til denne fremgang kan sikkert bl. a. søges i den betydeligt mindre klassekvotient.“

3. Regnskabsføring.

Regnskabsføring er et fag, der er fælles for A- og B-linien det første år, idet der undervises en time ugentlig i begge klasser

det første år. Andet år har B-linien en ugentlig time i faget.

Mål:

- 1) at lære eleverne fordelene ved en god personlig økonomi både for personen og for samfundet.
- 2) at indøve de grundlæggende bogføringsregler.
- 3) at opøve elevernes orden og omhu med skriftligt arbejde.

Undervisningsmaterialet er udarbejdet af læreren, idet nogle elever velvilligst har stillet deres regnskab til rådighed for ham.

Stoffet er ordnet således, at eleverne først får lært at føre på „hovedbogsark“, idet de kun fører „enkelt bogholderi“. Når kontobegrebet er solidt indarbejdet, begynder man at arbejde i „kolonnesystemet“. Når dette er lært, kommer man til det „dobbelte bogholderi“.

Sideløbende med posteringsøvelser drives øvelser i årsafslutning.

Ovennævnte indøves med børns regnskab. Det er ikke meningen at foregribe noget af handelsskolens pensum. Forskellen viser sig både i stoffets art og i, at man på handelskolen arbejder med fastlagte konti, medens man her arbejder med de konti, som stoffet selv indbyder til.

Samtidig med dette har læreren gennem foredrag og i samarbejde med sparekassen, der har vist film og holdt foredrag, søgt at give eleverne indblik i betydningen af den gode økonomi.

Når først grundlaget i faget er i orden, er stoffet indbydende til selvvirksomhed, hvorfor den individuelle undervisningsform benyttes.

Punkterne 1 og 3 vil kunne nås af alle elever, medens de tungeste vil have vanskeligheder ved punkt 2.“

4. Regning, 4.—7. klasse.

Efter en redegørelse for den stoffordeling til henholdsvis de dygtigste og de svageste i klasserne, som har været nødvendiggjort, da de bestående systemer ikke dækker hele arbejdsområdet tilstrækkeligt udover 4. og 5. klasse samt elevdeling i hold, fortsættes der:

„Man skulle (herved) opnå:

- 1) at eleverne arbejder med det stof, de kan magte,
- 2) at de flinke elever bliver stillet overfor krav, der passer til deres evner,
- 3) at der ikke foretages en deling (mellem eksamensskolen og den eksamensfri skole) på et ganske bestemt tidspunkt på grundlag af en enkelt prøve, men at eleverne gennem to år viser, hvor de hører hjemme.

En time foregår normalt på følgende måde:

Ved timens begyndelse starter det ene hold med skriftlig regning, medens det andet hold arbejder med hovedregning. Henimod midten af timen kontrolleres begge holds hjemmearbejde af læreren, og resten af timen bytter holdene om. Er tre hold nødvendige, regnes hovedregning med to hold på een gang. — Det flinke hold vil på den måde temmelig hurtigt komme igennem det obligatoriske pensum, og det vil være muligt, samtidig med at de tunge hold arbejder med det obligatoriske pensum, at lade det flinke hold arbejde videre med det videregående pensum. I 7. klasserne giver denne form ikke tilstrækkelige resultater, idet den ene time skal bruges til matematik. Da indlæringen af det obligatoriske stof tager en væsentlig del af de resterende 4 timer, vil det her være nødvendigt, at det videregående stof indlæres af eleverne selv. Læreren har da søgt at udarbejde selvinstruerende og selvkontrollerende materiale, der skulle muliggøre en individuel indlæring af det videregående stof.

Der vil i enhver 6.—7. klasse være elever, der ikke kan magte det beskedne pensum, der forlanges i disse klasser. Det synes dog at være et færre antal her på skolen, idet eleverne i højere grad end almindeligt er præget af viljen til at tage fat; men der er elever, hvor de hæderligste anstrengelser fra lærerens og elevens side kun efterlader to udmattede mennesker. I almindelighed kan siges, at eleverne synes at nå stoffet, og de flinke elever tager fat på deres opgaver med en iver, der virkelig er prisværdig“.

5. Metalarbejde.

Eleverne får undervisning på et metalværksted. Denne undervisning ledes af fa-

brikanten selv, som bl. a. udtaler i sin rapport:

- „1. Eleverne har interesse for arbejdet, og opførslen er god.
2. Ca. 75 pct. af eleverne har anlæg for arbejdet med modellerne, som udføres her. 25 pct. er vanskeligere at vurdere.
3. Modellerne er lagt an på at give eleverne et så alsidigt kendskab til arbejdet i metalindustrien som muligt.
4. Efter forløbne 2 år vil eleverne være nogenlunde fortrolige med denne del af industrien, sådan at et valg for eller imod vil være lettere.
5. En synlig modning af 2. års eleverne har jeg konstateret i forhold til 1. års eleverne.“

6. Naturhistorie.

Efter en redegørelse for pensa, præparater og bøger siges der:

„Film er anvendt i undervisningen, så hver klasse har set 4—5 film i forbindelse med stoffet. — En del elever har „holdt foredrag“, men ellers har hovedvægten som nævnt været lagt på lærerens fortælling og elevernes spørgsmål. Alle klasser har været på ekskursioner og besøgt vor botaniske have.

I de fleste timer har været anvendt ca. 10 minutter til overhøring af klassen og de enkelte elever, med særlig vægt på at opøve eleverne i „at se“ på et præparat eller en tavle.

Interessen for naturhistorie har været væsentligt større i forsøgsklasserne end i almindelige frie mellemklasser — de dygtige elever trækker de svagere med, samtidig med at tonen og ånden er bedre. De elever, der har valgt eksamensskolen, har vel ikke alle været på højde med en 2. exam.-klasse ved udgangen af 7. forsøgsklasse, men det ugentlige timetal har som nævnt i 6. og 7. klasse kun været 1 time mod eksamensskolens 2 ugentlige timer. Det har dog vist sig, at disse elever i løbet af et par måneder har indhentet det forsømte — takket være deres gode indstilling til arbejdet.“

7. Engelskundervisningen.

Som fagplanen viser, er engelsktimerne fordelt med 3 i 4. grundskoleklasse, 2 i 5.,

2 i 6. klasse og 3 i 7. klasse. — Valg af lærebog har voldt en del besvær, men ved hjælp af plancher, classesæt af lettere art end lærebøger samt en lille samling engelske fri-læsningsbøger er der skabt mulighed for en kombineret undervisningsform, som imødekommer den ret store spredning i klasserne. Desuden har lærerne udarbejdet en del privat materiale såsom: engelske firkort, engelske billedlotterier, hjemmelavede billedordbøger.

Uddrag af rapporten:

„4. klasse. — Det har været noget af en dristig tanke at vove at lægge undervisningen helt ned i 4. klasse, men det er vort indtryk, at eleverne har været glade for det, og at de i den tidlige alder netop har let ved at lære nye ord og danne sætninger, ligesom lysten til at efterligne læreren er ret stor. Vi mener, at eleverne, selv med klasseundervisning, har en rimelig chance for at kunne følge med i 4. klasse, omend udbyttet naturligvis står i forhold til evner og flid. Undervisningen har sædvanligvis lagt stor vægt på samtalen og elevernes medvirken ved selv at stille spørgsmål. Derigennem repeteres gloserne, og de simple sætningsmønstre kommer igen atter og atter for de dårligst begavede, der derved høster gavn af samarbejdet med de dygtigste, der til gengæld morer sig med at danne sjove spørgsmål. Der synes således ikke i nogenlunde gode klasser at være behov for en opdeling i grupper. Anderledes derimod i svagtkørende klasser.“ — Det beklages derefter, at der ikke foreligger færdigt materiale til gruppeundervisning og heller ikke findes nogen form for standpunktsprøver, hvorfor lærerne har været „noget ængstelige for at forlade tidligere slagne baner.“ Disse kendsgerninger gør sig gældende også på de højere trin, men det siges, at „vanskelighederne jo falder lærerne lettest i øjnene, men det må dog ikke glemmes, at en langt større del af eleverne naturligvis får et godt udbytte af undervisningen.“

Sammendrag af synspunkterne for engelskundervisning i hovedskolen:

1. Der synes ikke at være nogen pædagogisk eller praktisk ulempe ved at starte undervisningen allerede i 4. klasse.

2. Det synes at være meget uheldigt, at der kun er 2 ugentlige timer i 5. og 6. klasse, såfremt klasselæreren ikke kan tage dem og give 4 halve timers undervisning.
3. Der mangler i allerhøjeste grad pålidelige standpunktsprøver til støtte for læreren i hans bedømmelse.
4. Der bør bevilges et beløb til forsøgsundervisning, så at man undgår
 - a. at skulle bruge bøger, der har vist sig uegnede ved brug, indtil de er slidt,
 - b. at lærerne ikke kan give den medicin, som de anser for nødvendig overfor en opdaget mangel.
5. Der bør stilles midler til rådighed, så det bliver muligt at udveksle erfaringer med andre forsøgssteder, da der er brug for inspiration i meget høj grad.
8. Husligt arbejde.

Uddrag af rapporten:

„Målet med denne linie er at fremme forståelsen af, hvad vel tillavet og vel sammensat kost har at betyde for folkesundheden, og at udnytte de bedste næringsmidler. Eleverne skal lære gennemført orden og renlighed med alt husligt arbejde. De skal lære at forstå, hvad god husførelse betyder for den enkelte og for hele samfundet.“

Efter en redegørelse for undervisningsplan og arbejdsgang fortsættes:

„Inden det 1. år sluttede, havde eleverne en prøve i kostberegning og ernæringslære på henholdsvis 3 og 4 timer. Denne prøve klarede eleverne i høj grad tilfredsstillende og var meget optaget af den. De viste afgjort større flid i de teoretiske fag sidst på skoleåret.“

I det andet var eleverne afgjort mere modne, og der har været præsteret mere i det teoretiske arbejde.

Der fortsættes: „Efter sommerferien var eleverne en uge på husholdningsskole. Her fik de gennemgået emner, som det ikke er muligt at undervise i i et skolekøkken. Eleverne skulle som husholdningselever sørge på skift for alle dagens måltider og havde desuden 3 teoritimer daglig. Forstanderinden underviste dem selv og udtalte ved kursusets afslutning, at eleverne ikke var særlig selvstændige, men havde grundlaget i orden. Klassen arbejder godt

sammen, og det må betegnes som absolut tilfredsstillende at have dem til praktisk arbejde. — Skal den huslige linie fremover have praktisk betydning, må man absolut ikke gøre den til en opsamlingslinie for de elever, der ikke kan klare arbejdet i andre linier. Eleverne må være af en sådan type, at de har mulighed for at kunne honorere de krav, der stilles til dem i denne linie.“

9. Sangundervisningen.

Konklusionen af fagrapporten lyder:

„Den ideelle musikundervisning fås gennem indførelse af 1 ugentlig blokfløjtetime (med lege og rytmik for de helt små i 1. og 2. klasse) samt 1 ugentlig sangtime og 1 ugentlig korsangtime for særligt sangbegaavede. Bibeholdelse i klasserne over 9. trin af sang og musik som valgfri fag.“

10. Skriveundervisningen. — (Fortsættelseslinierne).

„Målet er at lære eleverne en enkel, tydelig, flydende og smuk håndskrift som grundlag samt udvikle deres ordens- og skønhedsans.“

Stoffet:

1. Alfabet, taltegn og sammenbinding indøves. Grundlag: formskrifthæfte.
2. Anvendelse af skrivefærdigheden i praktiske opgaver, herunder placeringen af en tekst (prosa, vers, udfyldning af formularer).
3. Anvendelse af kunstskriftpenne til dekorative former og opstillinger.

Elevernes arbejdsindsats og interesse for faget er særdeles tilfredsstillende i alle tre linier, i A og B præget af, at også disse linier i deres opbygning stiler mod et mål.“

Fællestimen.

Denne ugentlige time ligger fast i alle fortsættelsesafdelingens klasser, eksamensliniens indbefattet. Timens formål er at styrke fællesskabet mellem børnene fra alle linier og gennem foredrag, demonstrationer, diskussioner, film m. m. at give børnene indblik i vor egen og fremmede folks kulturarv.

Programmet lægges for en termin ad gangen af et udvalg bestående af klasserepræsentanter og et par lærere. Under

fællestimens område hører enkelte fester og sammenkomster. I så stor udstrækning, det er muligt, ledes disse timer og sammenkomster af børnene selv.

Det økonomiske grundlag for arbejdet udgøres af et månedligt bidrag på 25 øre. Bidraget opkræves af klasserepræsentanterne og administreres af en dertil valgt fælleskasserer.

Af emner fra indeværende års fællestimer kan nævnes:

Litteratur: Drachmann, Kaj Munk, Mark Twain, Blicher, H. C. Andersen.

Geografi og folkeliv: Island, Færøerne, Norge, Sydafrika, Majsikkike i vore nabolande.

Historie og samfundskundskab: Besættelsestiden, Byens styre (med besøg på rådhuset), I politiets tjeneste, På livets skyggeside (fængselsvæsenet).

Erhvervsvejledning: Elev på Georg Stage, Bag disken.

Musik: Chopin, Jean Sibelius, underholdningsmusik i form af ønskekoncert.

Eleverne sætter pris på fællestimen. En tillidsmand udtrykte det sådan, da det ved et tillidsmandsmøde for kort tid siden drøftedes, på hvilken tid af dagen timen burde ligge: „Vi vil helst have timen fra 13—14, så har vi noget at glæde os til hele dagen.“

Valgfri emner.

Formålet er et dobbelt: at give eleven mulighed for at finde et eller andet område, hvor han/hun kan hævde sig, og at vække interesse for en fritidssyssel, der måske også i fremtiden kan få betydning for eleven.

Emnerne ligger ikke fast fra år til år. De er afhængige af børnenes interesser og af de muligheder, der blandt personalet findes for at få timerne besat.

Linie C's første klasse (3. eksamensmellelem) kan desværre ikke på grund af timeplannens krav deltage i de valgfri fag, til stor fortrydelse for disse elever. Linie C's anden klasse (4. eksamensmellelem) deltager med to ugentlige timer på klassens skema, i realiteten deltager den 3 timer.

Året er delt i tre terminer. Ved terminens begyndelse skriver eleverne ønskesedler med tre ønsker i den rækkefølge, som eleven ønsker dem opfyldt. Det er hændt, at vi har været nødsaget til at gå helt ned til

ønske nr. 3, for at holdene kunne blive af en passende størrelse.

Eleven skal blive på holdet, til det arbejde, der er påbegyndt, er fuldført. Dette sidste punkt lægges der megen vægt på. Vi har haft den store glæde at se elever, der ikke i ret mange minutter kan stilles ved en bog, trofast stå over et sådant selvvalgt arbejde et helt år.

I indeværende skoleår kan eleverne vælge følgende fag:

Vævning, finere syning, fysiksløjd, tegning, maling, musik, læderarbejde, husflid, træsløjd, bogbinding, fotografering.

Forbindelsen med fagskolerne.

Undervisningen i linie A og B er i nogen grad tilrettelagt i samarbejde med teknisk skole og handelsskolen. Der foreligger med disse skoler aftale om, at elever fra linie A kan rykke ind på teknisk skole og straks gå i gang med den egentlige fagundervisning. Elever fra linie B kan rykke ind på handelsskolen med mulighed for handelsmedhjælpereksamen med tillægsprøver i engelsk, blindskrift og stenografi, altså omtrent samme betingelser som elever med realeksamen.

Der handles for øjeblikket om at få undervisningen på den huslige linie under linie A anerkendt som tilstrækkeligt grundlag for optagelse på sygeplejehøjskoler, husholdnings- og børnehaveseminariet og på institutioner, der meddeler uddannelse i barnepleje. Der kan endnu intet siges om, hvorvidt disse forhandlinger vil føre til noget resultat.

Lærerpersonalet.

Ved ordningens udarbejdelse og gennemførelse gik lærerpersonalet enstemmigt ind for forsøget, enkelte dog med udtalt mistillid til ordningens muligheder. Skolen havde på daværende tidspunkt kun halvdelen af det personale, der i dag er ansat ved skolen.

Ved antagelse af nye lærerkræfter måtte skolen dele kår med de øvrige skoler under det kommunale skolevæsen her i byen og modtage lærerkræfter efter samme retningslinier som disse. Kun 2 af skolens nuværende 35 lærere er ansat her, fordi de har udtalt ønske om at arbejde ved en

udelt skole. 10 af lærerne har kun undervist ganske få måneder, før de begyndte ved Søndermarksskolen, enkelte er kommet direkte fra seminariet.

Børnetallet er steget fra ca. 500 til ca. 1 100.

Som det vil fremgå af rapportuddragene, volder det både de nye og ældre lærere betydelig vanskelighed at indstille sig på en mere differentieret undervisning, end der normalt anvendes her i byen. Nogle synes ikke at turde forlade klasseundervisningen, medens andre forsigtigt prøver sig frem, inspireret af kolleger eller af vejledninger og udtalelser fra andre skoler her i landet og i udlandet.

Den kendsgerning, at der ikke findes undervisningsmidler (lærebøger) beregnet på børn, som skal undervises således, at deres uddannelse ved udgangen af 7. klasse samtidig med at være afslutningen på en almindelig folkeskoleuddannelse også kan danne grundlag for den videregående uddannelse i eksamensskolens 3. mellem, har stillet betydelige krav til personalet med hensyn til tilrettelæggelse af undervisningsstoffet og fremskaffelse af egnet undervisningsmateriel.

Arbejdet med at føre de tre første årgange gennem 6. og 7. klassetrin har klart vist ovennævnte to vanskeligheder, ligesom det har vist sig, at det endnu ikke er lykkedes personalet at finde frem til en undervisningsform og undervisningsmateriel, der helt kunne få bugt med disse vanskeligheder.

Til trods for disse vanskeligheder, der ikke er blevet imødegået ved timerreduktioner eller på anden måde, har lærerne beredvilligt påtaget sig et stort ekstraarbejde i lærergruppemøder og plenarmøder for ved fælles hjælp at klargøre mål og midler for forsøget.

Forældrenes stilling til forsøget.

Tallene viser i nogen grad, at forældrene slutter op om skolen og dens arbejde. Forældrenes interesse søges først og fremmest

vakt gennem klasseforældremøder, som altid er vel besøgt. Derudover er forældrenes medarbejde særlig aktiviseret gennem forældreforeningen, hvorfor der her vedføjes en udtalelse fra forældreforeningens bestyrelse.

„Da forsøget i 1952 påbegyndtes, var forældreforeningen ikke startet. Det skete først et år senere. Foreningens formål er at fremme samarbejdet mellem hjem og skole. Dette mål søger foreningen at nå ved afholdelse af studiekredse med skolens lærere som ledere, foredrag, spørgetimer med skolelæge og skolepsykolog, familieaftener for både forældre og børn, en årlig sommerfest, som samler næsten alle forældre og børn.

Gennem forskellige arrangementer fremskaffer foreningen hvert år ca. 3 000 kr., som anvendes til fremskaffelse af ting til skolen, som den ikke kan få ad de normale kanaler, f. eks. flygel, kunstgenstande til skolens udsmykning, musikinstrumenter og noder.

Foreningen yder økonomisk støtte til vanskeligt stillede elever i fortsættelsesafdelingens 2. klasser (9. klassetrin) og til elever, der efter skoletiden her ønsker at gennemføre faguddannelse på andre skoler.

Der har i forældre kredse været nogen kritik og mistillid til forsøget, en kritik, som er kommet offentlig til orde i dagspressen. Det er dog vort indtryk fra samtaler med forældre med børn på alle skolens klassetrin, at der som helhed er tillid til, at den opbygning, skolen nu har, giver børnene bedre mulighed for en udvikling og uddannelse, der svarer til deres evner og interesser, end den gamle skoleordning var i stand til.“

Målelige resultater.

For at nå frem til så pålidelig vurdering som muligt af prøver (standpunktsprøver, evneprøver m. v.) på de forskellige trin er der etableret samarbejde med Danmarks pædagogiske Institut. Prøverne er fremsendt til instituttet, og de kommende resultater vil blive eftersendt, så snart de foreligger.

Skoledirektøren, Horsens, den 22. december 1955.

P. Engelbret-Pedersen.

Bilag II.

Statskonsulenten for undervisningsministeriet fortrinsvis vedrørende forbindelsen med skolevæsenet i fremmede lande.

København, den 4. februar 1956.

Vedrørende de svenske forsøg med en 9-årig enhedsskole.

Til undervisningsministeriet.

Ved skrivelse af 27. januar d. å. (j. nr. 902/55) har ministeriet meddelt mig, at det af folketinget nedsatte udvalg angående forslag til lov om ændringer af folkeskoleloven af 1937 har udbedt sig en fremstilling af indholdet af den svenske skolöverstyrelses beretning „af januar 1956“ om forløbet af det i Sverige iværksatte forsøgsarbejde med en enhedsskole, og ministeriet anmoder mig om at ville udarbejde en sådan.

I denne anledning skal jeg bemærke, at der i mit arkiv foreligger 5 beretninger fra den svenske skolöverstyrelse, hvoraf den første, der er udsendt i 1951, omhandler forsøgsarbejdets tilrettelægning i finansåret 1949—50, og de fire efterfølgende giver en redegørelse for arbejdets forløb i finansårene 1950-51—1953-54. Hertil kommer den nyeste beretning, der omhandler forsøgsarbejdet i finansåret 1954—55 og er udsendt for nylig (dog ikke i januar, men den 2. februar d. å.). Det er formentlig denne sidste, folketingsudvalget hentyder til.

Jeg skal da gerne give en fremstilling af forsøgsarbejdet, idet jeg går ud fra, at det ikke alene er det sidste år, man ønsker omhandlet, men samtlige beretninger i den 6 års periode, forsøgene omfatter (1949—55).

Den svenske skolereform.

Indtil 1936 havde man i Sverige en 6-årig undervisningspligt. I adskillige skoledistrikter havde man dog allerede i flere år indført et 7. skoleår, og ved rigsdagsbeslutningen af 1936, hvorved dette blev obligatorisk,

følte det derfor som naturligt at indføre det overalt, hvorved man fik den 7-årige folkeskole, dog efter loven med en overgangstid på 12 år, altså senest i 1948.

Dengang var man imidlertid for længst inde i et reformarbejde, der var langt mere vidtgående. Ved siden af den 7-årige folkeskole havde man i købstæder, hovedstad og stationsbyer (tätorter) et net af højere skoler. Foruden gymnasier opretholdt staten 4- eller 5-årige realskoler (fra 11 til 15-16 år), og da disse ikke havde slået til overfor den stærke tilstrømning, havde kommunerne oprettet andre former såsom kommunale mellemskoler, praktiske mellemskoler, begge omfattende aldersklasserne 13-17 år, samt højere folkeskoler (13-15 år) og højere pigeskoler (11—17-18 år). Børnene „flygtede“ fra den udelte 7-årige folkeskole ikke blot i købstæder, men også på landet. De nævnte former for højere skoler havde efterhånden „hälften av en årskull“ hedder det. Dette betød, at ungdommen i byerne fik en skolegang på 9 år, mens landsbyungdommen måtte nøjes med en 7-årig. Denne skævhed var den egentlige årsag til reformen. Kløften mellem land og by skulle udjævnes.

Som i England satte man da en omfattende undersøgelse i gang. Hele skole- og opdragelsessystemet inddrog i udforskningen. Man begyndte med at nedsætte et såkaldt ekspertudvalg i 1940. Det var ekklesiastikminister Bagge, der tog initiativet, og han overtog selv formandsskabet.

Løvrigt bestod udvalget af skolekyndige og interesserede mænd og kvinder, teoretiske og praktiske pædagoger, der repræsenterede samtlige skoleformer. Det fik benævnelsen „Skolutrednings“-udvalget, forkortet til *SU*, og foretog i årene 1940—47 en grundig analyse af det svenske skolevæsens historie og indretning, dets struktur og dets aktuelle problemer. Desuden udarbejdede det forslag til dets fremtidige ordning. Resultatet nedfældedes i en lang række betænkninger, der udsendtes i årene 1943—47 og fyldte 4 000 tospaltede sider. Af dets forslag skal nævnes, at det gik ind for en *enhedsskole*, omfattende grundskole, en derpå bygget *liniødelte* mellem-skole eller realskole og et gymnasium. Og undervisningspligten blev gjort *8-årig* (7-15 år).

Endnu inden denne undersøgelse var afsluttet, nedsatte ekklesiastikminister Tage Erlander i januar 1946 en ny kommission, betegnet „1946-Skolkommission“ eller blot *SK*. Han overtog selv formandsskabet, indtil han i efteråret 1946 blev statsminister, hvorefter statsråd Josef Weijne afløste ham.

Det kunne se ud, som om man herved ville kritisere eller revidere *SU*'s arbejde. Dette var dog ikke tilfældet. Allerede fra begyndelsen havde det været meningen, at ekspertudvalgets pædagogiske udredning skulle prøves i en parlamentarisk kommission. Den nye kommission var derfor *skolepolitisk* og sammensat af repræsentanter for rigsdagens 5 partier. Højre fik 2, folkepartiet 1, bondeforbundet 1, socialdemokratiet 7 og kommunisterne 1. Dertil kom eet politisk medlem, der skulle varetage forældreinteresserne. At kommissionen blev nedsat så tidligt, endnu inden den forrige havde afsluttet sit arbejde, skyldtes stigningen i børnetallet, hvilket nødvendiggjorde uddannelsen af et stærkt forøget antal lærere. Man fandt det da uheldigt, at disse skulle uddannes til undervisningen efter det gamle system.

SK fik da til opgave at prøve, hvilke af *SU*'s forslag der var politisk gennemførlige. Dens resultater blev nedfældet i en række betænkninger, der var om muligt endnu mere omfattende end dens forgængers, men ligesom dennes en betagende læsning for alle skoleinteresserede. Mest betydningsfuld var den såkaldte „Principbetænkning“ af 4. juni 1948, et digert værk på over 550

tospaltede sider. Heri gives retningslinierne for den fremtidige ordning af skolevæsenet. Men det foreslås at begynde med et forsøg. Nyordningen skulle prøves, før den skulle fastlægges. Ved rigsdagens beslutning og kongens stadfæstelse blev denne ordning godkendt. Der bevilgedes et beløb til forsøgsarbejdet, der skulle ledes af skolöverstyrelsen ved undervisningsråd Yngve Norinder, og samtidig med, at dette sattes i gang, fortsatte kommissionen sin undersøgelse og udsendte den ene specielle betænkning efter den anden.

Som et af dens mest bemærkelsesværdige resultater kan nævnes, at den straks i principbetænkningen fastslog, at *undervisningspligten* skulle være *9-årig* og *enhedsskolen* udelte, forsåvidt angår dens 8 første klasser. På disse to punkter gik *SK* imod *SU*. Først efter børnenes 15. år, ved overgangen til 9. kl., måtte skolen deles i linier.

Opbygningen skulle iøvrigt være således:

1. trin: „*småskolen*“, omfattende 1., 2. og 3. kl. Her skulle undervisningen besørges af småskolelærere, der havde fået en kortere og billigere uddannelse end den almindelige. På landet skulle skolen indrettes i de forhåndenværende folkeskoler i de enkelte landsbyer; i købstæderne udgjorde den det nederste trin af skolen.

2. trin: mellem-skolen, omfattende 4., 5. og 6. kl. Her skulle undervisningen besørges af seminarieuddannede lærere som klasse-lærere, der kunne undervise i alle fag, undtagen de manuelle. (Övningsämnen). På landet skulle disse klasser centraliseres, i hvert fald fra 5. kl.

3. trin: højstadiet, omfattende 7., 8. og 9. kl. Centralisation var her en nødvendighed, og for at fremme den gennemførtes i 1950 en kommuneinddelingsreform, hvorved skoledistrikterne blev gjort større. Undervisningen skulle her besørges af lærere med universitets- eller tilsvarende uddannelse, og skolerne skulle have fagdeling.

Ved dette system ville man slå folke- og realskolerne (i alle former) sammen, og man ville endog tilstræbe, at gymnasierne kunne blive knyttet til de nye enhedsskoler. Hele skolevæsenet ville derved blive „kommunaliseret“, d. v. s. underlagt kommunerne, som det hidtil var tilfældet med folkeskolerne, altså en decentralisering i god overensstem-

melse med demokratiske principper. Centralstyrelsen og melleminstanserne skulle så kun have overtilsynet. Man var nu af den opfattelse, at skolens fremskridt trivedes bedst, når den lå i hænderne på de lokale myndigheder (samme opdagelse, som D. G. Monrad gjorde i 1855).

Det mest opsigtsvækkende ved reformen var skolens *udelelighed* indtil 15 års alderen. De kvikke hoveder og de tungnemme skulle holdes sammen i klassen og gensidig påvirke hinanden. Dette standpunkt var nøje over tænkt og begrundet. Kommissionen troede ikke på, at elevmaterialet kunne deles i bogligt begavede og manuelt begavede. I langt de fleste tilfælde var lærenemme og velbegavede børn også praktisk dygtige, og de dårligt begavede til teoretisk arbejde var også dårligt egnede til manuelt arbejde. Hvis man nu delte skolens elevmateriale ved 11-12 års alderen på grundlag af en teoretisk prøve (i modersmål, regning, fremmede sprog etc.), ville de bedst begavede, også de elever, der havde de bedste anlæg for praktiske fag, gå over i eksamensskolen, og erhvervsskolerne ville få de dårligst begavede i begge retninger. Ventede man derimod med liniedelingen til 15 års alderen, hvor længslen efter at komme ud i erhvervslivet meldte sig, ville utvivlsvist mange begavede (også bogligt begavede) vælge at gå ind på de praktiske linier. Denne pædagogiske idé sættes ved de svenske forsøg mere rationelt end noget sted op imod den ideologi, der ligger til grund for liniedelingen i hele den angelsaksiske verden, og som hos os blev fulgt ved 1937-loven med dens gaffeldelte mellem-skole.

Reversen kommer, når det viser sig, om man ved at følge det svenske system (der iøvrigt har sit egentlige hjemsted i USA, hvor eleverne får samme kursusplaner i alderen 12—18 år uden hensyn til evner), kommer til at stække de dygtige. Dette er hovedpunktet i forsøgsarbejdet.

Liniedelingen indtræder altså, når eleverne har gennemgået 8. kl. De overføres da til en af følgende klasser:

9. g., der er beregnet for de elever, der skal gå videre i gymnasiet (deraf navnet). Undervisningen afsluttes med en g-realek-

samen, der er afgørende for elevens fortsættelse;

9. a., der er beregnet for de elever, der hidtil havde gået i realskolerne. Den afsluttes med en a-realeksamen, omfattende f. eks. 3 sprog.

9. y., der optager de elever, der ikke kommer i de to foregående, og som forventes at være interesserede i at gå ud i erhvervslivet, selv om de havde boglige evner til at studere om ikke på universitetet, så dog i gymnasiet eller realskolen. Det skulle altså være en lærlingeklasse svarende til vore tekniske skoler eller andre fagskoler, og den omfatter derfor både en teoretisk og en praktisk undervisning. Den sidste er meget elastisk og kan bestå i værkstedsarbejde på skolen, lærlingeglads den halve uge hos en håndværksmester, butiksejer, husmoder, landbruger, skovbruger etc., som ville være villige til at gå i samarbejde med skolen. Også denne klasse afsluttes med en realeksamen (y-realeks.).

Ved alle tre former for realeksamen foretages bedømmelsen af skolens lærere.

Forsøgene med reformen.

Gennem de ovennævnte 6 beretninger fra skolöverstyrelsen får man et godt indtryk af forsøgsarbejdet. Tilrettelæggelsen er mønstergyldig og burde studeres af alle de skolevæsener, der agter at sætte et forsøgsarbejde i gang. Forsøgene er baseret på frivillig tilslutning. Man indbød både hele skoledistrikter og skolerne enkeltvis til at melde sig. Antallet har været stigende. Efter den sidste beretning (februar 1956) er 2 516 klasser og ialt 61 498 elever med til forsøget. Klassekvotienten er altså godt 24. Man begyndte på to trin: i 1. kl. og i 5. kl. Efter 5-årsperioden var man altså nået igennem hele skolen. På högstadiet var der da i alt 324 klasser med i alt 8 169 elever.

Det ville føre for vidt at gå i detaljer med hensyn til tilrettelægning, udvælgelsen af skoleledere og lærere, instruktionen af disse, ansættelsen af konsulenter, anvisning af metoder og regler for samarbejdet med forældre etc. Her må henvises til beretningerne, der ligger til disposition for alle interesserede på mit kontor. En blot nogenlunde udtømmende skildring af arbejdet

ville også blive meget omfattende. Kun enkelte karakteristiske træk kan anføres.

Herunder vil det formentlig være af særlig interesse at se, hvorledes det er lykkedes at gennemføre en undervisning, der spænder over såvel folkeskole- som realskolefag indenfor den samme klasse. Dette indtræffer i 5. klasse, hvor *engelsk* er obligatorisk. Der går ikke lang tid af et skoleår, før man her opdager, at klassen falder i 3 grupper (mindst): den ene består af de elever, der har forholdsvis let ved at klare sprogundervisningens forskellige discipliner: udtale, grammatik, oversættelse, stilskrivning; den anden, der tager tungt på stoffet og efterhånden taber interessen, og endelig den tredje, som undervisningen for det meste er spildt på, og som derfor snart må sættes til noget andet. Her har den udelte skole forskellige muligheder: Den kan bruge *gruppedelning*. Denne teknik er kendt af landsbylærere i Sverige såvel som i andre lande, hvor man må have flere aldersklasser i samme klasse. Men det drejede sig da om elementære fag som læsning, skrivning og regning. Nu gælder det engelsk, og senere, i 7. kl., kommer valgfrit tysk til samt en række andre reale fag: fysik, kemi, biologi, manuelle fag, matematik etc. Det skjules ikke i beretningerne, at her ligger problemet. I små skoledistrikter er der ikke anden udvej, end at læreren må beskæftige alle grupperne samtidig og tilpasse sin

undervisning efter gruppernes kapacitet. I større skolevæsen er grupperne skilles og fordeles til særlige klasseværelser med særlige lærere. Den udvej går 16 af 19 skoleledere på høgstadiet ind for. Men så er skridtet ikke langt fra udelte til linedelte skole. Nogle fag bliver der dog altid tilbage, hvori der kan undervises for alle klassens elever under eet.

På høgstadiet er der valgfrihed for eleverne overfor forskellige fag. Det gælder f. eks. tysk, udvidet svensk og praktiske fag. Et vidnesbyrd om, hvorledes eleverne derefter selv deler sig i grupper, gives i en tabel fra beretningen i 1955. Valget er da i 7. kl. faldet således ud:

Valgfag	dreng	piger	i gennemsnit
	pet.	pet.	pet.
Tysk	34,1	46,1	40,1
Udvidet svensk	15,7	15,2	15,4
Et praktisk fag	50,2	38,7	44,5

Med engelsk som obligatorisk fag får den første gruppe altså 2 sprog. Næste år, i 8. kl., hvor engelsk ikke længere er obligatorisk, var den tosprogede gruppe gået ned til 38,7 pct., og den eetsprogede var på 33,8 pct., mens gruppen uden fremmede sprog var på 29,0 pct. Dér har vi de tre grupper overfor sprogundervisningen.

Ved overgangen til 9. kl. har eleverne fordelt sig således:

Elevgrupper	År	9. g.	9. a.	9. y.	Samtlige
Dreng	1953—54	13,6%	21,3%	65,1%	47,8%
	1954—55	16,9%	23,2%	59,9%	50,7%
	1955—56	14,5%	21,5%	64,0%	48,5%
Piger	1953—54	19,1%	31,6%	49,3%	52,2%
	1954—55	21,4%	35,1%	43,5%	49,3%
	1955—56	20,8%	30,1%	49,1%	51,5%
Samtlige	1953—54	16,5%	26,7%	56,8%	100,0%
	1954—55	19,1%	29,1%	51,8%	100,0%
	1955—56	17,8%	25,9%	56,3%	100,0%

Det ses heraf, at de to teoretiske linier, 9. g og 9. a, der svarer til eksamenslinien hos os, har opsuget tilsammen ca. 44 pct. af en årgang, mens den praktiske linie, 9. y, har fået ca. 56 pct. Dette stemmer nogenlunde med delingen hos os ved optagelsesprøven til mellemskolen, hvor eksamens-

linien får lidt under og den eksamensfrie linie lidt over halvdelen. Ved at udskyde delingen til efter 8. kl., d. v. s. børnenes fyldte 15. år, hvor erhvervslivet vinker, har man i Sverige altså ikke kunnet bremse tilgangen til eksamenslinierne mere, end vi har kunnet ved prøven i 11-12 årsalderen,

hvis vi tager landet som helhed. Men muligvis er det en sikrere sortering, man er kommet til i Sverige, i hvert fald hvis teorien er holdbar om, at velbegavede, også i boglig henseende, vælger yrkeslinien af hensyn til et erhverv ved håndværk, industri, teknik, landbrug etc.

Af særlig interesse i denne sammenhæng er beretningen om yrkesliniens undervisning. Af teoretiske fag har man ifølge de lokale læseplaner f. eks. optaget følgende:

Modersmålet	3	ugentlige	timer
Samfundslære	2	—	—
Geografi	1	—	—
Biologi og sundhedslære	2	—	—
Frit valgt fag	3	—	—
Gymnastik og idræt	3	—	—
Ialt	14	timer.	

Der bliver da henimod 20 timer til praktisk lærlingearbejde enten hos erhvervsfolk på egnen eller i værksteder på skolen etc. Planerne er her meget elastiske.

Af lige så stor interesse er det imidlertid at se, hvad beretningen har at oplyse om de bogligt begavede elevers standard, altså belysningen af spørgsmålet om, hvorvidt den udelte undervisning stækker de bedst begavede eller i det hele taget hæmmer undervisningen i de boglige fag. Skolöverstyrelsen har på dette punkt foretaget en undersøgelse af standpunktet i en række fag hos et lige antal elever fra den gamle realskole og den ny enhedsskole, der har været stillet overfor samme opgaver. Bedømmelsen er udtrykt i gennemsnitspoints. Som prøve skal anføres følgende dele af tabellen (tabel 14):

Fag	Realskolens 4. kl.				Enkedsskolens 8. kl. (samme alder)			
	dreng	10,3	piger	11,9	dreng	9,6	piger	11,8
Referatstil	—	40,3	—	40,8	—	35,8	—	39,6
Retskrivning	—	16,3	—	16,4	—	13,5	—	14,4
Tysk, mundtlig	—	33,0	—	34,5	—	25,2	—	23,2
Engelsk, skriftlig	—	46,4	—	48,0	—	41,3	—	45,9

Rækken fortsættes med adskillige fag med samme resultat. Det viser sig, at realskolens elever i virkeligheden har nået et bedre resultat end enhedsskolens. Dette indrømmes åbent i beretningen. Tilsvarende prøver har vist, at standarden også var gået ned i flere andre af modersmålsundervisningens discipliner. Men det må retfærdigvis indrømmes, at grundlaget endnu er for spinkelt og tilfældigt til, at man kan bygge noget bestemt derpå. Enhedsskolen er i sin vorden og har ingen rutine sådan som den gamle realskole.

En samlet *vurdering* kommer frem i den nyeste beretning (februar 1956), hvor en forespørgsel både til lærere og elever, samt deres besvarelser, refereres.

Om yrkeslinien anføres af lærerne, at det gælder om at drage flere velbegavede elever til denne linie. Man må undgå at give den præg af at være tilflugtssted for hjælpeklassebørn eller elever, der står sådanne nær. Endnu synes her meget tilbage at ønske. Det gælder om at gøre dens teore-

tiske undervisning højtliggende, så den kan danne grundlag for videregående fagskoler eller specialgymnasier. Det er denne tilknytning til erhvervslivet, der skal redde linien.

Om *lærernes* syn på skolen og deres gerning i denne har man rettet følgende spørgsmål til højstadiets lærerkræfter: „Hvor ofte har De været utilfreds med gerningen i forsøgsskolen?“ Svarene skulle tilkendes gives ved følgende indtryk, hvor de tilføjede procenttal angiver stillingen:

„Til stadighed?“ 0 pct. „Ofte?“ 7 pct. af folkeskolelærerne, 11 pct. af akademikerne.

„Sjælden eller aldrig?“ 56 pct. af folkeskolelærerne, 56,2 pct. af akademikerne. Lærerpersonalets syn på spørgsmålet *delt* eller *udelt* skole på højstadiet er også undersøgt. Resultatet fremgår af følgende tabel:

Alternativer	Lærere med akad. uddannelse	Folkeskolelærere	Faglærere
Differentiering inden for klassens rammer	0,8%	6,9%	2,0%
Fordeling af eleverne efter anlæg i parallelle linier	77,4%	70,4%	26,3%
Fordeling på linier som i foregående spørgsmål, men kun i visse fag	15,0%	18,9%	5,0%
På anden måde	3,0%	1,9%	0,0%
Ikke besvaret	3,8%	1,9%	66,7%

Det skjules altså ikke, at det store flertal af lærerpersonalet ved forsøgsarbejdet er tilhænger af den delte skole, og i kommentarerne understreges endogså, at lærerne ønsker liniedelingen skarpere, end tilfældet er i de tre 9. klasser.

Et punkt, der berører spørgsmålet om *undervisningspligtens* udstrækning over 9 år til 16 års alderen, har også været forelagt lærerpersonalet ved spørgsmålet:

„Har der hidtil i skoleåret vist sig nogen umiskendelig (påtagelig) skoletræthed blandt eleverne i klassen?“ (7., 8. og 9. kl.).

Dette besvares bekræftende af 46 pct. af lærerne for 7. classes vedkommende, af 62 pct. for 8. kl. og 45 pct. for 9. kl.

Som årsag til skoletrætheden anfører lærerne bl. a. den almindelige uro i pubertetsalderen, længslen efter at komme ud at tjene penge og sammenligningen med nabodistriktet, der ikke hører til forsøgsområdet og derfor kun har skolepligt til 14 års alderen, hvilket vækker nogle elevers misundelse. Nogle lærere peger også på forældrenes manglende interesser.

Også eleverne er blevet hørt. Ifølge beretningen fra februar 1956 har man givet 9. kl. af alle tre linier en fælles stil af følgende indhold:

„Hvorledes jeg har haft det i 9. kl.“

Den er besvaret af 91,5 pct. af pigerne og 83,1 pct. af drengene, med nogenlunde jævn fordeling over alle tre linier.

Af de refererede svar skal anføres følgende, der formentlig er karakteristiske.

En dreng i 9. g. skriver: „Er jeg blevet narret (luret)“? Han havde tidligere overvejet, om han skulle fortsætte i gymnasiet, men havde i stedet valgt enhedsskolen. En anden dreng i 9. g., som var gået over fra gymnasiet til enhedsskolen, siger, at han er forbavset over, at undervisningen i disse to

skoletyper er så forskellig. I gymnasiet var undervisningen så forjaget, men i enhedsskolen „behøvede man ikke at arbejde så hårdt“. En pige i 9. g. er inde på samme tanke i sin kritik af enhedsskolen. „Fejlen ligger i, at vi i denne her skole aldrig har lært at arbejde hjemme og fremfor alt ikke lært at arbejde lige så meget som i gymnasiet. Desuden har vi ikke haft specielt uddannede faglærere lige så længe og heller ikke haft så gode lærere.“ En anden pige i 9. g. er også af den opfattelse, at realskolens elever måske har flere kundskaber, men hun vover dog at håbe, at „eleverne i enhedsskolens 9. g. med tiden bliver lige så gode gymnasiaster som gymnasiernes.“

En del elever, særlig i 9. a., betragter det som en fordel, at enhedsskolen ikke har så stærkt pres på. En anden pige, der fremhæver, at 9. a. har været relativt let (lindrig), mener, at det bør den netop være. „Hvorfor skal man behøve at gå omkring og skælve for prøver?“ Flere er klar over, at man ikke når så langt i enhedsskolen som i realskolen, men hvorfor skal man også det? „Jeg tror ikke, at vi kan så meget som de, der tager realeksamen i år,“ skriver en pige i 9. a. „Men man føler sig dog mere sikker, end hvis man kun havde gået igennem den 7-årige folkeskole“, tilføjer hun. Således er der adskillige, der priser enhedsskolen, fordi den har givet dem mulighed for at få en mere udvidet skolegang end tidligere i landsbyskolen. Dette synspunkt kommer også frem hos en dreng i 9. y. „Takket være den er jeg kommet ind i et fag, som jeg tror passer for mig.“ En anden skriver: „Skolen har ført mig ind på den rette vej. Jeg agter at fortsætte med at uddanne mig til bilmekaniker.“

Endnu flere citater anføres både til gunst og til ugunst for forsøgsarbejdet. Skolöverstyrelsen skjuler intet i beretningerne. Heller ikke omkostningerne.

Bilag til beretn. ang. lovf. om ændr. af l. om folkeskolen m. m.

Udgifterne ved reformens gennemførelse vil blive en *eengang anlægssum* på 477 mill. kr., der dog tænkes fordelt på 10 år. Dertil kommer den årlige merudgift til skolevæsenets drift. Denne anslås til 225 mill. kr. årlig, alt efter prisniveauet i 1948. Hvad disse beløb ville blive i vore dage, siger beretningerne ikke noget om.

Hermed har jeg søgt at give et både alsidigt og objektivt resumé af beretningerne om forsøgsarbejdet. Ikke alt er taget med, da fremstillingen let ville blive for omfangsrig, i fald man gik i detaljer. Hvis det ønskes, skal fremstillingen blive suppleret, eller beretningerne kan stilles til disposition, om nogen af udvalgets medlemmer måtte foretrække at gå til aktstykkerne

selv. Efter mit skøn er dog intet væsentligt træk forbigået i nærværende fremstilling.

Ved de to kommissioners undersøgelser og ved iværksættelse af det storstilede forsøgsarbejde har Sverige gjort en indsats, der savner sit sidestykke i europæisk skoleforskning i den nyeste tid. Man finder næppe noget sted de to hovedspørgsmål så grundigt behandlet som her, nemlig betimeligheden af en *udvidet undervisningspligt*, altså af hensyn til landsbyungdommen, der ellers bliver distanceret, og fordelene og manglerne ved den *udelte* skole overfor den *liniedelte*. På begge punkter kan Nordens øvrige lande lukrere af det pædagogiske og skolepolitiske forskningsarbejde, der her er foretaget.

F. C. Kålund-Jørgensen.

Bilag 12.**Undervisningsministeriet.**

København, den 14. februar 1956.

I skrivelse af 9. d. m. har det ærede udvalg under punkt 16 udbedt sig en udtalelse med henblik på beregning af det gennemsnitlige løntimetal for 1 linie i en 8. klasse og under punkt 17 udbedt sig en redegørelse for, hvorledes et af ministeriet beregnet gennemsnitsbeløb af 20 000 kr. som udgift ved indretning af et klasseværelse i en gymnasieskole fremkommer, samt en redegørelse for udgifterne ved de i de sidste 3 år opførte gymnasieskoler. Endelig har udvalget under punkt 18 udbedt sig tilsendt anordninger og bekendtgørelser vedrørende almindelig forberedelseseksamen fra 3-årige kursus.

I denne anledning skal man hoslagt fremsende en redegørelse fra undervisningsministeriets byggeforskningsudvalg for skolebyggeriet til besvarelse af punkt 16 og en i ministeriet udarbejdet redegørelse til besvarelse af punkt 17.

Endelig fremsendes kongelig anordning af 19. januar 1956 om almindelig forberedelseseksamen og bekendtgørelse af 19. januar 1956 om almindelig forberedelseseksamen fra 3-årige kursus, til hvilken som bilag er optaget anordning angående almindelig forberedelseseksamen af 5. juli 1944, således som den er ændret ved anordningerne af 7. juni 1946 og 19. januar 1956.

Jul. Bomholt.

/ Hans Kjems,
eksp.sekr.

Underbilag 1 til bilag 12.

Undervisningsministeriets byggeforskningsudvalg for skolebyggeriet.

København, den 13. februar 1956.

Besvarelse af folketingsudvalgets spørgsmål 16.

En af de opstillede forudsætninger for den beregning, der af byggeforskningsudvalget er foretaget vedrørende forøgelsen af lærerkræfter og lokaler ved indførelse af et obligatorisk 8. skoleår, er formuleret således:

„Antallet af løntimer for en 8. klasse sættes til 40 timer ugentlig.“

I skrivelse af 9. ds. har folketingsudvalget ønsket en nærmere begrundelse for ovenstående tal „under hensyn til, at en undervisning, som omfatter både drenge og piger, vil medføre et lærertimetal på 44 timer ugentlig, hvilket med fagreduktion formentlig vil give et løntimetal på noget over 50 timer ugentlig.“

Til den omtalte forudsætning var der fra byggeforskningsudvalgets side knyttet følgende kommentar:

„I Danmarks Lærerforenings timeplaner (bilag til lovforslaget) er det foreslået, at enhver elev i 8. årgang — såvel på den praktiske som på den teoretiske linie — får 36 ugentlige skematimer, og på dette grundlag har man i byggeforskningsudvalget foretaget en række opgørelser over løntimetallene for 2, 3, 4 og flere linier for 8. årgang. Det gennemsnitlige løntimetal for 1 linie i en 8. klasse er beregnet til 40 timer ugentlig, idet man med hensyn til fagreduktion kun har medregnet reduktion for kv. husgerning og sløjd. Man har altså ved disse beregninger set bort fra det af Danmarks Lærerforening udtalte ønske om, at landsbyskolen side-stilles med købstadskolen med hensyn til timereduktion.“

Begrundelsen for, at man ved beregnin-

gerne kun har medregnet fagreduktion for husgerning og sløjd, har man set i den kendsgerning, at tildelingen af reduktionstimer for en række fag i købstadskolernes og de købstadordnede skolers eksamensmellemskoleklasser og eksamensfrie mellem-skoleklasser viser et meget broget billede, hvorfor det måtte anses for noget vilkårligt at fastlægge retningslinier for en sådan tildeling af reduktionstimer ud over for de to nævnte fag (2 skematimer i kv. husgerning omregnet til 3 løntimer og 5 skematimer i sløjd omregnet til 6 løntimer).

Efter Danmarks Lærerforenings forslag til timeplaner er det ugentlige skematimetal for en 8. klasse med både drenge og piger følgende:

41 skematimer for en teoretisk linie og
47 skematimer for en praktisk linie.

På en måde kan man da ud fra dette hævde, at det gennemsnitlige skematimetal (identisk udtryk: lærertimetal) er 44, men dertil må bemærkes, at det næppe er realistisk at betragte en 8. klasse (teoretisk eller praktisk linie) således isoleret. Ved en gennemførelse af lovforslagets tanke om liniedeling ville man utvivlsomt gennem centralisering tilstræbe en koncentration af undervisningen for 8. årgang. I den nugældende folkeskolelov bestemmes det, at hvis der ved en kommunes skolevæsen findes en eksamensmellemskole, skal der ved kommunens skolevæsen oprettes en eksamensfri mellemskole, og tænker man sig, at det principielle i denne bestemmelse bibeholdes ved en lovændring, der medfører det obligatoriske 8. skoleår, vil der alene i dette forhold

ligge en betydelig tilskyndelse til centralisering af undervisningen af 8. årgang.

Ved opgørelsen af skematimer (og løntimer) for 8. klasser vil det således være rimeligt at se mindst 1 praktisk linie og mindst 1 teoretisk linie under eet, og en systematisk opgørelse af skema- og løntimer for de forskellige kombinationer af teoretiske og praktiske linier bør i hvert fald omfatte op til 4 linier i kombination. Under indtryk af koncentrationstendenserne ved svenske højstadieskoler har man i byggeforskningsudvalget endvidere fundet det rimeligt at lade kombinationer med ialt 5 og 6 linier indgå i opgørelsen. Dog har man sat en begrænsning af antallet af behandlede kombinationer derved, at man ikke har medtaget kombinationer, der i praksis næppe ville blive aktuelle. Således er kombinationen: 1 praktisk linie + 4 teoretiske linier og den omvendte kombination: 1 teoretisk + 4 praktiske linier ikke medtaget i opgørelsen.

I medfølgende bilag „Skema- og løntimetotal for 8. klasser“ er resultaterne af den foretagne opgørelse opstillet, idet bilaget består af to dele:

- a) opgørelse for klasser med indtil 24 elever,
- b) opgørelse for klasser med 25-30 elever.

Begrundelsen for, at der er foretaget en todeling af opgørelsen, ligger i den regel, man som nævnt i bilaget til besvarelse af folketingsudvalgets spørgsmål 2 har fulgt med hensyn til sammenlægningsmuligheder i visse fag: der foreligger sammenlægningsmuligheder for „halve klasser“ i fagene sløjd, kv. håndgerning og kv. husgerning, hvis elevtallet ved sammenlægningen ikke overstiger 24, medens sammenlægning af „halve klasser“ i gymnastik kan ske, selvom elevtallet går helt op til den ansatte øvre grænse for en hovedskoleklasse (30 elever).

Som et eksempel på de gennemførte beregninger anføres her forholdet ved en af de kombinationer, der ved en gennemført centralisering måtte anses for hyppigt forekommende: 2 teoretiske + 2 praktiske linier.

Med alle sammenlægningsmuligheder udnyttet (klassekvotienten højst 24) bliver skematimetallet 144, hvortil kommer en reduktion på 4,5 løntimer for 5 timer husgerning og 10 timer sløjd. Løntimetallet for de fire linier tilsammen bliver da 148,5 og pr. linie 37,1.

Med reducerede sammenlægningsmuligheder (kun sammenlægning i gymnastik, idet klassekvotienten antages at ligge mellem 25 og 30) bliver skematimetallet 164, hvortil kommer en reduktion på 9,0 løntimer for 10 timer husgerning og 20 timer sløjd. Løntimetallet for de fire linier tilsammen bliver da 173,0 og pr. linie 43,3.

For alle de øvrige kombinationer henvises til bilaget, idet det bemærkes, at der til grund for de i skemaerne anførte tal ligger et detailleret materiale med opstillinger af timetallene for hver af de i kombinationerne indgående linier.

Af bilagets skemaer fremgår det, at de gennemsnitlige løntimetotal er henholdsvis 38,8 løntimer og 43,5 løntimer. Idet samtlige kombinationer fra de to skemaer betragtes under eet, og de ved skema a) nævnte yderligere sammenlægningsmuligheder tages med ind i beregningerne, bliver det gennemsnitlige løntimetotal for en 8. klasse 40,7.

De her anførte beregninger bygger i teoretisk form på den nævnte adskillelse ved klassekvotienten 24, men i praksis ville det meget vel kunne tænkes, at der i kombinationer af 3, 4 eller flere linier ville indgå linier med forskellige kvotienter, således at der ved beregninger af sådanne kombinationers løntimetotal ville fremkomme mellemresultater i forhold til tallene fra de to skemaer. Alt i alt vil man således mene, at løntimetallene for 8. klasser ud fra de opstillede forudsætninger ville variere omkring det sidst nævnte løntimetotal (40,7).

Endelig kan det bemærkes, at hvis de ud fra pædagogiske hensyn opstillede regler for sammenlægningsmuligheder i de nævnte fag ikke ville blive fulgt i praksis, således at elevtallet også i fagene sløjd, kv. håndgerning og kv. husgerning ved sammenlægning af „halve klasser“ måtte gå op til 30, ville det betyde, at det gennemsnitlige løntimetotal for en 8. klasse i forskellige kombinationer ville komme til at ligge nærmere ved det anførte sluttal ved skema a) end for det tilsvarende tal ved skema b) — at altså det gennemsnitlige løntimetotal, 40,7, ville blive noget reduceret.

Ud fra de øvrige opstillede forudsætninger og de her anførte betragtninger har man således ment at kunne begrunde den i besvarelsen til folketingsudvalget anvendte beregning af løntimetallet for en 8. klasse.

Bilag.

a) Kvotienten i hver af de linier, der indgår i nedenstående kombinationer, er højst 24, og der foreligger derfor muligheder for sammenlægninger af dele af klasser i fagene gymnastik, håndarbejde, sløjd og husgerning.

i komb.	Antal linier		Skematimer		Fag-	Løntimer	
	teo.	pra.	ialt	reduktion	ialt	pr. linie	
1	1	—	41	0,4	41,4	41,4	
1	—	1	47	4,1	51,1	51,1	
2	1	1	78	4,1	82,1	41,1	
3	1	2	113*)	4,5	117,5	39,2	
3	2	1	119*)	4,5	123,5	41,2	
4	2	2	144	4,5	148,5	37,1	
4	1	3	150	8,2	158,2	39,6	
4	3	1	150	4,5	154,5	38,6	
5	2	3	191*)	8,6	199,6	39,9	
5	3	2	185*)	4,9	189,9	38,0	
6	2	4	216*)	8,6	224,6	37,4	
6	3	3	222*)	8,6	230,6	38,4	
6	4	2	216*)	4,9	220,9	36,8	
gns....						38,8	

Der foreligger ved de fleste af kombinationerne mulighed for, at pigerne fra 3 linier går sammen til gymnastik og ligeledes drengene, og selvom det for drengenes vedkommende kan komme til at betyde, at der i en gymnastiktime er mere end 30 elever sammen, bør denne mulighed for yderligere sammenlægning dog også tages i betragtning. Samtlige de med kryds afmærkede

skematimetaler vil da blive formindsket med 6 timer, hvorved de tilsvarende løntimetaler pr. linie vil blive reduceret til følgende tal (regnet fra oven i skemaet):
37,2 — 39,2 — 38,7 — 36,8 — 36,4 — 37,4 — 35,8.

Derved bliver det gennemsnitlige ugentlige løntimetal pr. linie *reduceret fra 38,8 til 37,9.*

b) Kvotienten i hver af de linier, der indgår i nedenstående kombinationer, ligger mellem 25 og 30, og sammenlægning af dele af klasser (to klasser) er kun mulig i gymnastik.

i komb.	Antal linier		skematimer		Fag-	Løntimer	
	teo.	pra.	ialt	reduktion	ialt	pr. linie	
1	1	—	41	0,4	41,4	41,4	
1	—	1	47	4,1	51,1	51,1	
2	1	1	82	4,5	86,5	43,3	
3	1	2	129	8,6	137,6	45,9	
3	2	1	123	4,9	127,9	42,6	
4	2	2	164	9,0	173,0	43,2	
4	1	3	170	12,7	182,7	45,7	
4	3	1	158	5,3	163,3	40,8	
5	2	3	211	13,1	224,1	44,8	
5	3	2	205	9,4	214,4	42,9	
6	2	4	252	17,2	269,2	44,9	
6	3	3	246	13,5	259,5	43,3	
6	4	2	240	9,8	249,8	41,6	
gns....						43,5	

Underbilag 2 til bilag 12.

Besvarelse af folketingsudvalgets spørgsmål 17 a og b.

ad a: Den beregnede gennemsnitsudgift på 20 000 kr. pr. klasseværelse hviler på et skøn; skal der på en skole opføres en tilbygning eller lignende til brug for indretning af ny klasseværelser, vil der antagelig hertil medgå en bygningsudgift på 50 000 kr. pr. klasseværelse, men da en del skoler imidlertid vil have mulighed for at indrette ny klasseværelser i bestående lokaler på skolen, hvilket man efter de i ministeriet gjorte erfaringer skulle kunne gøre for en udgift på mellem 6 000 og 10 000 kr. pr. klasseværelse, vil man skønne, at en gennemsnitsudgift på 20 000 kr. pr. klasseværelse for samtlige skoler vil have sandsynligheden for sig.

ad b: I de sidste 3 år er opført 2 statsgymnasier, nemlig nybygningen for Nykøbing katedralskole i Nykøbing F., der blev taget i brug i 1953, og nybygningen for Falkonergårdens gymnasium på Frederiksberg, der blev taget i brug i 1955.

Nykøbing katedralskole har 18 normalklasser, 10 særklasser med dertil hørende birum, 2 gymnastiksale og 6 administrationslokaler samt 1 festsal med birum.

Byggeudgifterne (inklusive fast inventar og 2 tjenesteboliger) har beløbet sig til 3 199 500 kr.

Falkonergårdens gymnasium har 18 normalklasser, 14 særklasser med dertil hørende birum, 2 gymnastiksale med birum, 9 administrationslokaler med birum og 1 festsal med birum.

Byggeudgifterne (inklusive fast inventar og 2 tjenesteboliger) har beløbet sig til 3 985 121 kr.

Forsåvidt man på foranstående grundlag skulle gøre sig en forestilling om bygningsudgiften pr. klasseværelse, ville det være nødvendigt først fra den samlede byggesum at drage, hvad særligt udstyr af faglokaler (fast inventar m. v.) fordyrer byggeriet med; derefter må faglokalernes areal omregnes til normalklasseenheder (f. eks. et faglokale på 75 m² giver 1½ klasseværelse), og endelig må det samlede antal enheder divideres op i den rensede byggesum, hvorved man får den anslåede byggeudgift pr. klasseværelse.

Bilag 13.

Undervisningsministeriet. København, den 20. februar 1956.

Under henvisning til det ærede udvalgs | redegørelse for forsøgsundervisningen på
skrivelse af 16. november f. å. (punkt 4) | Frederiksberg.
fremsendes hoslagt i 20 eksemplarer en |

Jul. Bomholt.

/ Hans Kjems,
kst. eksp.sekr.

Folketingets udvalg angående forslag til lov om
ændringer af lov om folkeskolen m. fl. lovforslag.

Underbilag til bilag 13.

**Beretning om forsøgsklasserne ved Frederiksberg skolevæsen
i årene 1950—54.**

<i>Oversigt:</i>	Sp.
Indledning.....	1425
A. Skolernes beretning.....	1429-1450
I. Forberedelser til forsøget.....	1429
II. Klassernes start.....	1431
III. Forsøgets gang.....	1433
Arbejdsformer m. m.....	1433
Fagkombinationer.....	1436
Valgfrie fag.....	1437
Bedømmelse af eleverne og deres præstationer.....	1439
Samarbejde med hjemmene.....	1445
Prøver og eksaminer.....	1445
IV. Sammenfattende betragtninger.....	1447
B. Skolepsykologisk kontors beretning.....	1451-1484
I. Valg af kontrolklasser.....	1451
II. De anvendte prøver.....	1451
III. Opgørelse og vurdering af resultaterne.....	1455
De vigtigste principper for de gennemførte beregninger.....	1455
Resultatet af intelligensundersøgelserne.....	1459
Resultatet af prøverne i dansk og regning (x-børnene).....	1461
Resultatet af prøverne i dansk og regning (f-børnene).....	1470
Sammenligning af de grupper, der har taget mellemskoleeksamen.....	1476
IV. Sammenfattende betragtninger.....	1479

Indledning.

Efter at undervisningsminister Hartvig Frisch med chokerende hastighed den 22. marts 1948 indførte de nye retskrivningsregler, var der ret store kredse både inden og uden for skolens verden, der blev bange for, at indførelsen af en ny skolestruktur, den udelte skole, skulle ske med samme fart.

Selvom spørgsmålet „udelt skole“ gang på gang havde været drøftet, især efter 1935, da Norge indførte den udelte skole til fjorten års alderen, var man i de nævnte kredse af den formening, at det var altfor risikabelt, om en så stor ændring i skolens struktur skulle gennemføres uden at være meget omhyggeligt forberedt.

Efter at man her på Frederiksberg havde drøftet sagen indgående på møder i kommunelærerforeningen og i inspektørforsamlingen, var der enighed om, at man kunne deltage i forberedelsen ved at gennemføre nogle forsøg, der måske samtidig kunne bevirke, at den endelige stillingtagen blev udskudt en tid.

Fra forvaltningens side blev der nu stillet forslag om forsøgsklasser efter følgende hovedlinier:

Ved de skoler, som ønskede at deltage i forsøgene, skulle samtlige 5.-klasser rykke op samlede, men det var en betingelse, at der var flertal i skolens lærerråd for at deltage i forsøgsarbejdet. Det var endvidere en betingelse, at forældrene frivilligt skulle lade deres børn deltage.

Afstemningerne i de forskellige lærerråd resulterede i, at Rahbekskolen og skolen på Fuglevangsvej ønskede at deltage.

Ved inspektørernes forhandling med forældrene blev der givet oplysninger i overensstemmelse med indholdet af nedenstående skrivelse fra skolekommissionen til undervisningsministeriet, og der var meget stærk stemning blandt forældrene for at

lade deres børn blive i klasserne, jfr. statistikken.

Skolekommissionens skrivelse af 14. november 1949 til undervisningsministeriet:

„Kommissionen anmoder herved undervisningsministeriet om dispensation for femteklasserne på Rahbekskolen og skolen på Fuglevangsvej, således at eleverne fra disse klasser alle indstilles til optagelsesprøven til 1. klasse i eksamensmellemskolen og derefter undervises samlet i indtil 4 år. Resultatet af optagelsesprøven er kun at betragte som en standpunktsprøve og skal ikke meddeles forældrene. Eleverne skal undervisningsmæssigt føres så vidt, at de, om forældrene ønsker det, kan deltage i den ordinære årsprøve for eksamensmellemskolens 4. klasse til mellemskoleeksamen. Alle elever, hvis eksamen berettiger dem dertil, skal på lige fod med eleverne fra de almindelige mellemskoleklasser have adgang til en realklasse eller en 1. G.

I anledning af foranstående andragende skal kommissionen fremsætte følgende oplysninger og begrundelser.

Forsøget omfatter tre klasser på hver af de nævnte skoler. De lærere, der skal undervise i klasserne, har frivilligt meldt sig til arbejdet, ligesom skolernes lærerråd har tiltrådt, at skolen går ind for forsøgsarbejdet. De hjem, som ikke ønsker, at deres børn skal fortsætte i forsøgsklasserne, får mulighed for at få undervist dem i en af kommuneskolernes ordinære mellemskoleklasser eller i gymnasiets 1. mellem. Hvis afgang fra forsøgsklasserne bliver så stor, at klassekvotienten i de seks klasser går ned under 24, må forsøget aflyses.

Som motivering for forsøgene skal man anføre følgende:

1. Det er svært for hjemmene at afgøre, om et 11 års barn bør gå i eksamens- eller eksamensfri mellemskole.

2. Det er ønskeligt at undgå den nervøsitethos forældre og børn, som en afgørelse af denne art på et så tidligt tidspunkt ofte fremkalder.
3. Det kammeratskabsforhold og tillidsforhold, der gennem fem års skolegang er fæstnet mellem klassens elever indbyrdes og mellem lærere og elever, vil kunne bevares hele barneskolen igennem, og den sociale forskel, der ofte opstår ved delingen, undgås.

På baggrund af det intime samarbejde, man har på Frederiksberg med skolepsykologerne, føler kommissionen sig overbevist om, at kontrol gennem standardiserede prøver og ved en stadig sammenligning med kontrolgrupper, d. v. s. parallelklasser på naboskolerne, vil gøre det muligt at sikre sig, at børnene i forsøgsklasserne kundskabsmæssigt holdes på højde med det, deres evner naturligt giver dem mulighed for.

Kommissionen ønsker ikke på nuværende tidspunkt at tage stilling til spørgsmålet „delt“ eller „udelt skole“, men på baggrund

af den diskussion, der føres om dette spørgsmål, og den årligt tilbagevendende uro, der forårsages af optagelsesprøven, anser man det for meget betydningsfuldt at få igangsat forsøgsarbejdet, der kan bidrage til at klare en stillingtagen over for spørgsmålet „delt eller udelt skole“.

Forinden denne ansøgning blev fremsendt af kommunalbestyrelsen, var uenigheden mellem de politiske partier om skolens struktur gået over i et akut stadium, så den mulighed, skolekommissionens forslag indebar om, at hvert år fik sin forsøgsrække, blev begrænset af følgende påtegning fra magistraten:

„Kommunalbestyrelsen fremsender skolekommissionens forslag, idet man fremhæver, at man er af den formening, at der bør skabes så megen ro som muligt om skolens forhold, og at kommunalbestyrelsen derfor ikke er sindet at starte en ny forsøgsrække, før resultatet af de foreslåede forsøg foreligger.“

A. Skolernes beretning.

I.

Forberedelser til forsøget.

Forud for forsøgets start blev der afholdt en del møder dels mellem forvaltning, psykologisk kontor og de lærere, der skulle have timer i klasserne, dels mellem lærerne alene. På disse møder drøftede man undervisningen i de kommende år og den kontrol, man ønskede arbejdet underkastet.

Undervisningen.

Da undervisningsplanen skulle tage lige- ligt hensyn til alle klassernes elever, kunne man ikke anvende den gældende undervisningsplan for x og f mellem. Man måtte både med hensyn til timetal og fagenes indhold lægge planen ud fra det synspunkt, at de elever, der gik ud af III. mellem fik en afrundet undervisning, men tillige sådan, at de børn, der skulle afslutte deres skolegang med mellemskoleeksamen, havde fået stoffet gennemgået på en sådan måde, at de ikke ville være handicappet overfor eksamenskravene.

Følgende vedtoges blandt andet:

I regning/matematik påbegyndtes matematik først i III. mellem. I historie, geografi og naturhistorie tilstræbtes en ligelig fordeling af stoffet til I. - II. - III. mellem med særlig fordybelse i de emner, der rummede det væsentlige indenfor vedkommende fag.

I IV. mellem tog man et stof af omfang som almindeligt til mellemskoleeksamen.

Lærerne delte sig i forskellige faglige grupper (sektioner), undersøgte indenfor hver gruppe, hvilket materiale der fandtes (bl. a. for flere sektioners vedkommende ved besøg i eller lån af pædagogisk samling fra Frederiksberg Bibliotek), og man lagde i fællesskab årsplanerne for stoffordelingen.

Kontrol:

Alle var enige om, at da forsøget blev gjort for at undersøge fortrin og mangler ved at holde underskolens elever samlede op gennem mellemskolen, måtte klasserne underkastes en så effektiv sammenligning med kontrolklasser (normalklasser) som muligt. Den kontrollerende instans burde ligge udenfor klassernes normale lærerstab. Lærerne medvirkede som ved normale prøver i skolen som tilsyn, men opgaverne, der blev givet, var dels standardiserede prøver fra skolepsykologisk udvalg, dels opgaver, der af helt fremmede lærere var udarbejdet specielt til prøverne her.

Sammenligninger og anden bearbejdelse af materialerne foretoges af skolepsykologisk kontor (se beretning derom side 109—125).

Timeplan for forsøgsklasserne.

	I	II	III	IV	ialt		
	ml.	ml.	ml.	ml.	forsøgsklasser	E. M.	F. M.
Kristendomskundskab....	2	2	1	1	6	7	7
Dansk/skrivning.....	5	4	4	6	19	22	12
Regning/matematik.....	4	4	6	7	21	21	16
Engelsk.....	5	3	3	3	14	14	12
Tysk.....	0	3	4	5	12	13	6
Historie.....	2	2	2	2	8	8	8

	I ml.	II ml.	III ml.	IV ml.	ialt forsøgsklasser	E.M.	F.M.
Naturfag.....	5	5	5	6	21	24	21
Idræt.....	4	3	3	4	14	17	24
Sang.....	2	1	0	0	3	5	4
Tegning.....	2	1 (2)	1 (2)	0	4	4	4
Sløjd (metalsløjd).....	2	4	4	0	10	9	16
Bogbinding.....	0	0	0	0	0	0	0
Husgerning.....	0	3	3	0	6	3	16
Valgfri fag.....	2	2	2	2	8	7	16
Kulturel fællestunde.....	1	1	0	0	2	0	0
Håndgerning.....	2	2	2	0	6	7	16
	36	36	36	36			

II.

Klassernes start.

I skolernes 5.-klasser var der ved skoleårets slutning 182 elever. Af dem opnåede 11 pct. at få tildelt gymnasiepladser, 3,5 pct. gik til andre skoler, og forsøgsklasserne startede med 155 elever.

Efter nogen diskussion mellem forvaltningen, skolespsykologisk kontor og skolerne blev man enig om, at forsøgsklasserne fra deres start skulle være lukkede klasser, selv om dette indebar muligheden for, at klasserne på et senere tidspunkt ville blive relativt små. De væsentligste grunde til denne beslutning var:

Det ville ikke være behageligt for et tilflyttet barn, der havde gået i normal x- eller f-klasse, at skulle tilpasse sig den noget afvigende undervisning, der naturnødvendigt måtte blive i forsøgsklasserne; man kunne f. eks. risikere, at pensafordelingen i den fraflyttede skole og forsøgsklassen ikke stemte overens.

Et tilflyttet barn, der ikke var med i de første prøver taget af skolepsykologerne, og om hvem man ikke havde de forhåndsbedømmelser, der forelå for forsøgsklassernes egne børn, ville hele forsøgsperioden igennem ligge udenfor bedømmelsen (dets prøveresultater ville ikke kunne medtages i beregninger og vurderinger klasserne vedrørende).

Alle eleverne i 5.-klasserne blev inden

mellemskoleoptagelsesprøvens afholdelse bedømt af de lærere, de havde haft i under-skolen. Lærernes bedømmelse gik ud på følgende tre-delning:

absolut egnet til x-mellemskole	—
måske egnet	—
ikke egnet	—

Alle elever gik op til mellemskoleoptagelsesprøven (dette var på daværende tidspunkt ikke almindeligt).

Lærernes bedømmelse:

absolut egnede.....	69 elever
måske —	30 —
ikke —	56 —
	<u>155 elever</u>

Optagelsesprøvens bedømmelse:

Bestået.....	87 elever
ikke bestået (2 var ikke til prøve) 68	—
	<u>155 elever</u>

Hvordan stemte lærernes bedømmelse med optagelsesprøvens?

9 elever, der hos lærerne var absolut egnede, dumpede til prøven. 13 elever, der hos lærerne var måske egnede, dumpede til prøven. 10 elever, der hos lærerne var ikke egnede, bestod optagelsesprøven.

Hvordan er det så senere gået eleverne, set ud fra den sortering, lærerne havde givet dem — og set ud fra prøvens sortering?

	Lærernes bedømmelse:			Prøvens bedømmelse:		Antal	pct.
	absolut egnede	måske egnede	ikke egnede	bestået	ikke bestået		
Start.....	69	30	56	87	68	155	100
flyttede.....	7	4	1	9	3	12	7,6
ud efter:							
I m.....	1		4	1	4	5	3,2
II m.....	4		17	6	15	21	13,5
III m.....	4	6	18	2	26	28	18,2
Antal i IV m.....	53	20	16	69	20	89	57,5
indstillet og bestået mel- lemskoleeksamen.....	53	18	12	65	18	83	53,5

Alt vedrørende eksaminer og sammenligninger med kontrollklassernes eksaminer, se senere beretning under kontrol.

Lærerbedømmelsen havde ni *absolut egnede*, der *dumpede* til optagelsesprøven:

Af dem fik 5 mellemskoleeksamen (4 hos os, 1 andetsteds). 3 gik ud inden eksamen. 1 gik over til Godthåbsvej (får måske eksamen et år senere).

Lærerbedømmelsen havde ti *ikke-egnede*, der *bestod* optagelsesprøven:

Af dem fik 7 mellemskoleeksamen. 3 gik ud inden eksamen.

Prøvens bedømmelse havde 22 børn bestået, der ikke fik eksamen, dog kan op til ni flyttede have fået eksamen andetsteds.

Af de til optagelsesprøven *dumpede* elever fik atten mellemskoleeksamen.

Beregning over den procentvise afgang ved skolepligtens ophør (7. skoleår) og ved slutningen af 8. skoleår (III ml.) i forhold til den gennemsnitlige afgang i årene 1930—1949.

Elevtallet ved	forsøgs x	normal x	forsøgs f	normal f
starten af I ml. svarer til.....	100 pct.	100 pct.	100 pct.	100 pct.
slutningen af II ml. svarer til.....	82 -	91 -	68 -	40 -
slutningen af III ml. svarer til.....	79 -	81 -	29 -	3 -

Det må bemærkes, at forsøgsklasserne har været lukkede klasser fra deres start, så de ingen tilgang har haft, medens deres afgang på ialt 12 elever er medregnet i afgangsprocenten hele vejen.

III.

Forsøgets gang.

1. Arbejdsformer m. m.:

Der har i klasserne været benyttet såvel klasseundervisning som gruppeundervisning og individuel undervisning. Det har her, som i almindelige klasser, vist sig, at en kombination af alle tre former kan anvendes med held — visse fag egner sig bedst for den ene undervisningsform, andre for en anden, men for de fleste er erfaringen, at en vis vekselvirkning er det ideelle. I forsøgsklasserne, hvor spredningen intelligensmæssigt var større end i mellemskoleklasser, var en vis

gruppeundervisning og individuel undervisning en nødvendighed, hvis man ville give de enkelte elever lejlighed til at få det udbytte af et emne, der for den enkelte kunne være det ønskelige.

En af forsøgets opgaver var at undersøge, hvordan undervisningen ville gå i de enkelte fag, når man beholdt børnene med den store intelligensspredning sammen, og tillige at undersøge, hvilke foranstaltninger man kunne foretage, hvor der viste sig vanskeligheder. Forud for hvert klasstrins start

samledes de lærere, der havde timer i klasserne, til fællesmøder, hvor man ud fra de erfaringer, man havde indvundet, drøftede og planlagde det kommende års arbejde og dets kår. De midler, man drøftede og anvendte, var deletimer og valg mellem forskellige fag.

Den almindelige mening ud fra de gjorte erfaringer er, at deletimer virkede godt. Rent undervisningsmæssigt gav de lejlighed for alle elever til at få suppleret faget med netop det, de trængte til: De tunge elever en fæstnelse af det absolut nødvendige stof, og de flinke elever en chance for at nå det videre skridt, deres standpunkt beretigede dem til.

Valg mellem fag eller egentlig bortvalg af fag som tysk virkede for nogle elevers vedkommende ikke efter hensigten. Således valgte i tysk flere børn end ønskeligt efter skolens skøn at deltage i dette fag, antagelig ud fra følgende grunde:

Selvovurdering (barnet eller hjemmet troede på, at det kunne opnå eksamen). Lyst til at prøve et nyt fag. Frygt for at blive deklasseret i forhold til kammeraterne.

Af nedenstående skema ses, hvilke forsøg man gjorde med disse muligheder:

I ml:

Ingen deling i noget fag, ingen vanskeligheder.

II ml.:

Man kunne her bortvælge tysk til fordel for dansk, engelsk eller manuelt arbejde. Tyve elever bortvalgte tysk.

III ml.:

Tysk. Her havde Rahbekskolen et tyskhold på otte elever (begyndere).

På Skolen på Fuglevangsvej var alle „ikke-tyskere“ på een elev nær udskrevet af skolen, så der dannedes intet særligt hold.

Engelsk. Deletime-læreren havde fire timer, eleverne tre, således at en elevtime var med halvt hold.

Regning/matematik. To regnetimer var fælles, i de fire matematiktimer dannede de elever, der ikke ønskede matematik, et særligt regnehold.

IV ml.:

Engelsk. Deletime som i III ml.

Regning/matematik. Deletime. Læreren havde otte timer, eleverne syv, således at en elevtime var med halvt hold.

2. Fagkombinationer og nye arbejdsformer.

Som nævnt tidligere kunne man ikke følge de normale planer for hverken x- eller f-klasser, og man havde, som også nævnt, søgt at danne fagkombinationer, således at fag, der var nærbeslægtede, kunne søge støtte hos hinanden, lå i samme lærers hånd så vidt gørligt. Kombinationerne var de kendte:

Dansk/historie, eventuelt geografi.

Geografi/naturhistorie.

Regning/matematik/fysik.

Engelsk/tysk.

Der har i disse klasser været meget selvstændigt arbejde fra elevernes side. Lærebogen har mange steder været mere arbejdsbog og læsebog end egentlig lærebog, ligesom mange klassesæt og individuelle værker fra skolens læsestue og udlån har været anvendt. Fremgangsmåden har ikke været den samme i de første år. (I og II ml.) som i sidste år (III og IV ml.). I de første år måtte man lære børnene arbejdsmåden, lære dem at tilegne sig et stof, gennem spørgsmål og små opgaver vejlede dem til at forme deres tanker. I de senere klasser gik man videre, idet man forsøgte at lære eleverne selv at finde frem til stoffet, de skulle benytte, lære dem at vælge og vrage, skelne væsentligt og uvæsentligt fra hinanden og forlange af dem, at deres fremstillinger, skriftlige såvel som mundtlige, skulle indeholde en vis disposition og være formede i et godt sprog. Denne arbejdsform gav mere skriftligt arbejde end sædvanligt i tilsvarende x-klasser, ligesom lærernes opgave mere var vejledende og arbejdskontrollerende end det at kontrollere indlæringen af facts.

Oftentimes anvendte man tillige små elevforedrag. Emnet var delt op i små afsnit, der blev gennemgået for hele klassen af enkelte elever.

I sprog har hovedsynspunktet været: Ud fra tekst og gloser at lære at anvende sproget, nogle klasser har i engelsk anvendt naturmetoden, andre en tillempet form for denne metode.

Fællestimen. I planen for I og II ml. havde man afsat en time til fællesarrange-

menter for klasserne. Tanken var at undersøge, om det at mødes en gang om ugen om et fælles emne eller for at få forevist et arbejde fra en klasse for jævnaldrende kammerater havde interesse og værdi. Timen blev brugt til forskellige fællesarrangementer som filmsforevisninger, fællesforedrag om emner, der kunne interessere disse aldersgrupper eller have naturlig tilknytning til deres stof eller til prøver og fremvisning i forskellige små dramatiske arbejder som oftest udsprunget af et eller andet stof, der var aktuelt i klasserne. Medens man havde indtryk af, at denne form tiltalte eleverne i I og delvis II mellem, havde man ved overgangen til III mellem indtrykket af, at eleverne satte pris på en sådan time, der ikke hørte noget fag til, men kunne benyttes til behandling af aktuelt stof, men ønskede indenfor klasserne at være sig selv. Timen blev derfor strøget i timeplanen, men klasselæreren kunne i sine timer finde plads til det, der kunne føre linien videre: Oplæsning, klassediskussion om aktuelle emner eller lignende.

3. Valgfrie fag.

Da timeplanen for forsøgsklasserne indeholdt færre manuelle timer end normaltimeplanen for f-mellem, og da man gerne ville se, hvordan eleverne ville benytte en vis valgmulighed for nogle af deres obligatoriske timer, indførte man i alle klasser to valgfrie timer ugentlig.

I ml.:

På hver skole oprettede man i denne klasse fire hold, nemlig:

1. Arbejder i træ, papir og metal.
2. Håndgerning.
3. Frie arbejder på læsestuen.
4. Frie arbejder på læsestuen + idræt (1 + 1 time).

Skoleåret var delt i tre terminer; man kunne ønske at fortsætte, men nye ønsker skulle respekteres, før man optog „gængangere“ på holdene.

II ml.:

I denne klasse indskrænkede man terminerne til to, fra sommerferien til jul og fra nytår til sommerferien. Ved tre terminer blev der for kort tid til de forskellige arbejder, og det var meget svært at få lærernes skemaer til at passe, når et hold kunne

risikere kun at skulle eksistere $\frac{1}{3}$ af skoleåret. Endvidere gik man over til at lade eleverne (og deres hjem) bestemme, hvilke fag der skulle oprettes. Man tilbød (inden skemalægningen for det år, der var tale om) alle de fag, som skolen havde lokaler og lærere til, som i dette eksempel:

Skolen kan til næste skoleår tilbyde følgende valgfrie fag:

Tegning — håndgerning — metalsløj — træsløj — bogbinding — idræt/sundhedslære — praktisk regning — frie arbejder på læsestue — sang — maskinskrivning.

Man valgte så begge sine terminer, indmeldelsesblanketten (stemmesedlen) så således ud:

(navn) ønsker i skoleåret 1952—53 at deltage i følgende to fag og
 . Hvis et af disse fag ikke oprettes (på grund af manglende tilslutning), vil jeg gerne gå til:

(Her må skrives 2—3 fag. Rækkefølgen viser ønskerne).

De fire fag, der fik flest stemmer for hver termin, blev oprettet, blev i II ml.:

I. termin:

Bogbinding,
 Frivillig regning,
 Frie arbejder på læsestue,
 Idræt/sundhedslære.

II. termin:

Bogbinding,
 Frivillig regning,
 Frie arbejder på læsestue.
 Idræt/sundhedslære.

Og i III ml.:

I. termin:

Håndgerning,
 Sløj,
 Praktisk regning,
 Maskinskrivning.

II. termin:

Tegning,
 Bogbinding,
 Praktisk regning,
 Maskinskrivning.

I IV ml. tilbød man udelukkende manuelle fag, idet formålet her bl. a. var at give eleverne et „åndehul“.

Her blev fagene:

I. termin:

Husgerning
Maskinskrivning
Tegning
Sløjd

II. termin:

Husgerning
Maskinskrivning
Tegning
Sløjd.

Dertil et *latinhold* og et *sanghold*. Disse to hold gik hele skoleåret igennem og kunne vælges udover det pligtige timetal (latin kunne dog indgå i det pligtige timetal, hvis man ønskede det).

NB.: To af de fire latintimer lå henholdsvis i en dansk- og en regnetime.

Valgmåden med, at eleverne både bestemte fag, og hvad de selv ville gå til specielt, fungerede stort set udmærket. Om det skyldtes tilfældighed, skal være usagt; men ønskerne samlede sig så afgjort hver gang, at det var nemt at afgøre fagene, og de få elever, der ikke fik 1.—2. ønske, havde i deres sekundære ønsker udtrykt, hvor de kunne placeres, og accepterede afgørelsen uden fortrydelse. Det skete aldrig, at en elev ikke fik 1. eller 2. ønske opfyldt.

4. Bedømmelse af eleverne og deres præstationer.

På et af de forberedende møder blev det fremhævet, at man måtte føre et særligt kartotekskort over hver elev i forsøgsklasserne, og der nedsattes et udvalg af psykologer og lærere, der skulle udarbejde forslag til et sådant kort. Ret hurtigt stod det klart for udvalget, at spørgsmålet:

En registrering af elevernes anlæg og arbejdsindsats til brug for skolen,

og

Meddelelser til hjemmene (karakterbog)

hørte så nøje sammen, at man måtte løse dem under et. Man enedes hurtigt om, at det almindelige karaktersystem ville være uheldigt at benytte, da man i klasserne havde både x- og f-børn og således ikke ved bedømmelsen kunne gå ud fra en i forvejen fastsat norm for klassen; man burde i stedet bedømme hvert barns præstation ud fra dets egne anlæg.

Kartotekskortet.

På kortet (kun til intern brug på skolen) opførtes i I—III ml. foruden de forhåndsoplysninger, der tidligere er omtalt, en bedømmelse af elevernes anlæg og ydelse udtrykt ved tallene 1—5 efter følgende værdi:

1. ringe
2. under middel
3. middel
4. over middel
5. særdeles god

endvidere noteredes på kortet resultaterne af de forskellige prøver samt for hvert år en udtalelse om

1. elevens arbejdsmåde og modenhed
2. elevens forhold til voksne
3. elevens forhold til kammeraterne.

Meddelelsesbogen.

Denne sendtes til hjemmene eller udleveredes ved klasseforældremøder tre gange om året. Her benyttedes ikke talværdier, men udtalelser, der dækkede de ovenfor nævnte vurderinger fra ringe til særdeles god. Meddelelsesbogen indledtes med følgende udtalelse til forældrene:

„På de følgende sider giver vi Dem en rapport over vort indtryk af Deres barn og dets arbejde i løbet af skoleåret. I fagene dansk, regning, fremmedsprog samt i de manuelle fag er der givet en udtalelse om, hvor let eller svært eleven — efter lærerens skøn — har ved faget, og om elevens arbejdsindsats. I de øvrige fag vedrører udtalelsen kun arbejdsindsatsen. Ved henvendelse til klasselæreren kan forældrene til enhver tid få nærmere oplysning om barnets standpunkt.“

I slutningen af III ml. gav man i bogens 3. rubrik (se gengivelsen) tillige en standpunktskarakter for at vejlede børn og forældre om, hvilket standpunkt eleverne stod på, bedømt efter den almindelige karakter-skala. I IV ml. benyttede man den almindelige karakterbog og den almindelige karakterskala på vanlig vis, da man i alle forhold med hensyn til årskarakterer og eksamensopgivelser gik ind under de samme kår som almindelige IV-x-klasser.

5. Samarbejde med hjemmene.

Der har i alle forsøgsklasserne været et nøje samarbejde med hjemmene. Forældrene var naturligt interesserede i, hvordan det nye med at holde børnene samlede de fire år igennem ville falde ud, og skolerne følte sig forpligtede til jævnlige at holde hjemmene underrettede om undervisningen og det enkelte barns stilling i klassen.

Der holdtes to årlige klasseforældremøder i hver klasse. Som eksempler på emner, der har været taget op til drøftelse på disse møder, kan anføres:

De nye meddelelsesbøger

Valgfri fag

Deletimer, deres formål og praktiske anvendelse

Nye arbejdsformer i fagene (t. eks. naturmetoden i engelsk)

Fagenes sammenspil

Klasseture, deres formål og økonomiske basis

Udvekslingsrejser.

6. Prøver og eksaminer.

1. Prøver: Forsøgsklasserne har ikke deltaget i de normale årsprøver, da opgaverne deri var beregnede på rene x- og f-klasser. Der blev kort efter klassernes etablering (august—september 1950) taget et sæt prøveopgaver i såvel forsøgs- som kontrolklasserne for at få et overblik over standpunkterne ved forsøgets start. I slutningen af hver af klasserne I ml., II ml. og III ml. blev eleverne prøvet i forskellige opgaver i dansk og regning (se skolepsykologisk kontors beretning om disse prøver).

2. Eksamen: Målet for forsøgsklasserne var eksamensmæssigt at lade de elever, der af skolen fandtes egnede dertil, gå op til mellemskoleeksamen på vanlig vis.

Da undervisningsplanen var lagt således til rette, at man i de tre første klasser havde flere timer til manuelle fag end almindeligt i x-mellemskolen (husgerning var således placeret i II og III ml.), fik eleverne karakterer i disse fag (håndgerning — husgerning — sløjd — tegning) ved udgangen af III ml. Det indebar også den fordel, at de børn, der forlod skolen efter III ml. for at gå ud i

det praktiske liv, fik disse karakterer påført deres afgangsbetegnelse. Skrivekarakteren, der ellers normalt gives i III ml., blev derimod udsendt til IV ml. (motivering: IV ml. er måske den klasse, hvor der er mest skriftligt arbejde).

Med hensyn til prøven i skriftlig dansk til mellemskoleeksamen fremkom det ønske, at denne prøve måtte være i overensstemmelse med den undervisningsform i faget, der havde været drevet mellemskolen igennem. Da børnenes skriftlige arbejder fra fagene: historie, geografi, naturhistorie og litteratur var foregået efter linien diktat — læsestil — referatstil, var ønsket derfor en prøve i de der lærte arbejdsformer, og man indsendte derfor til undervisningsinspektionen en anmodning med følgende motivering:

Da børnene i flere af forsøgsklasserne gennem mellemskolen har arbejdet meget med disponeringsøvelser og referatstile, ville det være interessant til den afsluttende prøve forsøgsvis at give en opgave, der gik ud på fra et nærmere opgivet stof at tage notater og på grundlag af disse at udarbejde en stil.

Opgavens omfang. Stoffet, der skal benyttes til prøven, bør være af et omfang som fire-fem normalsider. Emnet kan være af historisk, biografisk, geografisk eller naturhistorisk art, og opgaven må være af en sådan sværhedsgrad, at den kan forstås umiddelbart af børn i 15 års alderen.

Teksten skal være sammenhængende og indeholdende en klar disposition.

Formålet med opgaven. Det er formålet med opgaven, at eleven på grundlag af gennemlæsningen, sin disposition og øvrige notater udarbejder en stil, hvori alle hovedpunkter fra teksten er behandlet på en sådan måde, at man ved gennemlæsning af stilen har fået indholdet fra den trykte tekst refereret; referatet må være formet i et klart og tydeligt sprog uden at bære præg af afskrift.

Fem af de seks klasser benyttede sig af den givne tilladelse. Undervisningsinspektionen gav opgaven, og undervisningsinspektøren personlig bedømte den.

IV.

Sammenfattende betragtninger.

Et forsøg kan være af den art, at det sætter sig nye mål, d. v. s. at man ved sin undervisning tilsigter at nå andre mål end dem, man hidtil har nået, men et forsøg kan også gå ud på ad nye veje at nå det samme mål, som man hidtil har nået ad den gængse vej. Dette forsøg har været af den sidstnævnte art. Man har rykket alle de elever fra underskolen, der ønskede det, samlede op i mellemskolen, men man har for de elever, der ønskede det og var egnede dertil, beholdt det samme mål, som mellemskolen normalt har.

Hvad har forsøget tilsigtet at undersøge inden for denne ramme?

1. For det første har man ønsket at se, om den deling, der normalt sker ved 11 års alderen, sker efter de rigtige retningslinier og på det rigtige tidspunkt.

2. For det andet har man villet undersøge, om det er muligt på tilfredsstillende måde at undervise en klasse sammen fra 1. klasse til udgangen af mellemskolen.
3. For det tredje har man gerne villet prøve værdien af at anvende gruppearbejde og individuelle arbejdsformer i større udstrækning, end det almindeligvis bruges.

Om det første: *Delingen ved 11 års alderen*, kan siges, at muligvis har forsøgsmaterialet været for lille til at give et udtømmende billede, men sammenligningerne mellem lærernes bedømmelser i 5. klasse og mellemskoleoptagelsesprøvens resultater på den ene side og de senere opnåede resultater på den anden side giver indtryk af en ret stor usikkerhed.

Samlet opgørelse over de børn fra forsøgsklasserne, der bestod mellemskoleeksamen:

X-gruppen omfatter 65 elever af 87, der bestod optagelsesprøven:

Lærerbedømmelse	Optagelsesprøven													
	Bestået				Ikke-bestået				Mellemskoleeksamen					
	ug	÷	mg	+	mg	mg	÷	mg	÷	g	g	g	g	
absolut egnede.....	48	16	15	12	2					2	8	26	11	1
måske egnede.....	10		3	4	3					1	3	5		1
ikke egnede.....	7			3	4						1	4	2	
i alt...	65	16	18	22	9	0	0	0	2	9	30	20	2	2

F-gruppen omfatter 18 elever af 68, der ikke bestod optagelsesprøven:

absolut egnede.....	5					2	2			1	1	1	1	1
måske egnede.....	8					1	3	3			1	3	2	2
ikke egnede.....	5					2	2				3	2		
i alt...	18	0	0	0	0	5	7	3	0	1	5	6	3	3

Tre børn har ikke været til optagelsesprøve, een tilflyttet efter prøvens afholdelse og to syge; de er ved lærerbedømmelse skønnet: 1 absolut egnet, 1 måske egnet, 1 ikke egnet — men det er skønnet, at de, hvis de var gået op til prøve i foråret 1950, ville være dumpet.

Da det var bekendt for både forældre og elever, at optagelsesprøvens resultater ikke

ville få nogen indflydelse på den fremtidige skolegang, må man antage, at der ikke har været noget pres fra forældrenes side i form af ekstra træning eller hersket nogen nervøsitet hos børnene.

Der har ikke ved dette forsøg været nogen senere deling, så man har ikke kunnet se, om en sådan (efter 7. eller 8. skoleår) ville være sket efter sikrere retningslinier. Den

afgang, der har været op igennem klasserne, har været betinget af forældrenes og børnenes ønsker og motiveringer, og de enkelte, der har ønsket at afslutte med en mellem-skoleeksamen, men som skolen ikke så sig i stand til at indstille, blev henvist til at fortsætte skolegangen eet år ekstra.

Om det andet: *Muligheden for at holde børnene sammen udover grundskolens klasser.*

1. Tabellerne godtgør, at kundskabsmæssigt set har både x- og f-børn opnået fuldt så gode resultater som deres jævnaldrende kammerater i tilsvarende rene x- og f-klasser.
2. Ligeledes viser tabellerne, at medens x-børnene i forsøgsklasserne har haft den normale afgang (ca. 25 pct.), har f-børnene i betydeligt større antal end normalt fortsat skolegangen udover den undervisningspligtige alder (jfr. side 5).
3. Hvordan børnene har befundet sig i klasserne, kan ikke direkte måles, men man har det indtryk, at de også i disse klasser med den store intelligensspredning har befundet sig godt mellemskolen igennem.

I de fag, hvor vanskeligheder var ventede eller kunne konstateres, har man foruden en differentiering i klasserne (gruppe- og individuelt arbejde) forsøgt brugen af deletimer og bortvalg af fag.

Deletimer var en meget væsentlig hjælp.

Bortvalg af fag, se redegørelsen side 101.

Om det tredje: *Værdien af gruppearbejde og individuelt arbejde*, kan kort anføres:

Man var på forhånd indstillet på, at den større spredning i intelligens ville kræve brug af disse arbejdsformer i større grad end i normalklasser, men elevernes gruppeinddelinger (som de ofte selv foretog) gik tit ud fra andre synspunkter end det rent intelligensmæssige, og det syntes stort set ikke at svække arbejdslysten eller indsatsen.

Man har det indtryk, at vekselvirkningen ved brug af klasseundervisning, gruppe- og individuel undervisning fra fag til fag og ofte inden for samme fag har virket inciterende på børnenes tilegnelseslyst og arbejdsindsats (jfr. også skolepsykologernes beretning side 124—125).

Dette forsøg har kun omfattet een årgang. Man har således ikke inden for forsøgets rammer kunnet undersøge alle de problemer, der dukkede op undervejs, ligesom man ikke gennem en senere udnyttelse af de indvundne erfaringer har kunnet efterprøve disses værdi.

Konklusionen af disse betragtninger må derfor blive, at det er nødvendigt med flere forsøg, før man kan tage stilling til spørgsmålet om en ændring af skolens struktur.

B. Skolepsykologisk kontors beretning.

I december måned 1949 henvendte skoledirektør Carstensen sig til skolepsykologisk kontor og bad dette overveje, hvorledes det kunne bidrage til kontrollen og vurderingen af undervisningsresultaterne i de klasser, som det var planlagt at føre udelt gennem mellemskolen.

Det var hensigten, at de første undersøgelser skulle gennemføres i begyndelsen af

I mellemskoleklasse, d. v. s. i august—september 1950.

Skolepsykologisk kontors opgave i forbindelse med forsøg af denne art er at medvirke ved planlægningen og gennemførelsen af de nødvendige psykologisk-pædagogiske undersøgelser og at deltage i arbejdet med beregning og vurdering af undersøgelsesresultaterne.

I.

Valg af kontrolklasser.

De udelte klassers undervisningsresultater kan vurderes ved, at man sammenligner dem med resultaterne i tilsvarende delte klasser. Det gjaldt derfor først og fremmest om at vælge sådanne almindelige x- og f-klasser, som måtte antages at ligge på omtrent samme niveau som de udelte forsøgs-klasser.

De seks forsøgsklasser begyndte med ialt 155 børn. De var alle til optagelsesprøve, og her bestod 87 børn. Disse børn bliver i det følgende betegnet som „x-børn“, medens de 68 børn, der ikke bestod optagelsesprøven, betegnes som „f-børn“. I klasserne på Fuglevangsvæjens skole var der 45 x- og 32 f-børn og på Rahbekskolen 42 x- og 36 f-børn. Ud fra disse tal kunne der være tale

om at vælge som kontrolklasser tre eller fire almindelige Ix-klasser og to almindelige If-klasser.

Skoleinspektører og lærere på skolen på la Cours Vej og Søndermarksskolen erklærede sig villige til at deltage i forsøget ved at stille kontrolklasser til rådighed, og da vi måtte skønne, at børneklientellet på disse to skoler intelligensmæssigt og på anden måde omtrent svarede til forsøgsskolernes børn, blev der på hver af de to nævnte skoler valgt to x-klasser og een f-klasse. I de seks kontrolklasser var ialt 187 børn, heraf 123 x-børn og 64 f-børn. På skolen på la Cours Vej var 64 x-børn og 30 f-børn og på Søndermarksskolen 59 x- og 34 f-børn.

II.

De anvendte prøver.

a. Prøver afholdt af skolepsykologisk kontor.

1. Intelligensprøver:

En retfærdig sammenligning mellem undervisningsresultaterne for to grupper børn kan kun foretages, når man kender de to gruppers intelligensniveau. Det var derfor nødvendigt at foretage en intelligensundersøgelse af børnene i de tolv klasser. De eneste på dansk foreliggende prøver, der er standardiseret for børn på dette alderstrin, er de individuelle Binet-Simon prøver.

Da disse prøver viste sig at være for lette for velbegavede 11—12-årige, blev det nødvendigt at udarbejde en særlig intelligensprøve. Den blev konstrueret som en gruppeprøve bestående af fem prøvetyper, der efter nogle forundersøgelser blev udarbejdet i en tilfredsstillende form.

Foruden disse prøver anvendtes ved undersøgelsen en engelsk ikke-sproglig gruppeintelligensprøve, nemlig Ravens matrix-prøve (Progressive Matrices, Sets A, B, C, D, and E 1938, prepared by

J. C. Raven). Materialet hertil blev velvilligt stillet til rådighed af universitetets psykologiske laboratorium.

2. Højtælningsprøver:

Til bestemmelse af børnenes højtælningsfærdighed blev anvendt den sværeste af de prøver, der er udarbejdet og standardiseret til brug for skolepsykologer ved undersøgelse af læsesvage børn (prøve T 7). Højtælningen vurderedes med hensyn til hastighed (antal ord læst pr. 10 sekunder) og sikkerhed (fejlprocent). Prøven blev kun taget tre gange, nemlig i begyndelsen og slutningen af I mellem og i slutningen af II mellem. Et meget stort antal af børnene læste på dette tidspunkt så flydende og sikkert, at det kun blev et spørgsmål om, hvor hurtigt de var i stand til at sige ordene. Derfor var der ingen grund til at fortsætte med højtælningsprøver.

b. Prøver afholdt af lærerne.

1. Anvendelse af standardiserede prøver.
Der har i videst muligt omfang været anvendt de standpunktsprøver i dansk og regning, som er udgivet af Udvalget for skolepsykologiske Undersøgelser. Ved afholdelsen af disse prøver er benyttet de foreliggende vejledninger og vurderinger.
2. Prøver specielt udarbejdet for formålet.
Da det var ønskeligt at få et fyldigt billede af børnenes standpunkt i dansk og regning, blev der udarbejdet særlige prøver i genfortælling, læsestil og problemregning.
Disse prøver blev rettet og bedømt af dem, der havde udarbejdet opgaverne.
3. Samlet oversigt over prøver afholdt af lærerne.
Af nedenstående oversigt fremgår det, hvilke prøver der er benyttet på de forskellige klassetrin:

Disciplin	Prøve	I ml. sept. 1950	I ml. maj 1951	II ml. maj 1952	III ml. marts 1953
<i>Læsning:</i>	Standpunktsprøver i stillelæsning: for de højere klasser A ₁ og A ₂	+			
	for de højere klasser B ₁ og B ₂		+		
	Standpunktsprøve i stillelæsning, læseprøve F III			+	+
<i>Retskrivning:</i>	Standardprøver i retskrivning: 5. kl. maj	+			
	I x oktober	+			
	I x maj		+	+	
	I f maj		+		
	II x maj			+	+
	III x maj				+
<i>Genfortælling:</i>	(nye prøver hvert år)	+	+	+	+
<i>Læsestil:</i>	(nye prøver hvert år)	+	+	+	+
<i>Regning:</i>	Standpunktsprøver i regning: Add. D	+	+	+	+
	Add. E	+	+	+	+
	Subtr. B	+	+	+	+
	Mult. B	+	+	+	+
	Div. A	+	+		
	Div. B	+	+	+	+
	Decimalregning I		+	+	
	Decimalregning II		+	+	
	Decimalregning III		+	+	
	Decimalregning IV			+	+
	Problemregning (ny prøve hvert år)	+	+	+	+

III.

Opgørelse og vurdering af resultaterne.

a. De vigtigste principper for de gennemførte beregninger.

Hensigten med at inddrage kontrolklasserne i forsøget var som nævnt at få en til forsøgsklasserne svarende elevgruppe fra de almindelige klasser, hvis skoleresultater kunne sammenlignes med forsøgsklassernes. Det samlede børnetal, forsøgsklasserne plus kontrolklasserne, betragtedes ved behandlingen af resultaterne som en afsluttet helhed, hvis gennemsnitsresultater i de forskellige prøver regnes for normer, hvormed delegrupperne kan sammenlignes.

Hovedspørgsmålet: Hvordan klarer eleverne fra forsøgsklasserne sig i forhold til kontrolklasserne? deler straks materialet i fire grupper, hvis resultater gennem hele undersøgelsen er sammenlignet, idet hovedspørgsmålet naturligvis deler sig i to:

1. Hvordan klarer de elever fra forsøgsklasserne, der normalt ville være kommet i x-mellemskolen, sig i sammenligning med kontrolklassernes x-mellemskoleelever?
2. Hvordan klarer de elever fra forsøgsklasserne, der normalt ville være kommet i den eksamensfri mellemskole, sig i sammenligning med kontrolklassernes f-mellemskoleelever?

Disse spørgsmål gav anledning til fire hovedgrupper:

F-x, elever fra forsøgsklasserne, der bestod optagelsesprøven til I x.

F-f, elever fra forsøgsklasserne, der ikke bestod optagelsesprøven.

K-x, elever i kontrolklassernes x-mellemskoleklasser.

K-f, elever i kontrolklassernes f-mellemskoleklasser.

Man må dog tage i betragtning, at tilsvarende grupper fra forsøgs- og kontrolklasserne ikke var ganske ækvivalente. Afgangen af elever til gymnasiet var omtrent den samme, hvorfor man kunne se bort derfra, men i kontrolklassernes f-mellemskole var muligvis elever, der ville have bestået optagelsesprøven, hvis de havde indstillet sig dertil, og i forsøgsklassernes gruppe af x-mellemskoleelever var der muligvis elever,

der normalt ikke ville indstille sig til optagelsesprøven og i så fald ville have gået i en f-mellemskoleklasse. Da det ikke var muligt at korrigere for den påvirkning af resultaterne, dette forhold medførte, måtte man slå sig til tåls med, at påvirkningen var ringe, da det afgjort drejede sig om få børn, og at den derfra stammende usikkerhed i resultaternes sammenligning ikke kan have spillet nogen væsentlig rolle. Det samme gælder den usikkerhed, der stammer fra af- og tilgang i kontrolklasserne samt afgang i forsøgsklasserne.

Gennemsnitsresultaterne fra prøven er fundet for de fire hovedgrupper, så en sammenligning kan finde sted. Variationen (udtrykt i middelfvigelsen) er ligeledes fundet, dels for sammenligning af spredningen i de forskellige grupper og dels for at fastslå, om de fundne forskelle er signifikative, d. v. s. om forskellene er effektive og ikke kan skyldes tilfældigheder.

I de tilfælde, hvor alle elever er prøvet med samme prøve inden for et kort tidsrum (fjorten dage), kan resultaterne umiddelbart sammenlignes. For at sammenligne prøver i en bestemt disciplin med prøver i samme disciplin på et senere tidspunkt må man — når det ikke er de samme opgaver, det drejer sig om — sammenligne gruppernes frem- eller tilbagegang. Her er forskelle i fremgang også underkastet prøver for signifikation.

Til vurdering af de enkelte børns præstationer er foruden normerne fra skolepsykologisk udvalgs standpunktsprøver brugt de såkaldte t-værdier, som angiver resultatet i forhold til alle elevers samlede resultater (t-værdien angiver, hvor meget en præstation ligger over eller under gennemsnittet for gruppen — enheden for t-værdien er middelfvigelsen), t-værdien gør det muligt at sammenligne præstationerne fra forskellige prøver.

De enkelte børns præstationer er opnoteret og fremstillet grafisk, så man let kan følge barnets stilling i de forskellige fag set i forhold til alle børnenes samlede resultat i faget.

(Se efterfølgende eksempler).

Bilag til beretn. ang. lovf. om ændr. af l. om folkeskolen m. m.

Opnoteringerne gælder prøverne efteråret 1950, foråret 1951, foråret 1952 og foråret 1953.

Ved redegørelsen er brugt følgende terminologi:

F- gruppen = alle forsøgsbørnene
 F-x gruppen = de forsøgsbørn, der har bestået optagelsesprøven
 F-f gruppen = de forsøgsbørn, der ikke har bestået optagelsesprøven.

K- gruppen = alle kontrolbørnene.
 K-x gruppen = kontrolbørnene i x-klasse-
 serne.
 K-f gruppen = kontrolbørnene i f-klasse-
 serne.

I oversigten betyder:

gr. = gruppe, elev. = antal elever, ri.-antal
 rigtige, gs. = gennemsnit, mid.afv. = mid-
 delafvigelse, gs.fsk. = gennemsnitsforskel,
 signif. = significance.

To eksempler på kurver.

Navn	Genfortælling	Læsestil	Retskrivning	Stillelæsning
<i>Lars</i>				
	<hr/>			
	Problemregning	Add D	Sub B	Mult B

Lars var absolut egnet. Optagelseskvotient: 5,60.

Mellemskoleeksamen: 14,07.

Navn	Genfortælling	Læsestil	Retskrivning	Stillelæsning
<i>Inge</i>				
	<hr/>			
	Problemregning	Add D	Sub B	Mult B

Inge var måske egnet. Optagelseskvotient: 4,29.

Mellemskoleeksamen: 13,66.

Den punkterede streg angiver gennemsnitsresultaterne for samtlige prøvede børn (forsøgs- + kontrolbørn). De fire punkter ved hver disciplin betegner resultaterne af prøverne i september 1950, maj 1951, maj 1952 og marts 1953.

b. Sammenligning af hovedgrupperne.

1. Resultatet af intelligensundersøgelserne.

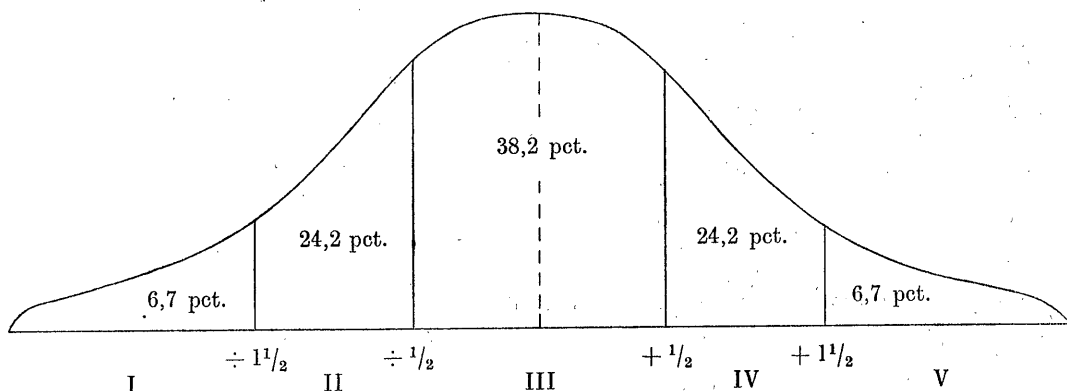
De anvendte prøver er tidligere omtalt. Der blev undersøgt ialt 319 børn (nogle børn var fraværende).

Ved opgørelsen af, hvorledes børnene fordeles sig, er benyttet fem-gruppe-delningen

efter samme principper som ved standardiseringen af standpunktsprøverne. Gruppe III, den store midtergruppe, omfatter de børn, der placerer sig mellem $\pm \frac{1}{2}$ middelafrvigelse. Grupperne II og IV omfatter de børn, der placerer sig henholdsvis mellem $\div \frac{1}{2}$ og $\div 1\frac{1}{2}$ middelafrvigelse og mellem $+ \frac{1}{2}$ og $+ 1\frac{1}{2}$ middelafrvigelse. Endelig omfatter grupperne I og V de børn, der ligger udenfor henholdsvis $\div 1\frac{1}{2}$ og $+ 1\frac{1}{2}$ middelafrvigelse. Hvis børnene fordeler sig helt normalt, vil den procentvise fordeling i disse grupper blive:

Gruppe III 38,2 pct., grupperne II og IV hver 24,2 pct. og grupperne I og V hver 6,7 pct.

Normalfordelingen:

I oversigtens første række vises den procentvise fordeling af alle børn på de fem grupper. Fordelingen er meget nær ved at svare til den ovenfor nævnte normalfordeling. I de følgende rækker ses, hvorledes børnene fra forskellige undergrupper fordeles sig. Sammenligner man 2. og 3. række, vil man se, at der i forsøgsklassernes samlede børnetal er lidt flere tungt begavede (gruppe I) og lidt flere velbegavede (gruppe V) end i kontrolklasserne. Spredningen er altså størst i forsøgsklasserne.

I 4. og 5. række er x-børnenes fordeling sat i relation til f-børnenes fordeling. Forskellen er stor, men det er måske lige så

bemærkelsesværdigt, at de to grupper i meget høj grad overlapper hinanden. Den måde, børnene bliver delt på ved optagelsesprøven, er ikke udelukkende en deling efter intelligens. Sammenligningen mellem de to x-grupper (6. og 7. række) viser ligeledes flest velbegavede (gruppe V) i F-x gruppen, men til gengæld er der flest fra K-x gruppen i gruppe IV.

Endelig viser 8. og 9. række, de to f-grupper, at der er langt flere tungt begavede blandt F-f børnene end blandt K-f børnene. Til gengæld er der også flest velbegavede F-f børn.

Fordeling ifølge intelligensundersøgelse (procenttal):

	I	II	III	IV	V
1. Alle elever (319)	7,9	18,5	40,4	27,0	6,3
2. Alle forsøgsbørn (149)	10,7	20,1	36,9	24,2	8,0
3. Alle kontrolbørn (170)	5,3	17,1	43,5	29,4	4,7
4. Alle x-børn (199)	0,0	10,6	40,7	39,2	9,5
5. Alle f-børn (120)	20,8	31,7	40,0	6,7	0,8
6. Forsøgs-x-gruppe (88)	0,0	10,2	42,0	35,2	12,5
7. Kontrol-x-gruppe (111)	0,0	10,8	39,6	42,3	7,2
8. Forsøgs-f-gruppe (61)	26,2	34,4	29,5	8,2	1,6
9. Kontrol-f-gruppe (59)	15,3	28,8	50,8	5,1	0,0

Ved beregningen af t-værdien er der ikke taget hensyn til, at børnene er af forskellig alder. De yngste børn var på undersøgelsestidspunktet godt 11 år, de ældste nær 13 år. Hvis man — for at tage det grellest mulige tilfælde — tænker sig, at et 11 års barn og et 13 års barn får samme t-værdi, betyder det, at disse børn betragtes, som om de er lige begavede, skønt det yngste naturligvis er relativt længst fremme i udvikling. Den fundne t-værdi svarer altså til begrebet intelligensalder (I A).

Prøvernes pålidelighed (reliabilitet) er ikke undersøgt, men det må antages, at de giver et pålideligt billede af gruppernes intelligensniveau.

	I	II	III	IV	V
typisk x-klasse	0,0	6,2	12,5	71,9	9,4
typisk f-klasse	16,1	22,6	61,3	0,0	0,0
typisk udelt klasse	8,0	24,0	44,0	16,0	8,0

De opgørelser, der bliver gjort rede for i det følgende, tjener til at belyse, om det er muligt at undervise børnene i de udelte klasser således, at f-børnene og x-børnene i disse klasser får lige så stort udbytte af

Alt i alt kan det siges, at de grupper af børn, hvis undervisningsresultater skal sammenlignes, ikke afviger væsentligt fra hinanden i intelligensmæssig henseende. Det må anses for forsvarligt at sammenligne undervisningsresultaterne for x-grupperne indbyrdes og for f-grupperne indbyrdes, som om disse grupper parvis ligger på samme intelligensniveau.

Det, der er hovedproblemet i forsøget, kommer måske klarest frem, når man ser, hvorledes børnene procentvis fordeles sig i en typisk x-klasse, i en typisk f-klasse og i en typisk udelt klasse:

undervisningen som børnene i de tilsvarende delte klasser.

2. Resultatet af prøverne i regning og dansk:

a. x-børnene.

Addition D.

Prøven består i addition af 10 tocifrede tal. Opgørelsen her omfatter kun antallet af rigtigt regnede stykker.

I ml. (sept. 1950)					III ml. (marts 1953)					
gr.	elev	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.	elev	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.
F-x..	87	13,93	4,95	0,57	0,8	66	17,98	5,98	0,84	0,9
K-x..	107	13,36	4,67			102	17,14	6,26		

De to grupper var på dette område lige dygtige både i september 1950 og i marts 1953. Begge er gået frem i samme grad.

Addition E.

Prøven består i addition af 20 encifrede tal. Opgørelsen her omfatter kun antallet af rigtigt regnede stykker.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.
F-x..	84	10,49	4,73			68	14,68	6,08		
K-x..	105	8,88	4,37	1,61	2,4	105	12,89	5,60	1,79	1,9

F-x gruppen klarer sig bedst på begge tidspunkter, men forskellen er ikke signifikativ. Begge grupper er gået frem i samme grad.

Subtraktion B.

Prøven består i subtraktion af tre-, fire- og femcifrede tal fra femcifrede tal. Opgørelsen her omfatter kun antallet af rigtigt regnede stykker.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.
F-x..	86	17,81	5,17			67	22,80	5,84		
K-x..	109	16,05	4,19	1,76	2,6	109	22,17	6,23	0,63	0,7

F-x gruppen var i 1950 dygtigst på dette område. Forskellen kan regnes for signifikativ. I 1953 står de to grupper omtrent ens, d. v. s. at K-x gruppen har haft størst fremgang.

Multiplikation B.

Prøven består i multiplikation af firecifrede tal med tocifrede multiplikatorer. Opgørelsen her omfatter kun antallet af rigtigt regnede stykker.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.
F-x..	86	9,44	3,76			66	15,17	4,90		
K-x..	109	9,16	3,97	0,28	0,5	107	14,37	5,67	0,80	1,0

De to grupper var på dette område lige dygtige både i september 1950 og i marts 1953. Begge er gået frem i samme grad.

Division.

Der er anvendt forskellige prøver, division A i I ml. og division B i III ml. Resultaterne på de to tidspunkter kan derfor ikke direkte sammenlignes. I stedet for må man se på, hvorledes *forholdet* mellem de to gruppers resultater er.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.
F-x..	84	14,73	5,97			69	11,43	4,47		
K-x..	104	13,12	5,44	1,61	1,9	106	10,37	4,59	1,06	1,5

Ved begge prøver regner F-x gruppen lidt flere stykker rigtigt end K-x gruppen, men forskellen er ikke signifikativ. Forholdet mellem de to gruppers dygtighed er uforandret.

Retskrivning.

Også her drejer det sig om forskellige prøver, henholdsvis oktoberprøven I x og majprøven II x. Opgørelsen vedrører antal fejlstavede ord.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	fejl i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.	elever	fejl i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.
F-x..	85	6,48	2,78			67	4,39	3,8		
				1,52	3,7				1,65	2,6
K-x..	106	8,00	2,96			101	6,04	4,4		

F-x gruppen har færre fejl end K-x gruppen ved begge prøver, og forskellen er i begge tilfælde signifikativ. Forholdet mellem de to gruppers retskrivningsdygtighed er uforandret.

Højtlesning.

Som tidligere nævnt er samme tekst anvendt (T 7). Sammenligningen gælder standpunkterne i september 1950 og maj 1952, da den sidste højtlesningsprøve blev taget, og omfatter læsehastigheden (h) og fejlprocenten (f). h er angivet i antal ord læst pr. 10 sek.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (maj 1952)				
gr.	elever	gen.sn.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.	elever	gen.sn.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.
F-x..	88	h 16,39	3,52	h =	h =	74	h 20,08	3,3	h =	h =
		f 4,83	3,63	0,17	0,3		f 1,80	1,7	0,05	0,1
K-x..	112	h 16,56	3,63	f =	f =	103	h 20,03	3,0	f =	f =
		f 6,24	4,03	1,41	2,6		f 2,19	2,0	0,39	1,4

Hastighed: Der er ingen forskel på de to grupper.

Fejlprocent: Ved prøven i I ml. har F-x gruppen en noget lavere fejlprocent end K-x gruppen. Forskellen er signifikativ. I III ml. har F-x gruppen stadig den laveste fejlprocent, men forskellen er ikke længere signifikativ. Der er altså en tendens til udligning af forskellen på dette område, idet K-x gruppen har størst fremgang i sikkerhed.

Stillelæsning.

I I ml. er anvendt standpunktsprøverne A 1 og A 2 for de højere klasser og i III ml. standpunktsprøve F III. Det er prøver i forståelseslæsning, og resultaterne angiver det opnåede antal points.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	poin.gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.	elever	poin.gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.
F-x..	89	16,57	4,96			66	38,35	6,0		
				0,26	0,4				1,19	1,3
K-x..	108	16,83	4,42			98	39,54	5,3		

Ved begge prøver har K-x gruppen lidt højere antal points end F-x gruppen, men ingen af forskellene er signifikative. Forholdet mellem de to gruppers forståelseslæsning er altså uforandret.

Læsestil.

Der er anvendt forskellige opgaver ved de to prøver. Der er ved vurderingen givet karakter (15-skalaen).

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	gs.kar.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.	elever	gs.kar.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.
F-x . .	82	12,45	1,98			65	12,12	1,5		
K-x . .	109	11,40	1,69	1,05	3,8	94	12,12	1,7	0,0	0,0

Ved første prøve har F-x gruppen den højeste gennemsnitskarakter. Forskellen er signifikativ. Ved sidste prøve er forskellen udlignet, d. v. s., at K-x gruppen har haft størst fremgang.

Genfortælling.

Der er anvendt forskellige opgaver ved de to prøver. Ved vurderingen er der givet karakter (15-skalaen).

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	gs.kar.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.	elever	gs.kar.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.
F-x . .	82	12,09	1,75			67	11,72	1,0		
K-x . .	109	11,92	1,51	0,17	0,7	95	11,27	1,2	0,45	2,3

Ved begge prøver har F-x gruppen den højeste gennemsnitskarakter. Forskellen er størst ved sidste prøve, d. v. s., at F-x har haft størst fremgang. Forskellen ved sidste prøve er nær ved at være signifikativ.

Problemregning.

Der er anvendt forskellige opgavesæt ved de to prøver. Ved vurderingen er der givet karakter (15-skalaen).

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	gs.kar.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.	elever	gs.kar.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.
F-x . .	87	11,38	2,03			66	10,05	2,6		
K-x . .	109	11,26	2,24	0,12	0,4	94	10,94	2,6	0,89	2,2

Ved første prøve har F-x gruppen den højeste gennemsnitskarakter, men K-x gruppen har betydelig større fremgang end F-x gruppen. Forskellen er ved sidste prøve nær ved at være signifikativ i favør af K-x gruppen.

Samlet oversigt over x-gruppernes resultater.

Prøve	Størst fremgang for		Forholdet imellem grupperne uændret
	F-x	K-x	
Add. D.			+
Add. E.			+
Subtr. B.		+	
Multipl. B.			+
Division			+
Retskrivning	+		
Højtlesning ^h			+
_f		+	
Stillelæsning			+
Læsestil		+	
Genfortælling	+		
Problemregning		+	
Ialt	2	4	6

Kommentarer:

Uændret forhold.

I seks discipliner var forholdet mellem de to grupperes færdighed uændret.

F-x gruppen.

F-x gruppen lå hele tiden bedst i retskrivning, og forskellen er omtrent den samme ved begge prøver. I genfortælling lå f-x gruppen også bedst ved begge prøver, men forskellen var størst ved sidste prøve.

K-x gruppen.

I fire discipliner har k-x gruppen størst fremgang. I subtraktion, højt læsning (sikkerhed) og stille læsning betyder det, at de to grupper ved sidste prøve ligger på samme niveau, d. v. s. de har samme gennemsnitsresultater. K-x gruppen har altså her stået relativt dårligt ved første prøve. Jo ringere

man står, jo lettere er det at gøre fremskridt. Det ses tydeligst i højt læsningsprøven, hvor f-x gruppen ved sidste prøve har en gennemsnitsfejlsprocent på 1,80 og k-x gruppen en gennemsnitsfejlsprocent på 2,19. Man kan ikke forvente, at fejlprocenten skal blive meget lavere, men det er formentlig lettere at gå ned fra 6,24 til 2,19 pct. (k-x gruppen) end fra 4,83 til 1,80 pct. (f-x gruppen). Kun i problemregning har k-x gruppen både størst fremgang og højeste gennemsnitsresultater. Forskellen er ikke stor, men meget nær ved at kunne regnes for signifikativ.

b. f-børnene.

Der er for disses vedkommende benyttet de samme prøver som for x-børnene; beskrivelsen af prøverne findes i opgørelsen af resultaterne for x-børnene.

Addition D.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.
F-f...	57	8,67	4,37			36	13,47	4,88		
				0,80	1,0				2,85	2,0
K-f...	51	9,47	4,35			21	10,62	5,29		

Ved prøven i I m har K-f gruppen det højeste gennemsnit. I III m er det omvendt. F-f gruppen har altså haft størst fremgang, men forskellen er ikke signifikativ.

Addition E.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.
F-f...	57	6,30	3,82			37	9,92	4,07		
				0,45	0,6				0,17	0,1
K-f...	49	6,75	4,32			21	10,09	4,43		

Der er næsten ingen forskel på de to grupper. De er lige dygtige i september 1950 og er gået lige meget frem i marts 1953.

Subtraktion B.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. fsk.	signif.
F-f...	61	13,40	4,05			36	18,50	4,79		
				1,28	1,4				2,21	1,7
K-f...	49	12,12	5,09			21	16,29	4,67		

Begge grupper er på det nærmeste lige dygtige i september 1950 og i marts 1953, selv om der er tendens til størst fremgang for F-f gruppen.

Multiplikation B.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.
F-f...	59	5,31	2,88			37	10,86	4,50	1,72	1,5
K-f...	50	5,62	2,97	0,31	0,55	21	9,14	4,01		

De to grupper er på det nærmeste lige dygtige både i september 1950 og i marts 1953, selv om der er tendens til størst fremgang for F-f gruppen.

Division.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.	elever	ri. i gs.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.
F-f...	59	8,17	4,54			35	8,09	3,18	2,00	2,4
K-f...	46	8,91	3,50	0,74	0,9	21	6,09	2,87		

Ved prøven i I m har K-f gruppen det højeste gennemsnit; i III m er det omvendt. F-f gruppen har altså haft størst fremgang, og forskellen er nær ved at være signifikativ.

Retskrivning.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	fejl i gs.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.	elever	fejl i gs.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.
F-f...	57	12,87	4,48			35	9,23	5,00	0,55	0,4
K-f...	46	15,02	5,13	2,15	2,3	18	9,78	4,4		

F-f gruppen har færre fejl end K-f gruppen ved første prøve, og forskellen nærmer sig det signifikative. Ved den anden prøve er der ingen forskel på de to gruppers dygtighed. K-f gruppen har haft størst fremgang.

Højlæsning.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	gn.-sn.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.	elever	gn.-sn.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.
F-f...	60	h 12,20	3,36	h =	h =	44	h 17,32	3,3	h =	h =
		f 9,96	5,83	0,23	0,3		f 4,59	2,6	0,72	0,8
K-f...	56	h 12,43	4,01	f =	f =	35	h 16,60	4,1	f =	f =
		f 9,40	4,44	0,56	0,6		f 5,09	3,5	0,50	0,7

Hastighed: der er ingen forskel på de to grupper.

Fejlprocent: der er ingen forskel på de to grupper.

Stillelæsning.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	poin. i gs.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.	elever	poin. i gs.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.
F-f...	58	13,89	5,97			37	31,48	6,0	0,78	0,5
K-f...	50	14,69	6,62	0,80	0,7	20	30,70	5,9		

Begge grupper er lige dygtige i september 1950 og i marts 1953.

Begge er gået lige meget frem.

Bilag til beretn. ang. lovf. om ændr. af l. om folkeskolen m. m.

Læsestil.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	gs. kar.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.	elever	gs. kar.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.
F-f...	58	11,69	2,39	2,55	5,2	36	10,56	1,7	0,16	0,4
K-f..	50	9,14	2,66			18	10,72	1,4		

Ved første prøve har F-f gruppen den højeste gennemsnitskarakter. Forskellen er signifikativ; ved sidste prøve er der ingen forskel på de to grupper, d. v. s. at K-f gruppen har haft størst fremgang. Forskellen i fremgang er signifikativ.

Genfortælling.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	gs. kar.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.	elever	gs. kar.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.
F-f...	58	9,14	1,75	0,46	0,9	36	9,94	1,4	1,68	4,3
K-f..	50	8,68	3,21			19	8,26	1,4		

Ved begge prøver har F-f gruppen den højeste gennemsnitskarakter. Forskellen er øget ved den sidste prøve, d. v. s. at F-f gruppen har haft den største fremgang. Forskellen er signifikativ.

Problemregning.

I ml. (sept. 1950)						III ml. (marts 1953)				
gr.	elever	gs. kar.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.	elever	gs. kar.	mid. afv.	gs. forsk.	signif.
F-f...	60	8,17	2,68	0,55	1,0	37	7,16	2,8	0,23	0,3
K-f..	50	8,72	2,79			18	7,39	2,4		

Begge grupper står ens ved første og sidste prøve.

Samlet oversigt over f-gruppernes resultater.

Prøve	størst fremgang for		forholdet mellem grupperne uændret
	F-f	K-f	
Add. D.....	+		
Add. E.....			+
Subtr. B.....			+
Mult. B.....			+
Division.....	+		
Retskrivning.....		+	
Højtlæsning ^h			+
f.....			+
Stillelæsning.....			+
Læsestil.....		+	
Genfortælling.....	+		
Problemregning.....			+
Ialt ...	3	2	7

Kommentarer:

Uændret forhold.

I syv discipliner er forholdet mellem de to grupperes færdighed uændret.

F-f gruppen.

Har i genfortælling næsten samme standpunkt som K-f gruppen i september 1950, men har ved prøven i marts 1953 haft en større fremgang. I addition D og division er der en tendens til, at F-f gruppen er dygtigere end K-f gruppen ved den sidste prøve.

K-f gruppen.

Står i læsestil under F-f gruppen ved den første prøve, men har så stor fremgang, at den står på højde med F-f gruppen ved den sidste prøve. I retskrivning er der en tendens til, at K-f gruppen står svagere end F-f gruppen ved den første prøve, men ved den sidste prøve er denne tendens ikke tilstede.

Betragtet under eet må det siges, at forskellen mellem de to gruppers færdigheder er så lidt betydende, at de kan anses for at have samme standpunkt i de undersøgte

discipliner både ved begyndelsen og slutningen af perioden.

c. Sammenligning af de grupper, der har taget mellemskoleeksamen.

Forsøgsklasserne begyndte med 155 elever, 87 x-børn og 68 f-børn. Af disse børn tog 83 mellemskoleeksamen, nemlig 65 x-børn og 18 f-børn. Endvidere går 1 f-barn i IVx på præliminærkursus.

Kontrolklasserne begyndte med 187 børn, 123 x-børn og 64 f-børn. 86 af de 123 x-børn tog mellemskoleeksamen. Af de 64 f-børn er 16 overgået til eksamensklasser, men de 9 af dem er senere udskrevet uden eksamen. Af de resterende 7 går 2 i IVx på Søndermarkskolen og 5 i IVx på præliminærkursus.

Resultaterne ved optagelsesprøven.

Optagelseskvotienterne fra optagelsesprøven til Ix foreligger for 80 af de 83 forsøgsklassebørn, der tog eksamen, nemlig for 65 x-børn og 15 f-børn, og for 77 af de 86 kontrolklassebørn, der tog eksamen, alle x-børn.

gruppe.....	F-børnene			K-børnene
	x-børn	f-børn	x- og f-børn	x-børn
antal.....	65	15	80	77
gennemsnitsoptagelseskvotient....	5,19	4,38	5,02	5,23

Det fremgår, at de to x-grupperes gennemsnitlige optagelseskvotient er meget nær ens. F-f børnene ligger adskilligt lavere, og den samlede F-gruppe ligger noget lavere end K-gruppen.

Resultaterne fra mellemskoleeksamen.

Nedenstående oversigt viser de gennemsnitlige resultater ved mellemskoleeksamen:

gruppe.....	F-børnene			K-børnene
	x-børn	f-børn	x- og f-børn	x-børn
antal.....	65	18	83	86
gennemsn. ved mellemskoleeksamen	13,75	13,04	13,60	13,43

F-gruppen har gennemsnitlig klaret sig lidt bedre end K-gruppen til trods for, at der i F-gruppen indgår 18 børn, der ikke har bestået optagelsesprøven. Forskellen er dog så lille, at man må sige, at de to grupper ligger på samme niveau, men det er bemærkelsesværdigt, at den rene F-x gruppe ligger på et noget højere niveau end K-gruppen.

Inden for grupperne fordeler børnene sig således på de forskellige hovedkarakterer:

Hovedkarakter.....	ug ÷	mg +	mg	mg ÷	g +	g	ialt
F-x børn.....	2	10	30	19	2	2	65
F-f børn.....	0	1	2	7	4	4	18
alle F-børn.....	2	11	32	26	6	6	83
K-børn.....	1	6	22	41	13	3	86

Omregnet i procent ser fordelingen således ud:

Hovedkarakter	ug ÷	mg +	mg	mg ÷	g +	g	ialt
F-x børn	3,1	15,4	46,2	29,2	3,1	3,1	100,1
F-f børn	0,0	5,6	11,1	38,9	22,2	22,2	100,0
alle F-børn	2,4	13,2	38,5	31,3	7,2	7,2	99,8
K-børn	1,2	7,0	25,6	47,8	15,1	3,5	100,2

Oversigterne bekræfter, at F-gruppen står lidt bedre og F-x gruppen noget bedre end K-gruppen. Karakteren mg og derover har 45 børn eller 54,1 pct. af F-gruppen, 29 børn eller 33,8 pct. af K-gruppen og 42 børn eller 64,7 pct. af F-x gruppen. Det ses endvidere, at F-f gruppen afgjort ligger lavest, idet kun tre børn eller 16,7 pct. har mg eller mere.

Kvotienten ved mellemskoleeksamen fremkommer som bekendt som gennemsnit af årskarakter og eksamenskarakter. For F-gruppens 83 børn er den gennemsnitlige årskarakter 13,74 og den gennemsnitlige eksamenskarakter 13,47. For K-gruppens 86 børn er den gennemsnitlige årskarakter 13,62 og den gennemsnitlige eksamenskarakter 13,26. F-gruppens børn har således

gennemsnitlig lidt højere årskarakter end K-gruppens, men da deres gennemsnitlige eksamenskarakter også ligger højere, er der intet påfaldende ved dette. For F-gruppens vedkommende er differencen mellem de to gennemsnitskvotienter 0,27 og for K-gruppens vedkommende 0,36. Forholdet er reelt det samme for begge grupper.

I slutningen af III ml. var der som anført tendens til, at K-x gruppen klarede sig bedst i problemregning. For at undersøge, om denne tendens har holdt sig, har vi foretaget nogle opgørelser over karaktererne i skriftlig regning og matematik ved mellemskoleeksamen. Nedenstående oversigt viser gennemsnitskaraktererne for de forskellige grupper.

Gennemsnitskarakterer i skriftlig regning og matematik ved mellemskoleeksamen.

	Års-karakter	Eksamens-karakter	Gennem-snits forskel	Gennemsnit af årskarakterer og eksamenskarakterer
F-x	13,09	11,45	1,64	12,27
F-f	11,59	8,59	3,00	10,09
Alle F	12,76	10,83	1,93	11,80
K-x	12,99	9,98	3,01	11,49

Det ses, at de to x-grupper har samme gennemsnitlige årskarakter, men at F-x gruppen ligger afgjort højest i eksamenskarakter. Den samlede F-gruppens gennemsnitlige årskarakter ligger lidt lavere end K-gruppens, men F-gruppens eksamenskarakter er højere, således at ikke alene F-x gruppen, men også F-gruppen, har højere gennemsnit i den endelige eksamenskarakter end K-x gruppen.

F-x gruppen har altså på dette område

haft betydelig større fremgang end K-x gruppen i løbet af IV ml.

Resultaterne af intelligensundersøgelserne.

Af F-gruppens 83 børn var 5 x-børn fraværende ved intelligensundersøgelserne i I ml., og af K-gruppens 86 børn var 7 fraværende. De øvrige henholdsvis 78 (60 x- og 18 f-børn) og 79 fordelte sig på følgende måde i de 5 tidligere omtalte intelligensgrupper.

	I	II	III	IV	V	ialt
F-x børn	0	7	21	22	10	60
F-f børn	1	7	6	3	1	18
alle F-børn	1	14	27	25	11	78
K-børn	0	5	34	34	6	79

Omregnet i procent ser fordelingen således ud:

	I	II	III	IV	V	ialt
F-x børn.....	0	11,7	35,0	36,7	16,6	100,0
F-f børn.....	5,6	38,9	33,3	16,6	5,6	100,0
alle F-børn.....	1,2	17,9	34,7	32,1	14,1	100,0
K-børn.....	0	6,3	43,0	43,0	7,6	99,9

Oversigterne viser, at F-x gruppen har flere tunge børn (gruppe II), men også flere velbegavede børn (gruppe V) end K-gruppen, der til gengæld har flest børn i den næstbedste gruppe. Alt i alt er der næppe videre forskel på de to gruppers intelligensniveau. F-f gruppen har flest tungt begavede børn (44,5 pct. i gruppe I + II),

således at der næppe kan være tvivl om, at den samlede F-gruppe ligger på et lidt lavere intelligensniveau end K-gruppen. Denne tendens træder endnu tydeligere frem, når man slår materialet sammen i tre grupper, en middelgruppe (gruppe III), en gruppe under middel (I + II) og en gruppe over middel (IV + V).

	Under middel		Middel		Over middel	
	antal	procent	antal	procent	antal	procent
F-x børn.....	7	11,7	21	35,0	32	53,3
F-f børn.....	8	44,5	6	33,3	4	22,2
alle F-børn.....	15	19,1	27	34,7	36	46,2
K-børn.....	5	6,3	34	43,0	40	50,6

IV

Sammenfattende betragtninger.

a. Almindelige bemærkninger.

Der er ved de her foretagne sammenligninger af prøveresultatet kun benyttet tallene fra første og sidste undersøgelse, begyndelsen af I ml. og slutningen af III ml. (for højt læsningens vedkommende slutningen af II ml.). De resultater, der fremkom ved undersøgelse i slutningen af I ml. og slutningen af II ml., afviger ikke på væsentlige punkter fra det her i beretningen fremførte. Der har været mindre variationer på forskellige områder, men ikke af påfaldende karakter. Man har efter hver af de foretagne undersøgelser kunnet meddele lærere og forældre, at børnene i de udelte klasser som helhed ikke stod væsentligt anderledes i de undersøgte discipliner end børnene i de tilsvarende delte kontrolklasser. Men hverken lærere eller forældre har fået detaljerede oplysninger om resultaterne før gennem denne beretning.

b. Hovedresultatet for f-børnene.

1. Stillingen ved slutningen af III ml.

Ved undersøgelserne her deltog 35—38 F-f børn og 18—21 K-f børn. Det sidste

antal er så lille, fordi den ene K-f klasse blev opløst ved udgangen af II f. Det ringe antal elever bevirker naturligvis, at de konklusioner, der kan drages, må tages med forbehold. Man kan kun sige, at F-f eleverne som gruppe står fuldt på højde med K-f eleverne. Det kan altså fastslås, at de elever i de udelte klasser, som ikke har bestået optagelsesprøven til I x, indtil slutningen af III ml. klarer sig lige så godt på de her undersøgte områder som eleverne i den tilbageværende K-f klasse.

2. Stillingen ved slutningen af IV ml. (mellemskoleeksamen).

Som det fremgår af opgørelsen over eksamensresultater m. m., har af de oprindelig 68 F-f elever, ialt 18 eller 26,5 pct., taget mellemskoleeksamen. Der kan ikke drages nogen direkte sammenligning mellem denne gruppe og K-f gruppen, da denne blev opløst med udgangen af III ml. Mest nærliggende er det at se på, hvor mange K-f børn der er gået til eksamensklasser. Det drejer sig som tidligere nævnt om 16 børn, hvoraf 9 er udskrevet uden eksamen, medens 7 eller 10,9 pct. af de 64, der oprindelig var

i K-f klasserne, går i IVx i indeværende skoleår. Hvis man ser på disse kendsgerninger ud fra et rent formelt synspunkt, kan det fastslås, at de 18 F-f elever skolemæssigt har nået betydeligt mere end nogen af K-f eleverne, hvoraf syv i bedste fald får eksamen et år senere. Det er bemærkelsesværdigt, at man i de udelte klasser har formået at holde på så mange f-elever i fire år. Det skyldes vel nok først og fremmest, at disse elever har haft udsigt til mellemskoleeksamen, men man har vel også lov at udlægge det som tegn på, at de har befundet sig godt i klasserne.

c. Hovedresultatet for x-børnene.

1. Stillingen ved slutningen af III ml.

Resultaterne er der gjort rede for. Det kan fastslås, at x-eleverne i de udelte klasser indtil slutningen af III ml. som helhed står lige så godt på de her undersøgte områder som eleverne i K-x klasserne. Kun i problemregning er der tendens til, at K-x gruppen klarer sig bedst.

2. Stillingen ved slutningen af IV ml. (mellemskoleeksamen).

I alt 65 F-x elever eller 74,7 pct. af de 87, der bestod optagelsesprøven til Ix, har taget mellemskoleeksamen, medens de tilsvarende tal for K-x gruppen er 86 elever eller 69,9 pct. af de 123 oprindelige.

Skønt F-x eleverne som gruppe betragtet intelligensmæssigt ligger på samme niveau som K-x eleverne, har de taget lidt højere eksamen.

Det kan derfor uden forbehold fastslås, at x-eleverne i de udelte klasser ved mellemskoleeksamen har klareret sig fuldt så godt som eleverne i K-x klasserne. Dette gælder også problemregning (skriftlig regning og matematik).

d. Børnenes indbyrdes forhold.

Fra skolepsykologisk kontors side har vi i denne redegørelse holdt os til det rent formelle, der ligger i de foreliggende tal-mæssige resultater. En anden og ikke mindre vigtig side af sagen er der ikke rørt ved: Hvor befinder børnene sig bedst — i de udelte eller i de delte klasser? Er det vanskeligere for et lidt tungt begavet barn at blive accepteret i en udelte klasse end i en f-klasse, og hvordan er forholdet for det velbegavede barns vedkommende? På et ret

sent tidspunkt blev vi på skolepsykologisk kontor opmærksom på, at der var mulighed for ad eksperimentel vej at belyse disse spørgsmål. I foråret 1953 (III ml.) foretog en af kontorets psykologer en undersøgelse over venskabsforbindelser m. m. i forsøgsklasserne og i nogle tilsvarende delte klasser. Undersøgelsen blev foretaget på et så sent tidspunkt, at det ikke har været muligt at følge udviklingen, og vi har derfor ikke ment det rigtigt at inddrage dette materiale i beretningen. Det er derimod vor hensigt ved eventuelle nye forsøg at tage undersøgelser af denne art med og om muligt begynde med dem allerede i 5. kl.

e. Konklusion.

De lærere, der er gået ind for forsøgsarbejdet, har været i stand til at undervise på en sådan måde i de udelte klasser, at både x-gruppen og f-gruppen i de undersøgte discipliner har nået et standpunkt, der svarer til, hvad tilsvarende grupper af børn har nået i de delte kontrolklasser. Lidt over $\frac{1}{4}$ af f-børnene er desuden ført frem til mellemskoleeksamen.

Når man skal forsøge en vurdering af dette resultat, er der navnlig grund til at nævne to punkter. Det ene vedrører undervisningsformen. En tilfredsstillende undervisning i udelte mellemskoleklasser kan kun gives, hvis lærerne anvender gruppeundervisning og individualiseret undervisning i større udstrækning, end det almindeligvis er tilfældet.

Dette har specielt gyldighed, hvor det drejer sig om undervisning af børn i mellemskolealderen, da mange undersøgelser tyder på, at afstanden i intelligensudviklingen mellem de velbegavede og svagere begavede børn bliver større med alderen, ikke mindst på disse alderstrin. Den nævnte undervisningsform stiller store krav til sine udøvere. Blandt andet er det nødvendigt dels at udarbejde særligt undervisningsmateriale, dels at tilrettelægge en mængde materiale, da det foreliggende for størstepartens vedkommende ikke er udarbejdet med henblik på gruppe- og individuel undervisning. Der kan derfor ikke være tvivl om, at undervisning i udelte klasser i første omgang giver lærerne et betydeligt ekstra arbejde.

Det andet punkt har en vis forbindelse

hermed. Lige fra starten har forsøgsklasserne haft lidt færre elever end kontrolklasserne, og forskellen er op igennem klasserne blevet stadig større, fordi forsøgs-

klasserne, som der tidligere er gjort rede for, har været lukkede klasser uden tilgang. Nedenstående oversigt viser starttallene og udviklingen.

Forsøgsklasserne.

	Klasse	Antal elever ved begyndelsen af				Antal elever, der tog eksamen
		I m	II m	III m	IV m	
Fuglevangsvej.....	Aa	25	25	21	15	15
	Bb	27	26	19	17	14
	Cc	25	23	21	16	15
Rahbekskolen.....	Aa	23	21	17	13	13
	Bb	28	27	20	14	14
	Cc	27	26	19	14	12

Kontrolklasserne.

	Klasse	Antal elever ved begyndelsen af				Antal elever, der tog eksamen
		I m	II m	III m	IV m	
la Cours Vej.....	X Aa	32	32	31	26	24 (24)
	X Bb	32	31	31	24	22 (21)
	f Aa	30	22	0	0	0
Søndermarkskolen...	X Aa	30	26	28	26	23 (19)
	X Bb	29	26	28	26	25 (22)
	f Bb	34	27	21	0	0

Tallene i parentes angiver, hvor mange af de elever der var med fra I-x, der har taget eksamen.

Det er indlysende, at de relativt små elevtal i forsøgsklasserne har begunstiget mulighederne for at tilrettelægge en hensigtsmæssig og effektiv undervisning. Hvor stor betydning det har haft, og om det har været en nødvendig betingelse for forsøgets heldige udfald, kan naturligvis ikke afgøres. Men de erfaringer, der er gjort, og de målelige resultater, der er opnået, taler ubetinget for, at nye forsøg sættes i gang.

Bilag 14.**Henvendelse fra lærerorganisationerne.**

Til folketingsudvalget vedrørende lov om folkeskolen.

Undertegnede lærerorganisationer tillader sig herved at fremsætte nedenstående udtalelse vedrørende forslag til ændring af lov om folkeskolen og forslag til lov om gymnasieskolen.

Undervisningsministerens lovforslag er udarbejdet under medvirken af repræsentanter fra lærerorganisationerne, og vi må stadig fastholde de principielle synspunkter, der er nedfældet i dette forslag:

5-årig grundskole,
3-årig hovedskole,
2-årig realskole og
4-årig gymnasium.

Lærerorganisationernes tilslutning til den foreslåede ændring af skolens struktur er betinget af indførelse af et 8. skoleår, således at der skabes undervisningsmæssig ligestilling for alle folkeskolens elever og mulighed for at udarbejde sammenhængende undervisningsplaner for hovedskolen.

Vi skal endvidere fremføre, at det må anses for pædagogisk utilfredsstillende, at de unge må forlade skolen på et tidspunkt, hvor de såvel udviklingsmæssigt som med hensyn til kundskaber og færdigheder har betingelser for at modtage en udvidet og modnende undervisning.

Af hensyn til den undervisningsmæssige ligestilling må vi endvidere fastholde, at den foreslåede hovedskoleprøve for alle elever må lovfæstes. Denne prøve, der markerer den egentlige barneskoles afslutning, vil være stærkt medvirkende til at

skabe ro om og balance i skolens undervisning.

De bogligt begavede elever fra såvel by som land, der ønsker en eksamen, må have sikkerhed for på normal tid at kunne tage real- eller studentereksamen, hvorfor kravet om en deling eller differentiering fra barnets 12. år fastholdes.

Fra flere sider er der fremsat påstand om, at presset på den boglige linie vil vedvare. Kun fremtiden kan vise, om påstanden er holdbar. Men det må fremhæves som en kendsgerning, at det nuværende stærke frafald i III. em og den successive afgang fra fm-skolen vil glide ud af skolebilledet, hvis den 3-årige hovedskole gennemføres, og at samtlige elever vil modtage en afsluttet og efter forholdene afrundet undervisning til det 15. år.

For samtlige linier må grundfagene dansk, regning og skrivning have en fremskudt plads. De fag, der kendetegner linierne, må være sådanne, som naturligt kan indpasses i den pågældende skoles undervisning og dennes geografiske milieu.

Liniernes overskrifter og formodede indhold har under de seneste års skolerøre været slået for stort op og er i mange tilfælde blevet mistydet.

Lærerorganisationerne ønsker ikke fagskoler, men mener, at skolen har pligt til i overensstemmelse med udviklingen så vidt muligt at dygtiggøre de unge til det samfund, de træder ud i, når de forlader skolen.

København, den 29. februar 1956.

Danmarks Lærerforening

Stinus Nielsen

Danmarks Realskoleforening

W. Stenberdt

Gymnasieskolernes Lærerforening

W. F. Hellner

Københavns Kommunelærerforening

Skotte Bych

Københavns Kommunelærerindeforening

Esther Jensen

R E G I S T E R

Askovforslaget, behovet for eksamensskoler efter	Sp. 1341
Eksamensfri mellemskole, sammenligning af lærernes arbejdsforhold, elevtal m. v. i fm og em	1283
Eksamensfri skole, elevtal i det 8. skoleår	1347, 1349
Eksamensmellemskolen, redegørelse fra udvalget vedrørende	1257
— sammenligning af lærernes arbejdsforhold, elevtal m. v. i fm og em	1283
Eksamensskoler efter Askovforslaget	1341
Elevtal i den eksamensfri skoles 8. klasse	1347, 1349
England, skoleforhold i	1243, 1249
Enhedsskole, se Forsøgsundervisning.	
Folkeskoleloven af 18. maj 1937, redegørelse for udbygningen af	1267
Folkeskolen (økonomiske virkninger af ministerens forslag)	1309
Forsøgsundervisning, på Frederiksberg	1423
i Horsens	1353
i Sverige	1397
Framhaldsskolen i Norge	1248, 1277
Frederiksberg skolevæsens forsøgsundervisning	1423
Gymnasieskoler (økonomiske virkninger af ministerens forslag)	1305, 1419
Horsens skolevæsens forsøgsundervisning	1353
Læreres arbejdsforhold i fm-klasser og em-klasser	1283
Lærerorganisationernes henvendelse	1485
Mellemskolen, se Eksamensfri mellemskole og Eksamensmellemskolen.	
Norge, skoleforhold i	1248, 1249, 1275
Ottende skoleår, antallet af elever i det	1347, 1349
økonomiske virkninger af obligatorisk	1335, 1413

1489	Tillæg B. (94).	Folketingsåret 1955—56.	1490
	Bilag til beretn. ang. lovf. om ændr. af l. om folkeskolen m. m.		
			Sp.
	Spørgsmål til ministeren		1235
	Sverige, skoleforhold i	1246, 1249,	1253
	— forsøgsundervisning i		1397
	Søndermarkskolens forsøgsundervisning (Horsens)		1353
	Timereduktionen i		
	fm-klasser og em-klasser		1283
	Udbygningen af 1937-loven		1267
	Udlandet, skolepligtens længde i		1249
	jfr. England, Norge og Sverige.		
	Udvalget vedr. eksamensmellemskolen m. v.,		
	redegørelse fra		1257
	Økonomiske virkninger af ministerens forslag,		
	gymnasieskolerne	1305,	1419
	folkeskolen		1309
	obligatorisk 8. skoleår	1335,	1413